

באר מים החיים

גליון ט"ז

פרשת יתרו

לקט ביאורים

מבאר מים החיים של רבותינו

וחלקם נמסר בבית המדרש "תורת דוד" רמות א' ירושלים

ובסופו פניני דרך ממו"ר גאון ישראל

כמוה"ר הרב שלמה יהודה בארי (הינוקא) שליט"א

מיועד לחלוקה לבתי כנסיות ובתי מדרשות

על אף הביקוש הרב - לעת עתה אין בידינו יכולת להדפיס

רק כמוות מצומצמת

וכעת ניתן לקחת חוברת אחת לכל בית מדרש

נא לא להוציאו מביהמ"ד עד יום שישי בשבוע שאחריו

תוכן העניינים:

- א. מתוקים מדבש.
ב. באר מים החיים.
ג. שאלות לשלחן שבת.
ד. נקודות דרך ממעשה האבות.
ה. במסילות החיים.
ו. דגל מחנה יהודה - ממנו"ר שליט"א.

הגיליון יעמוד לרפואת והצלחת וישועת וברכת

מו"ר שליט"א ותלמידיו

ובכלל הברכה לכל התורמים והמסייעים היקרים הי"ו ובני ביתם

ובפרט להרב דניאל בן שמחה, ועליזה בת שמחה וב"ב הי"ו

יה"ר מלפני אבינו שבשמים,

שיושעו בכל הישועות, ויזכו לאור פניו ית'

ויזכו לבנים זכרים חיים וקיימים

בריאים ושלמים צדיקים וחסידים ת"ח אמיתיים

עושי רצון השי"ת באמת, ולקנין תורה וקדושה,

עם בריאות איתנה ונהורא מעליא וכל טוב סלה.

עם תפלה לאבינו שבשמים לרפואת וישועת

כל באי בית המדרש "תורת דוד"

ובכללם - לבנימין בן זילפה, ולאליהו בן טובה, ומאיר חיים בן דבורה, ואליהו בן
מרסדס,

ומשה מרדכי בן עדנה, ויצחק בן שושנה, ומאיר בן תמו תמר.

©

כל הזכויות שמורות

אפשר לצלם גיליון זה כולו בשלימות בדיוק כמתכונתו

- ולזיכוי הרבים ללא שום ריוח

יבורכו מאת השי"ת כל המסייעים בהדפסה ובהפצה
יש אפשרות להקדשה ברכה והנצחה
ובעזרת השי"ת נוכל להשקות עוד מ- באר מים החיים

054-8434755

להשגת הגיליון בדוא"ל: b.maimhaim@gmail.com וכן באתר "לדעת" - כל עלוני השבת.

מתוקים מדבש

א. הוועידה העולמית (חברי הקבינט) שניהלה את כדור הארץ

ישארו נקיים ונעלמים. ולפעמים הם יושבים יחד קבוצה של קבינט עולמי, ומתכננים את העולם כמה דורות קדימה, ומייעצים זה לזה, כל אחד מן הכוחות שעליו, וכמעט שלא יכול דבר אחד מדבריהם ארצה. רק שהאמת שכל הכח שלהם הוא מן השאריות של כחות הקדושה, ואילו יתחילו נגד צדיק מושלם, יכלו ויבלו כולם כלא היו. דרך משל, אם היו באים כל בעלי הכח והכישוף וכו' נגד הבעל שם טוב או אחד מתלמידיו, או הבבא סאלי זיע"א, היו מתים וכלים, ולא מפילים שיערה משערות ראשו ארצה, כי הכח של הטומאה הוא רק ניקה קטנה מכחות של הקדושה שהם האמיתיים המקבלים באמת ובישור כח מן השי"ת. ועוד הפרש יש, שכל כחם הוא הסט"א, ודרכו של הסט"א שכאשר נגמר לו השימוש באותו אדם, הוא עצמו מתנקם בו בכל כח, ומכה אותו ללא רחם מכות מחץ, לא כן להבדיל כח הקדושה, שהוא נאמן לאדם, נתן לו כח טובה וברכה, מתוך טוב אמיתי ונאמנות, והוא רק עולה ומתעלה דרגה אחרי דרגה, גם בעת פטירתו וכל שכן אחרי פטירתו.

והנה באותם מאות שנים שקודם מתן תורה ידוע לנו על מספר אנשים מיוחדים בעלי כחות אדירים כאלו, והם כנען מצרים ולבן ועמלק, ובלעם ופרעה ואיוב ויתרו. שהיו יודעים עתידות, וכל מחשבתם יומם ולילה היתה על שני דברים. א. מי יהיה האיש שימלוך על כל העולם. ב. ומי יהיה העם שייחשב בכורו של עולם, וכל שאר האומות עבדים לו. ובלעם היה

מצפה שיצא ממנו (ז"ל מדרש פתרון תורה פי בלק: מפני מה ערך בלעם הרשע את דעתו לקללם, כסבור שעל ידיו יוצאין ישראל ממצרים ועל ידו נתתן תורה, וכיון שראה שיצאו ישראל ע"י משה, ותורה נתנה ע"י משה מיד היה עורך בלבו סדרין של קללות

יתרו שמע על חבריו בישיבת הקבינט שנכשלו והוכו, ומשה וישראל עלו ונתעלו. "וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו, כי הוציא ה' את ישראל ממצרים". יש לדקדק מהיכן שמע יתרו את כל הדברים שעשה ה', כולם ממש, שזה פלא גדול. [בזה ניחא וכי רק יתרו שמע, דאה"נ רק יתרו שמע את כולם]. ב. גם יש לשאול מה ענין כהן מדין לכאן. ג. ומדוע הקדים הכתוב אשר עשה אלקים למשה, ולישראל, שלכאן כל מה שעשה השי"ת, עשה בעיקר רק בשביל ישראל. ונראה בס"ד, שיש לדעת שכל הדברים בעולם נפעלים על ידי בעלי בחירה למטה, ויש בקדושה צדיקי הדור, ששורה אצלם השכינה, והם יודעים נסתרות רבות מן העבר ההווה והעתיד, והם מוסרים נפש למען הקדושה בעולם, וזוכים לכחות אדירים מעל הטבע, כמו במיעוט שינה ואכילה, ואחד כזה שוה כמו רבבות אנשים. ואמנם זה לעומת זה עשה ה', וכנגד זה יש אנשים רשעים ביותר קומץ קטן שמנווטים את כל כח הרע בעולם, ומרגישים כמו שליטה על כל העולם, והם מוצלחים ומבורכים ביותר, ומתמלאת כל תאוות ליבם, ורואים במפלת כל שונאיהם, ויכולים למעט מאד באכילה שתיה ושינה, או להיפך להרבות מאד, באופן יוצא מן הטבע, ושורים עליהם כחות טומאה גדולים של ידיעת עתידות וסודות מן העבר ההווה והעתיד, והם הם המלכים של אומות העולם באמת, לא המלך שכאילו ממונה, ואדרבה זו ההצלחה שלהם שהם ממנים משהו אחר שנכנע להם ועושה כל חפצם, ונותנים לו כל טוב שבעולם, אך הוא עושה לגמרי כל אשר יאמרו לו, ובזה הם מכפרים ידיהם בו, שכולם יגנו אותם, והם

לקלל את ישראל). ובאותם ישיבות קבינט היו מכריעים דברים גורליים, והם ציפו וחיכו ועוררו את גלות מצרים, להוריד את יוסף ואח"כ את יעקב למצרים, כדי לשלוט עליהם, וכמו שכתוב ארמי אובד אבי וירד מצרימה, שלבן הארמי תכנן וגרם את ירידת יוסף ויעקב למצרים (ראה מה שכתבנו בס"ד בפרשת וישב), וכולם היו בעצה אחת, מלבן ועשיו ועד פרעה ובלעם. והשי"ת צחק על לבן, שהיה מתכנן להוריד אצלו את נשמות רחל ולאה בלהה וזלפה,

שהיהו תחת ידו (ולכן זכה לנשמות קדושות, כיון שזו היתה כל מונתו, ולא כשאר רשעים שהם כסוס ופרד אין הבין, אלא נתכוין לכך), וכשיפרו וירבו וירדו נשמות י"ב שבטים, ימחק את כולם בלילה אחד, באשר כבר כולם כבולים תחת ידו, ובזה צחק עליו השי"ת, שגידלו תחת ידו, וברגע האחרון נפל עליו פחד מות ובלבל את דעתו ולא יכל להלחם עם יעקב. וכך היה אצל פרעה, שהשי"ת רצה בשעבוד ישראל במצרים להכינם ולהכשירם למתן תורה, שאחרי שלא רצו לקבל עליהם עול תורה כמו שבט לוי, א"כ אינם חפצים ג"כ בקבלת עול מלכות שמים, וא"א שקיבלו את התורה, וממילא יחרב כל העולם ויחזור לתוהו ובוהו, וע"י השעבוד שהיו עבדים לפרעה, הורגלו בעבדות, ובבא הזמן הסכים טבעם להלחץ עבדות פרעה בעבודת להשי"ת, שהיא מלכות אמיתית. ופרעה עשה את המלאכה השחורה, ולבסוף לקה על כך.

ורבים מאותם שליטי העולם מכח הרע, האריכו ימים באופן מופלא, וכמו כנען, כדאי במדרש ילמדנו (בראשית אות ס), ויעבר אברם בארץ, היה הכנעני רואה את אברהם ואומר ראו זקן זה הולך בארץ ודומה כמשוגע. וכיון ששמע כך, א"ל הקב"ה התהלך בארץ. והיה מחרק את שיניו עליו ואמר, אם אני אראהו בתוכה מיד אני הורגו. וכן מצרים הזקן [בנו של חם] לחד מ"ד, כמ"ש בהדר זקנים (שמות יד, י) בשם י"מ, שישראל נתיירו מאד כאשר ראו ש"מצרים

נוסע אחריהם", לשון יחיד, שהיה זה מצרים סבא בנו של חם. [והעירו ע"ז, שדחוק לומר שהאריך ימים כ"כ. אך בלא"ה לדעת הרוקח פרעה האריך ימים משה אברהם ועד כאן]. וכן עמלק, כמ"ש במדרש משה (באוצר מדרשים אייז"ן), ויבא עליהם "עמלק בן אליפז" בן עשו להלחם עמהם, ועמו מאת אלף ושבעה ושמונים רבוא איש, קוסמים ובעלי אוב וידעוני, וימסרם ה' כולם ביד משה עבדו וביד יהושע תלמידו ויכום לפי חרב. ובשפתי כהן (שמות יח, א) כתב, שיתרו ועמלק היו בעצה עם פרעה, וכשראה יתרו סופו של עמלק שלא הועיל בכל מה שעשה מכל מיני כישוף, ונער אחד מנערי בני ישראל קם עליו והרגו, אמר וי אין לי אלא להתגייר ולקבל עלי עול מלכות שמים. ע"כ. וכל אחד ואחד מאלו שישבו באותו הקבינט, לטכס עצה נגד השי"ת, נגד עמו ונגד משיחו, כולם נפרע מהם השי"ת במכות מחץ איש איש בזמנו, פרעה בעשרת המכות, מצרים הזקן על שפת הים, ועמלק הזקן במלחמת עמלק. ואיוב בשנה של יציאת מצרים, שבאותה שנה לקה ביסורים, כדאיתא בשמו"ר (כא, ז), בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד השטן לקטרג אותן, מסר לו הקב"ה את איוב, שהיה מיועצי פרעה, ואמר לו הנו בידך, אמר הקב"ה עד שהוא מתעסק עם איוב, ישראל עולים לים ויורדים ואח"כ אציל את איוב. באותה שעה אמר הקב"ה למשה משה הרי מסרתי איוב לשטן, מה בידך לעשות, דבר

אל בני ישראל ויסעו. ע"כ. [ובזוה"ק (פ' בא דף לד) אמרו, איוב היה מעבדיו של פרעה, וכשרצה הקב"ה לעקור את כל חילו ושרו של פרעה ממקומו ושורשם וזכותו של איוב הגנה עליו, וכיון שנחלשת צדקתו של איוב על ידי שחטא בלבו כנ"ל, סר המגן מעל פרעה ועמו ושרו של מעלה, ולכן עשה הקב"ה נקמות בפרעה. ושם (דף לג) אמרו, איוב היה מיועציו הקרובים לפרעה, וכשקם פרעה על ישראל ואמר הבה נתחכמה לו, היה רוצה להרוג אותם, אמר איוב לפרעה: אל תעשה כן אלא קח את ממונם, ותשלוט על גופם בעבודה קשה ולא תהרוג אותם, אמר הקב"ה לאיוב חיך שבאותו הדין שדנת תהיה נידון, תחילה איבד הקב"ה את ממונו כנגד מה שיעץ לפרעה ליטול את ממונם, ואח"כ יסר אותו בייסורים, כנגד ויעבדו את ישראל בפרך, ואע"פ שבכל שאר הדברים היה איוב ירא מהקב"ה, כמו שהעיד עליו

וישב לחקור אחרי כל הנפלאות שעשה השי"ת למשה ולישראל, עד ששמע את כל הפרטים, ובא להצטרף עמם לקבלת עול מלכות שמים.

ב. המצרים רצו לגרום לכל ישראל להטבע בים סוף ביסורים

כח שלא ימותו מאה פעמים מרוב המכות והקרחונים, והיתה נפשם מפרפרת, עד שישראל יראו כל זאת על שפת הים. ומה תשובה השיבו משה על כך.

והאיר השי"ת עינינו בדבר נפלא מאד. וראשית נקדים לבאר בס"ד את ההסתכלות הנכונה על עשרת המכות, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מלחמת עמלק, ומתן תורה, שהכל הם ענין אחד. הכנה למתן תורה. והיינו שמתן תורה לא היה רק לגלות לעם ישראל את דיני מצוות התורה, אלא היה זה גילוי אלקי של אהבת השי"ת אין קץ לבניו יחידי, שירד משמי מרומים לחבקם ולנשקם, ולדבר עמהם פה אל פה. ומתן תורה היה בגדר של "ירידה שירד השי"ת לעולם הזה". [כדאיתא בפרד"א (פי"ד): עשרה ירידות ירד הקב"ה על הארץ. א. בגן עדן. ב. בדור הפלגה. ג. בסדום. ד. בסנה (וארד להצילו מיד מצרים). ה. במצרים (אנכי ארד עמך מצרימה). ו. בסיני (וירד ה' על הר סיני). ז. בנקרת הצור. ח. ט. שנים באהל מועד. י. ואחת לעתיד לבא].

והנה כבוד השי"ת בשמים הוא לאין השגה כלל וכלל, איך שהכל מפואר בתכלית הפאר, ואין לנו קצה השגה בזה. אך כאן בעולם השפל, כאשר המלך האדון ה' צבאות מגיע, אזי כל העולם נרעש. וכתוב (שופטים ה): ה', בצאתך משעיר, בצעדך משדה אדום, ארץ רעשה, גם שמים נטפו, גם עבים נטפו מים. הרים נזלו מפני ה' זה סיני, מפני ה' אלהי ישראל.

על אף שהיתה ירידה גם בסדום וכו', הירידה שהיתה בעת מתן תורה היתה גדולה לאין ערוך משאר ירידות, (וגם השמים ירדו, ונתמצעו על הר סיני).

הקב"ה שהוא איש תם וישר וירא אלהים וסר מרע, ועל כל זה לא ניצל מן הדין המגיע לו. וכשראה יתרו שלא הועילו כל מה שנשבעו לעצמם בישיבת הקבינט. א. שלא יצא מושיען של ישראל, ב. ושלא יצאו ישראל ממצרים לעולם. הזדעזע,

יש לנו לימוד מוסר נפלא, על דרך האמת והטוב, לילך בתום ויושר אחרי השי"ת, מבלי התחכמויות. וכמ"ש תומת ישרים תנחם, סלף בוגדים ישדם. וכאשר האדם הולך בתמימות אחרי השי"ת, אזי הוא מובטח להנצל מכל רע, ולזכות לכל הטוב המושלם.

דהנה יש כאן כמה קושיות עצומות בפרשה. א. עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, כי בדבר אשר זדו עליהם. ואמרו רז"ל שהוא מדה כנגד מדה, שהם בקשו לאבדם במים. שהטביעו ילדי ישראל במים. והיינו שיתרו התפעל מכך שהשי"ת הענישם מדה כנגד מדה. ולכן כאן אחרי ששמע ממושה, אמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים. וקשה, שהם זממו על ילדים, וכאן כל המצרים מאות מליונים (כמ"ש הרוקה) טבעו בים, ועוד במיתות קשות מאד, על הקרחונים. מה שלא זממו לישראל. [ובפרט אם כל הילדים שהושלכו ליאור ניצלו ע"י המלאכים, (וכדאיתא בפרד"א פמ"א: ר' שילא או', כל הילדים שהשליכו המצריים ליאור לא מתו, אלא היאור היה מפליט אותם למדבר מצרים, והיה הקב"ה מביא סלע בפי כל אחד, וסלע בצדו, והסלע שהיה בפיו היה מניק אותם ומסוך אותם שמן, כחיה שהיא מסכת את בנה). ועוד שכבר עברו 80 שנה מאותה גזירה, והמצרים הללו הם בניהם של אותם מצרים]. ב. וביותר קשה שכבר ידע כל זה לפני כן, ששמע על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, [וכמו שמפורש בתורה ששמע את "כל" אשר עשה אלקים וגו'], ולכן בא. ואם כן כבר ידע שזו מדה כנגד מדה, שהרי היה אז מיועצי פרעה. ומה חידש לו מרע"ה שלכן אמר כך. ג. ועוד שיתרו היה מיצר על איבוד כל מצרים [וגם אלו שבמצרים מתו ועלה עליהם הנילוס], ביסורים קשים ומרים כאלו, ונתן השי"ת בהם

בהם שפטים.

גם מלחמת עמלק היתה הכות וכלה, לכל מי שהעז לנגוע באהובו של מלך, כאשר המלך הולך עימו ונושאו על ידו, וכל העולם שמעו על כך, כמ"ש וישמע יתרו וגו'. ומשה העמיד חמה באותו היום, ושיבש להם את כל הקוסמיות (תנחומא ורשא בשלח כח), ונער אחד מנערי ישראל [יהושע] ניצח לכל "מאת אלף ושבעה ושמונים רבוא איש, שכולם היו קוסמים ובעלי אוב וידעוני". והיו שם כל מלכי אומות העולם, כדאיתא במכילתא דרשב"י (טו, טז) שעמלק כינס עליהם את כל מלכי אומות העולם לבוא להלחם עמוהו. והיתה זו מלחמה קשה מאד מלמעלה ומלמטה, כדאיתא בזה"ק, ועמלק היה כ"כ משוכלל בכוחות טומאה וכישופים, ובלילה אחד בא מארץ דרום ודילג בלילה ההוא אלף ושש מאות מילין. כדאיתא במיוחס ליונתן שם.

ובעת מתן תורה, כל עמודי ארץ נתרופפו, ודימו כל האומות שהעולם הולך להחרב, ומקול ה' נשברו ארזים ענקים, והיערות נתחללו, וההרים קפצו ממקומותיהם לרוב הפחד. ואין זה משל, אלא כפשוטו ממש, שנעתקו הרים ממקומם ופרחו באויר ובאו למקום מתן תורה, כמ"ש "ההרים רקדו כאלים וגו' מלפני אדון חולי ארץ וגו'" (ובפרד"א פמ"א: נטה

משה ידו על הים וראו המים פניו של הקב"ה ורגזו וחלו וירדו לתהומות). ובאו כל האומות אצל בלעם בפחד ורעדה, שמא העולם ייחרב כעת. וכל זה לכבוד המלך ה' צבאות.

וגם לעתיד לבא בעת הגאולה, שאז היא הירידה הגדולה ביותר מכל י' הירידות, קודם לכן יתהפכו ארצות ויבשות, ימים ונהרות. וכבר בשלבים הראשונים ייעקרו וימחו מקורות טומאה, ויפול פחד ה' למאד מאד על כל הגויים הנותרים. כהכנה לגילוי שכינה בעולם. [במכילתא (א. ד. ה): כי הנה ה' יוצא ממקומו, וירד ודרך על

והיתה בשלבים, החלה בירידת יעקב למצרים, ואז נעשה רעב בכל העולם, ועיני כולם נשואות ליוסף, ואז כולם שמעו בבוא יעקב, שהיה שם כמלך המלכים. וכל זה לכבוד השכינה הק' שירדה עימו, וכן בקבורתו, כל מלכי העולם שמעו והשתוממו. אח"כ שלב ב', בירידה לסנה, שמכח זה נעשו עשרת המכות, ואח"כ בחצות ליל פסח, ועברתי בארץ מצרים, וההמשך של זה בקריעת ים סוף, וכך השי"ת הולך לפניהם, ומכח זה הוכה עמלק, עד מתן תורה.

והירידה למצרים היתה בגדר "ועברתי בארץ מצרים", פי', בדרך למתן תורה רגע קט יהיה כביכול איזה דריסה קטנה במצרים כדי לקחת משם את עמ"י, וממילא מוכרח שיעשה הדבר רושם, לכבודה של השכינה הק', שיוכו כל אלילי מצרים, וכל הבכורות.

וכל מה שהיה שם, היה הכנה לגילוי שכינה, שאיך תעבור השכינה לרגע קט בארץ כזו טומאה, עם אנשים כאלו טמאים, אלא שכבר הוכו כל ראשי הטומאה, וכבר לפני כן כל המצרים זעו וחלו ונפלה עליהם אימתה, וכמעט לא נותר בהם רוח, ורק אז נגלתה שם השכינה הק'. והשי"ת נגלה כדי לגאול את ישראל, ומשם ואילך נטלם בענני כבוד וכו'.

ואחרי כן העבירם בים, שכביכול השכינה הקדושה עברה בים, ועמ"י רק עברו עימה. כמו אבא שעובר בים ונותן יד לבנו הקטן בדרך שנטלו עימו [וז"ל פרד"א (פמ"א): ראו שהקב"ה מהלך לפניו ועקבות רגליו לא ראו, שנא' בים דרכך ושבילך]. וכאשר רצו המצרים להכנס לים, מקום השראת השכינה, סיכנו את נפשם, ונתעורר עליהם הדין ביותר, בהיותם מרשיעים אז לפני ה', ברצותם לשפוך דם, ולעשות נקמות בבני בכורי ישראל. ושם נגמר דינם, ומלאכי הכבוד שהיו שם יחד עם השכינה הק' לכבודה, עשו

במותי ארץ. ונמסו ההרים תחתיו והעמקים יתבקעו כדונג מפני האש כמים מגרים במורד]. וגם הנותרים מישראל ומהגויים, יוכרחו להיות ביראת ה' טהורה, אחרי שבירת כל עקמומית שבלב, לקראת הופעת השי"ת בעולם.

וזהו מה שמבואר בזה"ק ובמדרשים שיהיו שינויי טבע נוראים וכו', הכל כמו בי' המכות ויציאת מצרים וקריעת הים וכו', שהיה רק הכשרת העולם לגילוי שכינה. וכ"ש לקראת הגאולה השלימה, שאז הגילוי יהיה הרבה יותר. [וראה בזה"ק (ח"ב ז: והלאה) בארוכה כל סדר התגלות המשיח, שיתגלה לעיני כולם עמוד אש מלמעלה למטה מ' יום וכו', ואח"כ יום יתרגז כל העולם, "ויתחבאו בתוך מערות", כשיתגלה המשיח בארץ הגליל. ואחר מ' יום אלו יקום ממזרח "כוכב אחד", וסביבו ז' כוכבים שיערכו עמו קרב, לעיני כל העולם, ואחר ע' יום יגנו אותו כוכב וכו', ואח"כ יערכו קרב הכוכב והשלהבת וכו', ואח"כ יזדעזעו כל העולם, ותחשך השמש בחצות עד שלא יראו שמים וארץ, ויתעורר קול אחד ברעמים וברקים והארץ תתחל וימותו כמה מתנות וכו'].

והנה כבר תמהו רבותינו המפרשים כיצד נתטפש ליבם של פרעה המצרים להכנס לתוך הים. והרמב"ן כתב שזה הנס הגדול ביותר, שהכניס השי"ת בהם רוח שטות כזו.

הדרך (כדאיאת במדרש, ופרעה סבר ש'פי החירות' גרם לזה להביא עליהם חיות רעות), והם נבוכים שם, וכאשר יצאו כל מצרים אחריהם, אזי בהגיע העת של קריעת הים, כמו שכבר עתיד להיות, יברחו עמ"י וינוסו לתוך הים הקרוע, והם, פרעה וכל מצרים, ירוצו מיד אחריהם (שהקרעים היו רחבים ויכולים ללכת מהצדדים וכדו'. וזהו ארדוף אשיג וכו', ולא נזכר שאמרו שיהרגו אותם), ויעמדו תיכף על שפת הים, שלופי חרבות, ויעכבו את עם ישראל למשך שעה קלה מלעלות לשפת הים, ואז בהגיע העת שיבואו רוחות קדמות להפשיר את הקרחים, ורוחות מאידך גיסא וכו', נמצאים כל ישראל טובעים בים ביסורים שאין כמותם, עולים ויורים ומשתברים כל עצמותיהם. והם לא עשה מאומה. והנה השי"ת ניהג את הים כל הלילה ברוח קדים עזה מאד, והיו גלים גבוהים מאד, [הרבי מאור'ז"ב עמד בזה, מדוע הוצרך השי"ת לעשות את קריעת הים ע"י הכנה טבעית. ות' שבא להגדלת הנס, שהשי"ת קרע את הים בשיא תוקפו שהיה סוער כ"כ. ולהג"ל נוחא טפין], וראו שאכן לא טעו באיצטגננותם, ובאמת הים עומד להקרע. [כן מצאנו בשפתי כהן (יד, ט) שהביא ממכילתא (פ' בשלח ב), ופרעה הקריב, הקריב הפורענות לבוא עליו, התחיל מזבח ומקטר ומקריב ומשתחוה לבעל צפון, וכתב, שחשב פרעה שבעל צפון הסכים לגזירתו

והוא מה שמבואר בזה"ק ובמדרשים שיהיו שינויי טבע נוראים וכו', הכל כמו בי' המכות ויציאת מצרים וקריעת הים וכו', שהיה רק הכשרת העולם לגילוי שכינה. וכ"ש לקראת הגאולה השלימה, שאז הגילוי יהיה הרבה יותר. [וראה בזה"ק (ח"ב ז: והלאה) בארוכה כל סדר התגלות המשיח, שיתגלה לעיני כולם עמוד אש מלמעלה למטה מ' יום וכו', ואח"כ יום יתרגז כל העולם, "ויתחבאו בתוך מערות", כשיתגלה המשיח בארץ הגליל. ואחר מ' יום אלו יקום ממזרח "כוכב אחד", וסביבו ז' כוכבים שיערכו עמו קרב, לעיני כל העולם, ואחר ע' יום יגנו אותו כוכב וכו', ואח"כ יערכו קרב הכוכב והשלהבת וכו', ואח"כ יזדעזעו כל העולם, ותחשך השמש בחצות עד שלא יראו שמים וארץ, ויתעורר קול אחד ברעמים וברקים והארץ תתחל וימותו כמה מתנות וכו'].

והנה כבר תמהו רבותינו המפרשים כיצד נתטפש ליבם של פרעה המצרים להכנס לתוך הים. והרמב"ן כתב שזה הנס הגדול ביותר, שהכניס השי"ת בהם רוח שטות כזו.

והאיר השי"ת עינינו, דהנה כבר כתב הרמב"ם שאין כל נס של שינוי הטבע, אלא הכל מוטבע בטבע ממש. וכבר דרשו כן רז"ל עה"כ אין כל חדש תחת השמש, ותנאי התנה הקב"ה מתחילת הבריאה, פי' שהושם הדבר בטבע. והנה כל הנהגת הטבע הכל הוא ע"פ הכוכבים. וכיון שלא היתה אז חכמה כחכמת מצרים, א"כ בפשיטות י"ל שפרעה וחכמי מצרים ראו זאת מראש מקדם כמה עשרות או מאות שנים, וידעו שעומד להיות רוחות קדים עזים שיקרעו את הים לגזרים, ולכן הוליק' ה' את הים (פי', שכל הים היה מקפץ מצד לצד, ולא רק כמה מטרים מלמעלה כמו גלים שמצויים תמיד. וזה דבר שלא נשמע כמותו, ומזה גם כן יכלו לחשוב שקריעת ים סוף היא דבר טבעי), ברוח קדים עזה כל הלילה

רבינו לא יודע מה להשיב להם, עד שיתפלל. והנה משה מושיט ידו על הים לקורעו. (וי"ל שעשה כחק בציווי השי"ת, וזה בשביל בני"א שא"י להבין העומק של סוד ידיעה ובחירה).

ואז ראה יתרו שגדול ה' מכל האלהים, שדוקא חכמתם של מצרים, שהרגישו שהם יודעים עתידות, ולעגו למשה רבינו שהוא לא יודע עתידות וחושב שהכאת ידו היא קורעת את הים, ואינו יודע שכל זה כבר מוטבע בטבע אלפי שנים, זה מה שגרם להם להכנס לים. אבל זולת שהיו חכמים כל כך, ויודעים עתידות, לא היו נכנסים לים ונאבדים שם.

וזה סוד עמוק מאד מאד, שגילה לנו הרמב"ם, שהשי"ת יודע הכל, ואע"פ שאין שום נס, אלא הכל כמו טבע, מ"מ מי שיתחכם עם השי"ת, בסוף דוקא ההתחכמות הזאת היא שתביא אותו לידי קיום רצון השי"ת שהטביע כבר בטבע. והוא חושב עצמו חכם ומבין, ושאין כאן כל נס, והשי"ת לועג לו, שהוא עצמו יביא את קיום רצון השי"ת. והתמימים והישרים, שכל מחשבתם היא לעשות בתמימות מה שהשי"ת רוצה, הם שיינצלו מכל אסון ומכל צרה, ואולי דוקא על ידי רודפיהם המוחכמים. [ויתכן שכל זה יהיה גם כן קודם הגאולה. שעתידים להיות שינויי טבע גדולים, והרים ימושו, ויבשות יכוסו וכו', עד שיפול פחד אלקים נורא מאד על כל הנשארם, טרם תתגלה השכינה הק' בעולם, וירד השי"ת לעולם לגאול את בניו. והרשעים שיתחכמו זה מה שיגרום להם לקיים בהם את רצון השי"ת]. ואנו נלך בתום וביושר אחרי רצון השי"ת. ונראה נפלאות. כימי צאתך מארץ מצרים.

לטובעם בים, ולזה אמר חונים על הים, והרי אין חניה על הים, והול"ל על שפת הים, אלא שנדמה לו כאילו הם על הים ונטבעו בו. ע"כ. ואולי כוונתו שפרעה נתכוין להטביע את כל עם ישראל בים סוף. ויותר מפורש בתנא דבי אליהו רבה פ"ח, שהמצריים רצו כאן להטביע את כל ישראל בים].

אך לא ראו את כל הפרטים, ולא ידעו שבתוך הרוחות הקרות הללו, יביא השי"ת רוח חמה וכדו', שישמטו את טלפי סוסיהם, ואופני מרכבותיהם. עד ש'וינהגו בכבדות', ומזה בא כל הנס. שלא הספיקו למהר להשיג את עמ"י, ונשארו בים.

והנה אף שכל העולם שמעו על קריעת ים סוף, לא ידעו כיצד נכנסו המצרים לים סוף, וחשבו שמשה הביא לשונות של ים שגררו את המצרים לתוך הים, והרג את המצרים באכזריות קשה מאד. וגם יתרו חשב כך, אך משה סיפר לו "את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצילם ה'", שכל זה היה נס הצלה של השי"ת, בעבור מה שהמצרים זממו לעשות להם. [ובזה שקטה דעתו של יתרו, כיצד ייסר אותם משה בכאלו יסורים נוראים, שאין ראוי לעשות. שהשיב לו משה רבינו, שכל זה ממש רצו המצריים לעשות לישראל, והם שרדפו אחריהם וזרקו עליהם חצים וכו', והשי"ת הצילם. ויש להרחיב בזה עוד, אם חכמי מצרים ידעו זאת מראש, שלזה כווננו מתחילה בעת הגזירה שבקשו לאבדם במים. וחיכו לאותה השנה המיועדת, ונתנו להם לצאת ממצרים, בדיוק סמוך לימים המיועדים ומזומנים להטבע במים. ושלחו לבדוק הדק היטב, אם משה יודע את הסוד שהם יודעים. ומצאו את כל הסימנים שאכן משה לא יודע מזה, שהרי הם נבוכים בארץ, וחוזרים לאחוריהם, ופניהם היו מועדות למדבר ולא לים, עד שסגר עליהם המדבר בחיות רעות (כמו שהבאנו לעיל בפ' בשלח), והנה עמ"י צועקים לעזרה, ומשה

כיצד שמע יתרו

שייך שיצאו ממצרים לעולם, וכן במה שחשבו על משה, אם כן הם גם כן טועים בדרכם! ולכן הבין כמה הרשעים הללו הטעוהו בדרכם, מה שהיה תמיד מתאוה לידבק בזרעו הקדוש של אברהם אבינו שהם אך ורק יצחק ויעקב, וכל חבריו גדולי עולם שפיתוהו, שקר נחלו.

ומה גם בראותו שחבירו עמלק הזקן בסוף מת לא בידי משה, אלא בידי משה, הוא יהושע, באותו הרגע גמור בדעתו ובא מיד להתגייר. ומה ששמע יתרו את כל פרטי הניסים שעשה השי"ת למשה, ולישראל, היה זה מחמת שתמיד היה מבקש וחוקר על הדברים עד ששמע את כולם. ובזה ניחא שבאמת רק יתרו שמע, ולא כל העולם, כי הוא היחיד לבדו שחקר אחרי כל תהליך העניינים של יציאת מצרים וגדלות משה ומלחמת עמלק, ולכן הגיעו לידו כל הפרטים. ורמז לזה נקרא כאן בשם יתרו, שיתרו ג' 616, כמנין "עמלק סִפֵּר לו". שעמלק ושאר גדולי אומות העולם היו יושבים ומקנאים בעם ישראל ומתחבלים תחבולות שלא יירשו את הבכורה של העולם, ולא יכנסו לארץ ישראל ולא יקבלו את התורה. כמו שמצינו שעמלק שלח לפרעה שלוחים לומר לו שישאל ברחו ולא חזרו אחרי שלשה ימים (מכילתא דרשב"י שמות יד). ובעל הטורים (בראשית לא, כב) כתב, כי ברח יעקב, ב' במסורת, כאן, ולהלן ויגד למלך מצרים כי ברח העם (שמות יד, ה). דאיתא במדרש שעמלק הגיד ללבן על בריחת יעקב וגם לפרעה על בריחת ישראל. רמז לזה, כי ברח. בגימטריא עמלק. ע"כ. [וע"ע בספרנו (ח, יב) שהמזבח שעליו הקריב יתרו עולה וזבחים, היה אותו המזבח שבנה משה באבדן עמלק].

איך יתכן שיתרו שמע ממש את כל הדברים שעשה השי"ת למשה ולישראל

יש כאן דבר פלא, שכתוב "וישמע יתרו וגו' את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו". וכשהתורה הקדושה אומרת את "כל", זה כולל הכל, כל הדברים והפרטים, ואם לא גם הפרטי פרטים, לפחות את כל הפרטים ממש, וזה לא היה שייך במציאות של הימים ההם. ועוד יש לשאול במה שמסיים הפסוק "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים". והרי כל זה בכלל כל הדברים ששמע, ב. ומדוע כפל הכתוב את ענין יציאת מצרים. ג. גם יש לשאול מדוע התחיל הכתוב אשר עשה אלקים למשה, הלא העיקר הוא מה שעשה השי"ת לישראל. ד. עוד יש לשאול, שכיון שהיה ליתרו שבע שמות, מדוע כאן נקרא בשם יתרו. וי"ל. ה. עוד יש לשאול, וכי רק יתרו שמע הרי כולם שמעו.

ונראה לבאר בס"ד, ש"כ"י הוא נתינת טעם, שכיון ששמע יתרו שהוציא ה' את ישראל ממצרים, מה שהיה נגד כל תפיסת גדולי אומות העולם, שהיו בטוחים שעל ידי שעשו את כל כשפיהם יחד עם בלעם, שוב בודאי שלא יצאו ישראל ממצרים לעולם, [ובאמת שהשי"ת שינה סדרי עולם בשביל להוציא את ישראל ממצרים, ואולי זה אחד מן הסיבות שעמדה החמה באותו היום, לבטל כח הכישופים]. וכן כל מה שנבאו בחלומותיהם ואצטגנויותיהם נגד משה, שלא יצא ממנו בסוף מושיען של ישראל, והוא עתיד ללקות במדבר ועל המים ויש כוכב רע נגדו וכו', הנה משה הלך וגדל מעל כולם. מכל זה ראה יתרו הבין היטב שכל גדולי העולם ההם, הבל ושקר המה, שכמו שטענו לגמרי במה שהיו בטוחים בודאי הגמור שלא

האם בניו של משה גרשום ואליעזר ידעו מכל ניסי יציאת מצרים וקריעת הים וכו'.

וחשבנו עוד בס"ד, דהנה יש להפלא שבניו של משה לא זכו לראות את עשרת המכות, וניסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף, שכל זה חיזוק גדול באמונה. ואולי הם ואמם צפורה היו חוקרים על הדברים הללו, וידעו הכל, וא"כ שמא עיקר ידיעתו של יתרו היתה מהם. ומצאנו רמז: וישמע יתרו כהן מדין חותן משה (2030), גי', שגרשום ואליעזר היו חוקרים ומספרים לו. (2030). וכן, גרשם אליעזר וצפורה אמם חקרו וספרו לו (2031).

האם יתרו שמע את קריעת ים סוף מעצמו או מפרעה

"וישמע", גי', לא מפרעה (426). רבינו חיים פלטיאל (שמות טו) הביא מדרש, בשעה שאמרו ישראל שירה שמע פרעה קולן בטרפות שלו כשהיה בים, נשא אצבעו לשמים ואמר אני מאמין בך, אמר לו גבריאל רשע אתמול אמרת אני ה' ועכשיו אמרתי אני מאמין בך, מיד הניח שלשלאות של ברזל והורידו במצולות ים כדי שיכיר גבורתו של הקב"ה, ולאחר חמישים יום הוציאו מן הים והחזירו על כל אומה ולשון והיה מודיע להם גבורתו של מקום, והכניסו על נינוה. ע"כ. אמנם למ"ד יתרו בא קודם מתן תורה, צ"ל שלא שמע מפרעה. אלא שמע נהמתו של ים, כדאיתא במכילתא (ר"פ יתרו, הובא בקצרה בבעל הטורים), ר' אליעזר אומר, קריעת ים סוף שמע ובא, שבשעה שנקרע ים סוף, נשמע מסוף העולם ועד סופו, שנא' ויהי כשמוע כל מלכי האמורי. וכן אמרה רחב לשלוחי יהושע, כי שמענו את אשר הובישה ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים וגו' ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם. ע"כ.

ושידע כבר על גדולתו כשהיה בביתו

"וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו". משמע שישראל עמו של משה, וכן הקדים משה לישראל, משמע שעיקר ההתפעלות של יתרו היתה על גדולתו של משה, שנהיה המנהיג של העם הנבחר, של ציפו מו' ימי בראשית, ויחלו כל העולם, מי יהיה שליח ה', וממי יצא העם הנבחר. והנה דבר חידוש איתא במדרש ויושע, שיתרו העיד פעמיים על משה, שיהיה נביא, ושיגאל את ישראל, ויחריב את מצרים, ויטביע אותם בים. [ע"ש שמושה ברח למדין ועמד על הבאר, ומצא את צפורה, וראה אותה שהיא צנועה ביותר, וביקש לישא אותה לאשה, וספרה לו מנהג אביה, שכל אדם שמבקש לישא מבנותיו, מנסה אותו באילן אחד שיש לו בגנתו, וכשמגיעין לאילן מיד בולעו. מקל הוא שברא הקב"ה בער"ש, והפקידו לאדה"ר, ואדה"ר לחנוך, וחנוך לנת, ונת לשם, ושם לאברהם, ואברהם ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב ליוסף, וכשמות יוסף שללו המצריים ביתו, והביאו המקל בפלטרין של פרעה, ויתרו נגבו והביאו לביתו. פ"א נכנס לגנה ונעצו בקרקע, ושב בגינה ללקחו ומצאו שפרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים, ובו היה בודק כל מי שביקש לישא אחת מבנותיו. א"ל יתרו, אם תוכל להביא לי את המטה העומד בגנתי, אתן לך את צפורה, והלכתי ופשפשתי את הגן ומצאתיו והבאתיו בידי, מיד הרהר יתרו ואמר בודאי זה הוא איש נביא שכל חכמי מצרים מקסמין עליו שעתיד נביא לצאת מישראל, שעל ידו תחרב מצרים וכל המצריים שבתוכה. מיד כעס עליו יתרו ותפשו והכניסו לבור שהיה בתוך ביתו, אמרה צפורה בלבה אוך אני יכולה להציל את הצדיק ממייתה משונה, אמרה לאביה, אתה אדם שאין לך אשה ויש לך ז' בנות, אם רצונך תעמודנה שש אחיותי בבית ואני אלק עם הצאן, ואם לאו תלכנה שש אחיותי עם הצאן ואני אתקן את הבית, א"ל יפה את אומרת, ובכל יום היתה צפורה מפרנסת אותו מכל מעדני אביה יתרו, לאחר ז' שנים אמרה צפורה לאביה, זוכרת אני אבי פעם אחת שלקחת איש אחד שהביא לך את המקל והשלכתו לבור ועשית עון גדול בדבר, אם רצונך פתח את הבור וראה, אם הוא מת הוציאהו משם והשלך נבלתו בחוץ כדי שלא יהא גופו מוסרח בביתך, ואם הוא חי' תדע שהוא צדיק גמור וכו', הוציאו משם, ואמר ברוך המקום ששמרך בבור שבע שנים. מעיד אני עליו שהוא ממית ומחיה, ומעיד אני בך שאתה צדיק גמור, ועל ידך עתידה מצרים שתחרב, ועל ידך עתיד הקב"ה להוציא את ישראל ממצרים, ועל ידך עתידים המצריים להטבע בים. פרעה וחילו. ע"כ].

ואולי לכן התרגש מאד, שאיך היה אדם זה בביתו שנים רבות ולא נדבק בו ולמד ממעשיו.

אם יתרו התרגש שגרם להחיות את משה,

מדוע עיקר ההתפעלות של יתרו היתה ממה שעשה השי"ת למשה

"וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו". משמע שעיקר ההתפעלות של יתרו היתה על ששמע מה שעשה השי"ת למשה, והטעם "ל, כיון שיתרו היה כל ימיו חוקר על האמונה, וכמו שהשליך את אלילי מדין, וכשהגיע אליו משה וראה נטל המטה, התווכח איתו על ענייני האמונה, והקשה לו א"כ איך משה שהוא עבד ה' נאמן גולה מביתו ובורח כל כך, ולכן השליכו לתוך הבור, לראות אם יהיה אלקיו עמו, וכשנשאר חי עדיין לא השתכנע, שאפשר לתלות בדבר טבעי. וכעת כשראה מה עשה השי"ת למשה, ניצח אותו משה באותו ויכות, והבין שהחושך הוא סיבת האור, ובא להתגייר, וגם הביא נכדו הראשון עמו.

יתרו שמע על מלחמת עמלק על ידי שמושה העמיד חמה באותו היום

[ממהזורא אחרת]. "וישמע יתרו" פרש"י שמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וצריך ביאור שהרי הכתוב מפרש ששמע "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים", ולא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ועוד דכתיב "אשר עשה למשה ולישראל", ובקריעת הים ובמלחמת עמלק לא היה משהו מיוחד למרע"ה. וצ"ל שעל ידי קריעת ים סוף ומלחמת עמלק שמעו את כל העולם על יציאת מצרים, ושם נעשה כבוד ויקר למשה, שנתפרסם שנתנו השי"ת כאלוה לפרעה. וכל הכבוד שהיה לפרעה עד כה, שכל המלכים היו תחתיו וכו', נתהפך לכבודו של משה, ששמעו שמושה מלך על פרעה, ופרעה השתחוה לו לאמר צא אתה וכל העם וגו'. ובזה א"ש עוד מה שיש להקשות, מדוע לא בא יתרו מיד בתחילת שמיעת הניסים של עשרת המכות, אלא שעל ידי קריעת ים סוף נתפרסם

הגם שכבר ידע כל זה, ומזה למד ענין הזריזות, שאם לא יזדרז מיד בשעת ההתעוררות, תכבה, והיתה כלא היתה. אך עוד התרגש יתרו, שהוא גרם להחיות את משה, כמו שאמרו שם, שכאשר היה משה בן שלש, הלבישה אותו בת פרעה בגדי צבעונין ושגרה אותו לאביה, וכשראה אותו נאה, לקחו בחיקו, ונטל משה הכתר מעל ראשו והניח על ראשו, והיו יושבין לפניו כל חרטומי מצרים וחכמיה, ואמרו לו תינוק זה שנטל הכתר מעל ראשך ונתנו בראשו, מתייראין אנו שלא יהא אותו שעתיד להוציא מלכות זו מידך. מהם אומרים להרגו בחרב, ומהם אומרים לשרפו, עד שענה יתרו, תינוק זה אין בו דעת, אלא ישימו לפניו דינר זהב וגחלת אש, אם ישלח ידו ויקח הגחלת, תדע שהוא נער ואולת קשורה בלבו ותניחהו וכו'. ע"כ. ואם כן ראה בכך סימן על אהבת השי"ת אותו שזיכה אותו שיתגלגל כל זה על ידו, בזכות שהתנגד לעצת בלעם על שעבוד ישראל.

יתרו שמע יותר מכולם כיון שהיה באותה עצה של פרעה. ומחל לו השי"ת

וכתב בשפתי כהן, שמה המיוחד ביתרו ששמע, אלא שיתרו ועמלק היו בעצה עם פרעה, וכשראה יתרו את סופו של עמלק שלא הועיל בכל מה שעשה מכל מיני כישוף, ונער אחד מנערי בני ישראל קם עליו והרגו, אמר וי אין לי אלא להתגייר ולקבל עלי עול מלכות שמים ולישא מרום עיני, זהו וישמ"ע ר"ת: וי שאו מרום עיניכם, עול מלכות שמים. ובמדרש (שמו"ד י. טו) אמרו, כשראה יתרו שאמר הקב"ה להכרית את עמלק מעולם הזה ומעולם הבא תהה ועשה תשובה, אמר אין לי אלא לילך אצל אלהיו של ישראל. ע"כ. נראה שהשמועה היא הארירה של מחה אמוחה, ואמר, וי, שוכן מרום עליון, שדי מחול עווני, יקבל תשובתי רחום וחנון. ולכן נקרא יתרו. ויתר, שויתר לו הקב"ה, על כל מה שעשה.

הכל. [אכתי צריך ביאור מה היה הנס המיוחד במלחמת עמלק יותר מכל נצחון מלחמה. ובזוה"ק אמרו שלא היתה מעולם מלחמה כמו מלחמת עמלק]. ומשם יצא יתרו וחקר על כל הניסים.

אך אכתי צריך ביאור איך שמע יתרו על מלחמת עמלק. ותירץ בפ"י רבינו עובדיה מברטנורא זיע"א, לפי מה שאמרו בתנחומא (בשלה סימן כח), ויהי ידיו אמונה עד בא השמש, שהיו [עמלק] מחשבים את השעות באסטרונוגיא, מה עשה משה העמיד גלגל חמה ולבנה וערב את שעותיהן, שנאמר (חבקוק א) שמש ירח עמד זבולה וגו', וכתב, נתן תהום קולו רום ידיהו נשא. ע"כ. וע"ש לגבי קריעת ים סוף, ששמע ע"י שהלך הקול בכל העולם מסוף העולם ועד סופו, שנבקעו כל מים שבעולם. ובבית הלוי (פ' בשלה) ביאר, שעיקר תוקפו של עמלק היה ע"י מעשה כשפים, וכמו שפרש"י בחר לנו אנשים שיודעים לבטל הכשוף, ולכן העמיד משה את החמה כדי לבטל כישופיו של עמלק, דכיון שעמדה החמה ולא הלכו המזלות, בטל מעשה הכשוף שלו שהוא ע"י השבעת המשרתים, וז"ש הפייטן (יוצר לפ' זכור) בכשפיו חיללו יום העמיד וזלזלו. ע"כ. וראה להלן בשם רבינו בחיי ממדרש, שמשה רבינו העמיד את החמה ה' פעמים.

מדוע זכה יתרו לזכויות רבות כאילו

הנה יש לשאול. א. מדוע האריכה התורה הקדושה כ"כ בעניינו של יתרו, ובכל פרט שהיה שם. ב. ועוד, דמה זכה יתרו שיאריך הכתוב בעניינו, ושייתר פרשה בתורה. ושנקראת על שמו פרשת מתן תורה. ג. וכן מדוע זכה לכבוד גדול שלא ראה אדם מימיו מלבד יעקב אע"ה

כמו שאמרו במדרש. [ובדוחק י"ל מטעם שהיה מן הראוי שיחזרו כל העולם בתשובה אחר שראו כל הניסים הללו, ואף ראו בעיניהם, שהרי אפי' מים שבכוס נבקעו בקריעת ים סוף, ולא באו להתגייר אלא יתרו לבדו, לכך זכה ונטל שכר כולם. ועד"ז יש לבאר מה שזכתה רחב שישאנה יהושע

והעמידה נביאים]. וי"ל, לפי שעל ידי ביאתו של יתרו נתקדש שם שמים הרבה, שהיה כהן מדין, והיה מפורסם בעולם וידעו הכל שאחר שניסה את כל אלילי העמים השליך הכל, והודה בהכרת ה' ונתגייר. [ובפרט שיתרו כבר בחן את כל האלילים והשליכם]. ובזה נתקדש שם שמים הרבה. ועוד, שאף בעיני ישראל התחזקה ההכרה באמונת השי"ת ובחסדיו ית' וחובת עבודתו ית', ובערך עצמם כעובדי השי"ת, ע"י שראו שאדם זר בא ומודה בכל זה, ובמעלת עובדי השי"ת שהיא גדולה הרבה ממעלת כהן מדין, ואינו חש לבזיונו בעיני כל העולם שעזב הכל להסתופף עימם.

אמנם עוד צריך ביאור. א. מה מקומו בפרשה זו ולא בפרשה הקודמת, [שפרשה זו עוסקת במתן תורה, ופרשה הקודמת ביציאת מצרים, ויותר מתאים שביאת יתרו תהיה שם, למ"ד שבא קודם מתן תורה, ולמ"ד שבא אחר מ"ת, צריך ביאור למה נכתב קודם מתן תורה]. ב. ומדוע פרשת יתרו פותחת בזה ולא מבחודש השלישי. ג. גם יש לשאול מדוע נקראת פרשת מתן תורה על שם יתרו. וצ"ל על פי מה שאמרו בזוה"ק כאן, שיש ב' דרגות "מלך" ו"כהן", למעלה ולמטה, בין בצד הקדושה ובין בצד האחר, ולכן אצל ישראל היה מלך והיה כהן. והם כנגד ב' דרגות בעולמות העליונים. וכנגדם היו פרעה ויתרו, מלך וכהן. וסוד הדבר, שבשעה שאותו מלך וכהן של הטומאה נכפפו, אזי נכפפו ונשברו כל הסט"א והודו להקב"ה, ואז השי"ת שליט לבדו על העליונים והתחתונים. ואז הוכשר העולם למתן תורה. ע"כ. והאריכו לבאר בזוהר הקדוש שביאת יתרו קידשה שם שמים בעיני כל העולם, והיתה הכנה למתן תורה. ובזה א"ש הכל.

כמה ימים ושבועות ארכה הדרך ליתרו ממדין ועד המדבר הסמוך למצרים

הנה יתרו בא בין מלחמת עמלק לבין ר"ח סיון, ומלחמת עמלק היתה בסוף חודש אייר, וא"כ

זה תימה גדול כיצד הספיק לבא יתרו ממדין ועד מדבר מצרים שהוא מהלך כמה שבועות, ואולי ת' פרסה, שזה מהלך ארבעים יום. ויש ליישב לפי מה שהביאו מספר חכמת התורה למחר"ש קלוגר (עמ' קצב) שביאר בלשון הכתוב, "ויבא יתרו חותן משה ובניו ואשתו אל משה אל

המדבר", שלא נזכר כאן לשון הליכה שהלך בדרך, וכתב שלכן צריך לומר, שקפצה להם הארץ, ולכן נזכר רק לשון ויבא ולא לשון הליכה. כמו בא אל פרעה, ויבא משה ואהרן. שהליכה בדרך נקראת הליכה, אבל בתוך העיר לא נקרא הליכה רק ביאה.

כיצד יתרו קרא יתרו למשה מחוץ לענני הכבוד

יתרו לא יכל להכנס אליהם שהיו מכוסים ונעלמים בענני הכבוד

"אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה". צריך ביאור לשם מה הוצרך לומר לו שבא אליו, ואם בכדי שיקדים לצאת לקראתו, מדוע הוסיף ואשתך ושני בניה דאטו צריך לכבד את בניו ולצאת לקראתם, וגם שלקראת אשתו אין ראוי שיצא, מחמת צניעות כיון שיצאו הכל אחריי. ועוד שאטו היה מחפש כבוד שמבקש שיצא לקראתו. והתירוץ לזה כבר מבואר במדרש (מובא באוצר המדרשים), שכאשר הגיע יתרו לא יכל לגשת אליהם, שהיו מכוסים בענני הכבוד, מה עשה, זרק אבן עם כתב למרע"ה לתוך הענן שיצא אליו מן הענן [ולא שיצא לקראתו], אך לא רצה מרע"ה לצאת, ושוב שלח שיצא בשביל אשתו, ולא רצה לצאת, ואף לא בשביל בניו, עד שאמר לו השי"ת שיצא אליו. ומה שנאמר "ויצא משה", היינו שיצא מתחת הענני כבוד. וכן מה שנאמר לעיל אצל יהושע "צא הלחם בעמלק", פי', צא מתחת לענני הכבוד, כדאיתא בשמו"ר שם (כ, ג), ובת"י שם. [ובספר דרע שמשון (פרשת יתרו אות ב) ביאר, שכיון שיש איסור דרבנן להכניס גוי למחנה לזיה (משנה כלים פ"א מ"ח, החיל מקודש ממנו שאין גויים וטמאי מתים נכנסים לשם), לכן יצא משה לקראת יתרו, ולא להיפר, שכל זמן שלא נתגיייר היה כאן איסור דרבנן ליכנס אצל משה, שמקומו היה מחנה לזיה. ויתכן שיתרו החמיר על עצמו ולא רצה ליכנס למחנה עד שיתגיייר, לכן שלח למשה שיצא אליו. עכת"ד].

אם משה גייר את יתרו מחוץ לענני הכבוד

בתרגום המיוחס ליונתן איתא: ויצא משה מתחת ענן הכבוד לקראת חמיו, ויקוד וישק לו, וגיירו, וישאלו איש לחברו לשלום, ויבואו

לאהל בית המדרש. וישמו יתרו על כל הטובה שעשה ה' לישראל שנתן להם "מן, ובאר". ע"כ. ומשמע לכאן שיתרו לא נכנס תחת הענני כבוד, ומשה גייר אותו מבחוץ. ולכאן זה סיוע שהגרים לא היו תחת ענני כבוד, ואפי' יתרו. ויש לדחות. והנה כולם יצאו עם משה לקראת יתרו, וצ"ע דאטו הניחו את ארונו של יוסף, ולמ"ד שבא אחרי מתן תורה, כבר היו אצלם הלוחות בארון, ואיך הניחו את ארון הקודש מבחוץ. ובמכילתא דר"ש איתא: אמרו, יצא משה אהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל ואחריהם כל ישראל. וי"א אף שכונה יצאת עמהם. ע"כ. ובמכילתא דרשב"י הגירסא: ויש אומרים אף ארון יצא עמהם. ע"כ. ואפשר לומר דאה"נ, אחר שנתגיייר נכנס תחת ענני כבוד, ושם עשו את הסעודה.

בניו ואשתו של משה נכנסו מיד לענני כבוד

וכ"כ בפנים יפות כאן: דהנה איך יצא לקראת יתרו, והלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול [וי"ל שהיה ע"פ הדיבור, ואדרבה לכן לא יצא עד שאמר לו השי"ת צא]. ונראה שלא מפני כבודו הוא, אלא כל זמן שלא נתגיייר לא היה יכול לבוא אל מחנה ישראל, מפני ענן הכבוד שהיה מקיפם, ולכך ביקש שיצא משה אצלו לגיירו. וכתב ויצא משה לקראת חותנו, אבל אשתו ובניו באו אל תוך המחנה. וי"ל דהיינו דאמרו (סנהדרין צד.) שיתרו נימול, שאף שאמרו רז"ל (יבמות עב.) שלא מלו ישראל בנייהם במדבר מפני שלא נשבה להן

השי"ת מיד לצאת אליו, יש לומר כדי שלא תזוח דעתו של יתרו ויכיר עוד במעלתם. וגם כדי שישראל יראו מעלתם]. ועוד יש לומר שהיה למרע"ה קפיידא על יתרו, על שלקח את אשתו ובניו, והיה צורך בהכנעה מצד יתרו. [וגם אפשר דמה שלא יצא מיד, הועיל שע"כ נכנע יתרו להשיב את אשתו, ואת בניו, וגם את גרשון, וראה מש"כ להלן בס"ד].

משה יצא לקראת חותנו ולא לקראת אשתו ובניו

"ויצא משה לקראת חתנו". לכאן הול"ל ויצא משה סתם. וי"ל שכיון שמיאן משה לצאת, ושלח לו יתרו שוב צא בגין אשתך, צא בגין בניך. הראה לו שעתה יוצא הוא ע"פ ה' לקראתו דוקא. וצ"ל שכך אמר לו השי"ת שיצא לקראתו, ולכן לא הראה פנים כיוצא לקראת אשתו ובניו, שעשה כדבר ה'. וממנו למדו כולם לצאת אחריו, שאם יוצא לקראת אשתו, אין שום ענין שיצאו אחריו, ואדרבה אין זה דרך צניעות. ובהעמק דבר כתב, 'לקראת חתנו', ולא מחמת אשתו ובניו, שכך הדין לכבד חמיו, גם לחבב את הגר ולכבדו בישראל, והודיע והראה לכל שאינו פונה אלא לחותנו ולא לאשתו ובניו.

רוח צפונית מפני ענן הכבוד, אבל יתרו שהיה חוץ לענן הכבוד נשבה לו רוח צפונית והיינו דכתיב ויבואו האוהלה, ואמרו חז"ל זה בית המדרש. דס"ל דיתרו בא לאחר מתן תורה, ובית המדרש של משה היה מחוץ למחנה, והיינו דכתיב ויבא האהלה ולא היה יתרו נכנס במחנה ישראל עד שמל ונתגייר. והיינו דכתיב ויבא אהרן וגו' עם חותן משה לפני האלקים, ולאחר מילה וטבילה והרצאת דמים נכנס תוך ענן הכבוד והיינו לפני האלקים. עכת"ד. אמנם ע' בשפתי כהן כאן. ודו"ק.

מדוע משה רבינו ע"ה לא רצה לצאת

בפירוש רש"י מבואר שלא רצה לצאת וכן הוא במדרש הנ"ל, אך צריך ביאור מדוע. ויש לומר לפי המבואר לעיל, שיתרו חיכה מעבר לענני הכבוד. ואם כן, סבר משה שאילו רצה השי"ת שיצא אליו, היה השי"ת נותן לו פתח להכנס אל העננים, וכיוון שלא נתן לו, בעל כרחך שאין רצונו ית' שיצא אליו. ואמנם לבסוף הודיעו השי"ת שעתה רצונו שיצא אליו הוא, בכדי לכבדו כבוד גדול, וכדי שתהא ביאתו מורגשת לכל ישראל ויתקדש שם שמים. [והטעם שלא צוהו

יתרו נחרד לשמוע כאשר מת מצרים הזקן סבא רבה שלו, ועמלק הזקן בן עשיו

וארא בא בשלח) ב' תארים: "מלך מצרים", ו"פרעה". דשמא היה יושב ליד פרעה והיה יד ימינו]. ומצרים הזה היה סבא רבה של יתרו, שהיה דור עשירי שלו, והוא לקה על הים מכות נוראות ביותר, ועל כך הזדעזע יתרו ביותר [ומשה רבינו ע"ה הניח את רוחו, שכל המכות שסבא רבה שלו סבל, היו בדיוק מה שזמם הוא לעשות לעם ישראל להטביע עליהם את מי ים סוף, כשימהרו המצריים לעמוד על שפת הים, ויעכבו את ישראל לעלות, וכשלא יספיקו לעלות יושבו המים עליהם]. וז"ל הדר זקנים (שמות יד, ט), והנה מצרים נוסע אחריהם, פי' נוסעים בלב אחד, וי"מ דהיה מצרים סבא בנו של בן חם, אך דוחק שהארריך ימים כ"כ. ע"כ. וי"ל דמה

האיר השי"ת עינינו לדבר נפלא, דהנה יש מפרשים שיתרו נחרד לראות את עמלק הזקן (שהיה מפורסם בכל העולם, ומסתמא היה בעל כחות רוחניים גדולים מאד, ובפרט שהארריך ימים כ"כ, שחי מאות שנים), נער אחד מנערי ישראל (הוא יהושע) הרגו (ולא משה רבינו ע"ה). ומעתה כן יש לומר גם לגבי מצרים הזקן, שידוע מדרש רז"ל שמצרים הזקן בנו של חם האריך ימים עד קריעת ים סוף, והוא מת על שפת הים, כמו"ש וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. [ואולי הוא היה מרכבה לשרו של מצרים, כאשר הוא רדף אחרי בני ישראל, העיר את השר שלו מלמעלה לרדוף אחרי ישראל. ואולי לכן כתיב בכל מקום (בפרשיות שמות

שהאריך ימים, אולי בזכות שזקני מצרים ליוו את יעקב אע"ה בקבורתו, ואמרו רז"ל שבזכות זה זכו לקבורה אחרי שטבעו בים סוף. ויתרו היה דור עשירי של מצרים הזקן. וז"ל רבינו בחיי (שמות יח, ט): גיורא עד י' דרי לא תבזי ארמאה באפיה (סנהדרין ד, טז), שיתרו היה עשירי למצרים בנו של חם, ומדין בנו של אברהם היה מקטורה, וכשם שהיו י' דורות מנח ועד אברהם, כך תמצא י' דורות מחם בן נח עד מדין בן אברהם, וי' דורות ממצרים בן חם, עד יתרו שהוא מבני מדין, ועל כן דרשו "עד עשרה דרי" שהרי יתרו אף על פי שנתגייר ונבדל לגמרי מהם מ"מ בשרו יכאב עליו בפורענותם אף בדור עשירי.

[ובס' חסידים (ס' תרו) כתב: פעמים כשלוקים הבנים מעמידים אבותיהם שם, כשהיה בידם למחות ולא מיחו, או כשגרם עון אביהם. וכן פעמים מעמידים הצדיק שם, שנא' וירא ישראל את היד הגדולה, ישראל סבא. אשר עשה ה' במצרים, מצרים סבא כדי להדיאב בשרו ונפשו. וכן בשכל טוב (יד, לא) איתא, וירא ישראל את מצרים מת. זה מצרים הזקן בן חם, אביהם של כל מצרים שכבר מת, והעמידו הקב"ה מקברו לראות פורעניות בניו. ובס' התודעה פרק טו הביא, עמלק הראשון האריך ימים הרבה. ראה ברדת יעקב ובניו מצרימה, וראה את בני ישראל בצאתם ממצרים לאחר מאתים ועשר שנים. ראה אותם בשעבודם במצרים ואמר בלבו, הרי נקמתו של עשו אבי אבא עשויה, שכבר לא יצאו משעבודם לעולם, ואם יצאו משם, כדוב שכול אפגשם בדרך להשמידם כלה. והיה נוטע בלב בניו וכל צאצאיו שפרו את השנאה לבני ישראל, וכשראה את בניו יוצאים גאולים ממצרים ביד רמה, פרצה שנאתו כלבת אש, ולקח את עמו, וישם אורב לישראל בדרך, וישראל עיף ויגע ועמלק קופץ עליהם במלחמה מן המארב].

אימתי השיב יתרו את גרשום לעבודת השי"ת

"ואת שני בניה אשר שם האחד גרשום כי אמר וגו', ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי וגו'". צריך ביאור: א. מדוע נזכרו שמותם כאן, ויותר מקומם לעיל בפרשת שמות. ב. ומדוע הוצרך הכתוב לבאר טעם שנקראו כן. ג. ומדוע כתיב ושם "האחד" אליעזר, ולא ושם השני אליעזר. ד. ומדוע לא קרא משה לבן הראשון על שם הצלתו מפרעה. ויתבאר בס"ד, על פי מה שאמרו רז"ל, שתנאי התנה יתרו עם משה, שהבן הראשון שיוולד יהא לעבודה זרה, ויש

לומר שלכך קרא שם הראשון גרשום, להודיע צערו לכל [למנוע חילול שם שמיים], לאמר שהוכרח לזה מחמת שהוא בארץ נכריה והיאך ישא ויפרה וירבה אם לא בדרך זו, שבארץ נכריה לא מצא כלל אשה צדקת הראויה לו אלא זו. ולכך נקרא אליעזר בשם האחד, שהוא נחשב ג"כ לבן ראשון.

ושמא יש לומר, שעתה חזר בו יתרו והשיב את גרשום לעבודת השי"ת, וחזר ממחשבתו שיהא לע"ז, אחרי שראה את כל אשר עשה ה' למשה ולישראל. והכי מסתברא שכיוון שהוא עצמו חזר עתה בתשובה, כל שכן שיתן לו לשוב לאמונת אביו. ועוד י"ל, שיתרו הסכים להחזירם, מחמת שהמתין בחוץ וקרא למשה וכו' כדלעיל. [ובתד"א (רבה ו) מבאר באופ"א. וז"ל: מפני מה זכה יתרו לחיים שלא בעצר ושלא ביצה"ר, מפני שנהג בחכמה לשמה, שכל אותן השנים שהיה משה בביתו של יתרו וראה את כל מעשים שעשה ולא עשה לו כל דבר, עד שבא למצרים ובא לידו דבר גדול, אמר, אלו כל אותם המעשים שעשה זה בתוך ביתי והן מביאי אותי לחיי עוה"ב, ואני איני יודע מה, עמד ועשה דבר גדול מעצמו, ויקח יתרו וגו'. א"ל משביע אני עליך בשני בניך, שהיו או' לך, מפני מה אתה קורא שם האחד גרשום, אמרת גר הייתי בארץ נכריה, ומפני מה אתה קורא האחד אליעזר, אמרת, כי אלהי אבי בעזרי, משביע אני עליך באלהי אביך שתצא לקראתי ותקבלני בסבר פנים יפות, ועדיין לא יצא לקראתי עד שאמרו לו הקב"ה, משה משה צא לקראתי וקבלהו בסבר פנים יפות. ומיד יצא משה. בוחן לבות וכליות הוא אמר לו, יתרו אתה באתה להקביל פניו של אותו צדיק, לא יהו בתי מדרשות בטלים מזרעך לעולם, שנא' וירא את הקני וגו'. מיכן אמרו יתן אדם את בתו לת"ה אפי' נותן כל ממנו עליה].

כיצד הסכים משה רבינו שהבן הראשון יהיה לע"ז

"אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה". מקשים איך יתכן שמשה רבינו ע"ה יסכים לתנאי שעשה יתרו שהבן הראשון יהיה לעבודה זרה. ועוד, מדוע לא קרא לבן הראשון על שם חסדי השי"ת, כי אלהי אבי בעזרי וגו'. ויש שתוצו באופן נפלא, שמשה רבינו ע"ה ראה שיתרו מחליף עבודה זרה כל חודש ימים,

וחילף סנקליטין שלו, וחזר לקילקולו הראשון. הה"ד (מלכים א', יג, יא) ונביא אחד זקן יושב בבית אל וגו'. אמרין הוא הוה. וכע"ז הביא בדרשות ר"י אבן שועיב (פ' פנחס).

היכן מצינו שאלקי עמרם היה בעזרו של משה

"כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה". יש לשאול למה אמר אלקי אבי ולא אלקי אבותי שהם אברהם יצחק ויעקב. שו"ר בתפארת יהונתן שכתב שזכות עמרם עמדה לו שניצל

מחרב פרעה. [וע"ש חידוש, שכח פרעה חחרב נהפך ע"י נחש. וצריך ביאור הכונה. ובס' אמרות טהורות חיצוניות ופנימיות (אות סב) כתב, שהשי"ת עשה זכר לנס הזה שכל החוגר עצמו בנחש מת לא תפגע בו מכת חרב. ע"כ. ואולי הכונה שהחרב נהפכה לנחש ועי"כ נהפכה על ראשו של הקסנתר, כמ"ש בירושלמי (ברכות ט, א) שניתן החרב מעל ראש מזה, לראשו של הקסנתר]. אך מנ"ל למשה שזכותו

של עמרם עמדה לו שניצל מחרב פרעה. והנה במכילתא דר"ש איתא: תפשו את משה והעלוהו לבימה וכפתוהו והניחו הסייף על צוארו. באותה שעה ירד מלאך ונדמה להם כדמותו של משה. תפסו את המלאך והניחו את משה. ר' אליעזר או', בנ"א שתפשו את משה, עשאן המקום כתים כתים אלמים חרשים וסומים, והיו או' לאלמים היכן הוא משה ולא היו מדברים, ולחרשים ולא היו שומעין, ולסומין ולא היו רואין. ע"כ. ומבואר שהיה צריך נס על כל דבר. וא"כ צ"ע איך ברח ממצרים. ואולי י"ל לפלפולא דאו', שאביו ברכו והביא לו את החמור של יעקב אע"ה. ודרכו ברח ממצרים. [במדרש תלפיות (ענף חמור): אברהם מסר את החמור ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב ללוי, ולוי לקהת, וקהת לעמרם, ועמרם למשה וכו'. וא"ת לאחר שמת משה היכן נשאר אותו החמור, וי"ל כשעלה משה להר נבו למות שם, עלה עם החמור. ונשאר החמור שם על ההר ורועה שם עד שיבוא משיח. ע"כ. ומסתמא הביא לו את החמור כשגדל ויצא אל אחיו, ולא בהיות ובן שנתיים ימים. ורק יומים היה מחוץ לארמונו של פרעה עד שברח למדין]. ולכן תלה משה רבינו את הכל בזכות אביו. [בפרט אם מסר לו סודות כיצד להנצל מעין פרעה וחכמיו. ולימדו תורה עכ"פ בראשי פרקים לחכם, שהבין בהם אח"כ מדעתו כל אותם שנים. וע"ע במכילתא דרשב"י פ"ו שזכות עמרם עמדה למשה שזכה להיות גואלן של ישראל.

לכן אמר ליתרו, שהוא מוכן לתנאי זה, ובלבד שיהיה זה לאלוה האחרון שיבחר לו בקביעות מבלי ספק. וכך היה שלסוף לא מצא טעם בשום עבודה זרה, עד שבא ונתגייר, והביא גם את הבן הזה עימו, שנקרא "גרשום", כדי שידעו הכל שאנוס הוא בכך, בהיותו גר בארץ נכריה. וגם אותו הביא יתרו לחסות בצל כנפי השכינה. (מדר' בועז ג. יצ"ו). ומ"מ אפשר שהתנאי הזה הכניס איזה חשש ופחד במחשבה (אולי של צפורה) שמא ח"ו כך יהיה, או שעצם הדיבור של יתרו חיסר בזה, ונגרם פגם במטרה של ביאת נשמה זו לעולם, עד שנגרם מזה שמנשה בן גרשום היה כהן לע"ז, אע"פ שלא האמין בה כמ"ש בגמ', וביותר בירושלמי דבסמוך.

נכדו של משה האריך ימים הרבה ובזכות מה

איתא בירושלמי (ברכות פ"ט), כומר היה לע"ז והאריך ימים, על ידי שהיה עינו צרה בעבודה זרה שלו. כיצד, הוה בר נש אתא למיקרבה תור או אימר או גדי לע"ז ואמר ליה פייסייה עלי. והוא אמר ליה מה זו מועילה לך. לא רואה ולא שומעת לא אוכלת ולא שותה לא מטיבה ולא מריעה ולא מדברת. אמר ליה חיין ומה נעביד. ואמר ליה אזיל עביד ואייתי לי חד פינגך דסולת ואתקין עלוי עשר ביעין ואתקין קומוי והוא אכל מכל מה דאתי ואנא מפייס ליה עלך. מכיון דאזיל ליה הוה אכיל לון. זימנא חדא אתא חד בר פחין אמר ליה כן. אמר ליה אם אין מועילה כלום את מה עביד הכא. אמר ליה בגין חי. כיון שעמד דוד המלך שלח והביאו אמר ליה את בן בנו של אותו צדיק ואת עובד עבודה זרה. אמר ליה כך אני מקובל מבית אבי אבא מכור עצמן לע"ז ואל תצטרך לבריות. אמר ליה ח"ו לא אמר כן אלא מכור עצמן לעבודה שהיא זרה לך ואל תצטרך לבריות. כיון שראה דוד כך שהוא אוהב ממון, מינהו נגיד על האוצרות. שבואל ששב אל אל בכל לבו ובכל כחו. והדכתיב (שופטים יח ה) עד יום גלות הארץ. כיון שמת דוד עמד שלמה

וא"כ אפשר שכל זה חלק מההצלה, שזכה עמרום שבנו יהיה הגואל וממילא תהיה עליו השגחת ה' בכל מקום עד שיקיים את תפקידו. ועוד יש להעיר בפס' זה, שהרי את שם הראשון צריך לקרות על שם חסדי ה'. (וכה"ק בפ"י הריב"א ובעקידה). וצ"ל שהראשון קרא על שם המעשה שיתרו ביקש שלא יגדל לתורה, וכדי שידיניהו זכות אמר גר הייתי בארץ נכריה. ולא לשם כך יבטל מפריה ורביה. וכתב הרוקח שסמך על זכותה של צפורה שלבסוף אף הוא ימול].

לולי שהיה משיב את צפורה לא יכל משה לאכול בקרבן פסח

"אחר שילוחיה". במכילתא: בשעה שאמר הקב"ה למשה, לך הוצא את עמי בני ישראל ממצרים, נטל אשתו ושני בניו והיה מוליכם למצרים, שנא' ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור וישב ארצה מצרים. באותה שעה נאמר לאהרן, לך לקראת משה. יצא לקראת משה וחבקו ונשקו. א"ל משה היכן היית כל השנים הללו, אמר לו במדין. א"ל מה טף ונשים אלו עמך, אמר לו אשתי ובני. אמר לו, ולאן אתה מוליכם, אמר לו למצרים, א"ל על הראשונים אנו מצטערים ועכשיו נצטער גם באלו. באותה שעה אמר לצפורה, לכי לבית אביך. ובאותה שעה הלכה לבית אביה ונטלה שני בניה, לכך נאמר אחר שלוחיה. ע"כ. ויש לשאול למה נצטערו על חינום משה ואשתו ובניו, ואולי טוב יותר שהשי"ת היה מודיע לו מתחלה שלא יקח אותם עימו. ויש ליישב כמו שכתב בפ"י הרוקח עה"ת כאן, שלולי שהיה לוקח אותם עימו, לא היה יכול משה לאכול פסח, משום שבנו לא היה מהול, ועתה שצפורה מלה אותו בעת שנסתכן, ממילא הוכשר לאכול בפסח, לפי שמילת בניו מעכבתו מלאכול בפסח.

איך החזיר משה את צפורה אחר שילוחיה

יש מקשים שמשה רבינו היה דינו ככהן, וא"כ למ"ד שגרשה בגט, איך החזיר אותה. ושמא באמת לא החזיר אותה. [ובפענח רזא כאן כ' שלא

החזירה למעשה אישות. ויל"פ בכל זה, שמי שנשתנה כל טבעו אין בו איסור יחוד. ומ"מ אין לומר שפירש מאשתו מטעם גרושה, וניחא תמיתה מרים על משה מדוע פירש מאשתו. ונימא שמרים וצפורה לא ידעו שמושה דינו ככהן שגרשה אסורה לו. זה אינו שרז"ל אמרו שפירש מן האשה מדעתו והסכים הקב"ה. ויל"פ]. ב. אי נמי שכוון שהיא אשת מלך, הרי היא מיועדת לו לעולם לענין שאסורה לכל העולם, ואינה חשובה לגרושה. ג. ובדרך פלפול י"ל, שנתגיירה שוב, וכתינוק שנולד. ד. י"ל שחזרה קודם שנתכהן משה. ה. י"ל שעשה כן ע"פ הדיבור. ו. ובפני דוד כאן הביא מרבינו ישעיה הראשון שכתב: תימא היאך החזירה והלא כהן היה והגט פוסל בכהונה, וי"ל שעל תנאי גרשה. ע"כ.

היכן היה חמורו של משה בכל אותם ימים

והנה יש לשאול האם משה רבינו כששילח את צפורה ובניו, הלך איתם עד בית אביה, או שהלכו לבד. ולכא' הלכו לבד, שמשה רבינו היה ממחר בשליחות השי"ת, ואין לו להתעכב בשביל הצלת כל עם ישראל. ולענ"ד נראה לומר חידוש גדול, דהנה כתיב: "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכבם על החמור וישב ארצה מצרים ויקח משה את מטה האלהים בידו". [ורבינו חיים פליטאל (פ' ויצא) הק' למה הקדים משה אשתו לבניו, והרי הצדיקים מקדימים את בניהם. ותי' שהיו קטנים ולא היו יכולים לעלות על החמור. ולענ"ד י"ל עוד שמטעמי צניעות העלה אותה תחלה, ואח"כ העלה אותם, כדי שישבו הם קדימה. ובמשיבת נפש (פ' ויצא) תי' שהיה הבן קטן וצריך לשומו בחיקה. אחרי ששם אותה תחלה. והאברבנאל שם כ' שגרשום ישב מאחריה, ואליעזר בתוך חיקה. ע"כ. וזו דרך צניעות מושלמת]. והנה אותו החמור היה החמור המיוחד, כדאיתא במדרש אגדה שם: וירכיבם על החמור: חמור של אברהם, הוא החמור של משה, והוא החמור שעתידי המשיח לבוא בו, שנא' עני ורוכב על חמור. ע"כ. ונראה שלכן הניח את צפורה ובניו על החמור, כיון שהיתה מצרים מסובבת בכישופים ומזיקין, אבל נגד החמור הזה אינם יכולים, וגם אפשר שהיה לו קפיצת הדרך. ועוד שהיה יודע את הדרך מאליו, כדאיתא בזוה"ק על חמורו של ר' פנחס בן יאיר.

עמלק. ע"כ.

יתרו הוציא ידי חובה את כל עם ישראל בברכה הראשונה שנזכרה בתורה, ובירך הגומל

כתב בשפתי כהן (יה, ט), ויאמר יתרו ברוך ה' וגו'. זו ברכה ראשונה שנזכרה בתורה, והיתה על ידו של יתרו, ובירך ברכת הגומל, כמ"ש (ברכות נד): שאם היה חייב לברך, ובא אחר ובירך ברוך אשר גמלך כל טוב ואמר אמן יצא ידי חובתו. וישראל היו חייבין לברך, ובא יתרו ובירך (שבזה יתעלה שם שמים יותר, כדאיתא בזה"ק), והוציאם ידי חובתם.

מי גילה ליתרו שמושה רבינו הושלך ליאור והשי"ת הצילו

בשפתי כהן (יה, א) הביא מזוה"ק (ח"ב ס"ח) את כל אשר עשה אלהים למשה, כאשר הושלך לנהר והציל אותו ה' מחרב פרעה, [ל]ישראל, דכתיב וישמע אלהים את נאקתם, וכתיב וכאשר יענו אותו וגו'. וצ"ע כיצד שמע יתרו על כך. שמושה הושלך ליאור וכו'. אכן מפורש במדרש ויושע שכאשר היה משה בן ג' שנים ראה אותו פרעה שהוא נאה, ולקחני בחיקו, ונטל משה הכתר מעל ראשו ושם בראשו, והיו יושבין שם כל חרטומי מצרים וחכמיה, ואמרו לו תינוק זה מתיראין אנו שלא יהא אותו שעתידי להוציא מלכות זו מידיך. מהם אומרים להורגו בחרב ומהם לשורפו, עד שענה אחד מהם ויתרו שמו, ואמר, תינוק זה אין בו דעת, ישימו לפניו דינר זהב וגחלת אש וכו'. וכשגדל יצא לראות דוחק אחיו וראה איש מצרי וגו', והביא פרעה חרב שנונה שבכל העולם לא היה כמותה והכהו בה עשר פעמים, ועשה לו הקב"ה נס ונעשה צוארו כעמוד של שיש ולא שלטה בו החרב, וברח אצל יתרו, ואף הוא חבשו בבור שבע שנים וכו'. ע"כ. ואפשר שיתרו חבשו בבור מפני שפחד ממנו, ולבסוף הבין את צדקת משה וכי השי"ת עימו.

ועל עצמו לא חשש, לפי שמוטה האלקים בידו, ושום דבר בעולם לא יוכל לו, וכדאיתא במדרש שכשנכנס לארמונו של פרעה, היו שם אריות מסוכנים שהניח בלעם וכו', ומשה שם עליהם את המטה ותיכף ליחכו את רגליו ובאו אחריו. ולכן כתיב כאן שמושה לקח את מטה האלקים בידו, כנגד מה שהרכיב אותם על החמור. ולכן אפשר שכאשר אמר לה לשוב לבית אביה, שבו יחד עם החמור, והכי מסתברא, שלא הטריח אותם ללכת ברגליהם. ואולי יתרו הגיע עתה על אותו החמור והשיבו למשה רבינו ע"ה. וכ"ז כתבנו לפלפולא דאורייתא בלבד. ועיין.

מי ברך ברכת שהחיינו ומחיה המתים בפרשה זו

כתב בשפתי כהן (שמות יח, ז), "וישתחו וישק לו". וכי משה ישתחוה לבשר ודם ויעשהו עבודה זרה, אלא לא אמר וישתחו לו כמו שאמר וישק לו, אלא ההשתחויה היתה למלכו של עולם. ואולי כיון בזה למה שאמרו ז"ל (ברכות נח) הרואה את חבירו אחר שלושים יום או אחר שנה שצריך לברך.

יתרו בא לגמול חסד עם משה, וקיבל שכר גדול על כך

כשהלך שאול למחלמת עמלק אמר לבני יתרו "לכו סרו רדו מתוך עמלקי, פן אספך עמו, ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים. ואיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מד), רבי אומר, כשבא שאול למחנה עמלק, ראה בני יתרו מתערבין בתוך מחנה עמלק. אמר להם התפרדו מתוך מחנה עמלק וכו', וכי עם כל בני ישראל עשה יתרו חסד, והלא לא עשה אלא עם משה בלבד. אלא מכאן אתה למד שכל העושה חסד עם אחד מגדולי ישראל, כאלו עשה חסד עם כל ישראל. ובשביל החסד שעשה עם משה, נמלטו בניו מתוך עמלק, שנא' ויסר קיני מתוך

ושם האחד אליעזר

משה "אליעזר", שנימול. עש"ה. והנה בשמו"ר ועוד, מפורש, שבנו של משה אליעזר הוא שנימול במלון. [ויש מפרשים על גרשום, ע' ברוקח שם, ובמה שהבאנו לעיל ס"פ שמות, ובת"י שם]. ויש לבאר בדרך פלפול, שהטעם שאמר התורה שמילה דוחה שבת, לפי שהוא פיקוח נפש לתינוק, שמא יתפסו בו כחות מזיקין שהם מצד הערלה. ולכן נחשב כפיקוח נפש שדוחה שבת. ולפלפולא דאו"ל אפשר שאותו היום שבת היה, ומשה נסתפק אם למול אותו אפילו בשבת, דשמא מילה שקודם מתן תורה אינה דוחה שבת, וכבר במצרים קבלו עליהם לשמור שבת קצת, ועוד, שהיא מילה שלא בזמנה. אך האמת שהיה צריך למולו אפילו בשבת משום חשש פקוח נפש. ואע"פ שהיא מילה שלא בזמנה, כיון שעדיין לא ניתנה תורה וזיל בתר סברא, ומה שאמרו רז"ל שנתעצל מלמולו, יש לפרש, שמחמת טורח הדרך לא רצה להכריע בעומק ההלכה מה ראוי לעשות, והמתין לנוח מעט. ולסדר דבריו במלון כדי שתתיישב דעתו לדון בדבר הלכה. ולכן ר' אליעזר הגדול שיצא מחלציו של משה רבינו, סבירא ליה שאפילו מכשירי מילה דוחין את השבת, שאין טעם הדחיה מחמת שמצות מילה בזמנה חשובה טפי, אלא מחשש פקוח נפש, ומ"מ אחרי מתן תורה מילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת, כיון שמעלת השבת גדולה יותר מכל, ואחר שיש פסק הלכה שאינו יכול למולו כלל, ממילא אין חשש מפני המזיקין שהרי אנוס הוא. משא"כ מילה בזמנה רק שלא הכין סכין מערב שבת, שבזה בדרך כלל אינו אנוס, והרי מוטלת עליו מצוה למולו, בזה יש חשש מפני מזיקין, ופקו"נ דוחה שבת. ולא שייך לתת פסק הלכה שלא ידחה שבת וממילא יחשב אנוס, כיון שבדרך כלל היה בידו להכין סכין מערב שבת. [וז"ל הר"ח (יומא פה): מנין לפיקו"נ שדוחה את השבת, ומה מילה שהוא אחד מאבריו וכו', פי', מצאנו שהמל תינוק מצילו

ר' אליעזר הגדול מצאצאי משה והיו קרנותיו וזרחות כקרנותיו של משה

"ושם האחד אליעזר", יש לבאר לפי מה שאמרו רז"ל, שבשעה שעלה משה למרום מצא שהשי"ת שונה בהלכות פרה אדומה, ופתח השי"ת אליעזר בני אומר, וביקש משה שיהא ר' אליעזר מחלציו, והשיבו השי"ת חייך שהוא מחלציק, שנא' ושם האחד אליעזר, שם המיוחד אליעזר. ויתכן שאכן רבי אליעזר היה מאליעזר ולא מגרשום. ובפרקי דרבי אליעזר (פ"ג) איתא: והיה ר' אליעזר יושב ודורש ופניו מאירות כאור החמה וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה ואין אדם יודע אם יום ואם לילה, ויש לבאר שהטעם שזכה לזה יותר משאר החכמים, הוא מכחו של מרע"ה, לפי שהיה ר' אליעזר הגדול מצאצאיו של משה רבינו. ואמרו רז"ל (נדרים לח). לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו.

רבי אליעזר הגדול היה גלגול אליעזר בנו של משה רבינו ע"ה

כתב בליקוטי מוהר"ן (מהדו"ק סי' רטו): רבי אליעזר הגדול היה גלגול בנו של משה, כי עליו נאמר ושם האחד אליעזר (במדב"ר פרשה יט), ולכן בכח זה גייר גרים (ע' ב"ר פרשה ע) גייר גרים. וכן יתרו מחמת שהיה חותן משה עי"ז נתגייר, כמ"ש "וישמע יתרו חותן משה", כי מחמת שהיה חותן משה, זה גרם לו ששמע ונתגייר, כי כל עבודת משה בחייו ועכשיו לאחר מותו, הוא רק לעשות גרים. ע"כ.

פרק מילה מתחיל בר' אליעזר ע"ש מילת אליעזר בנו של משה רבינו

כתב הרוקח בפירושו עה"ת כאן, שלכן פרק מילה מתחיל רבי אליעזר אומר, על שם בנו של

מן המיתה, כאליעזר בנו של משה רבינו, שנאמר ויהי בדרך במלון ויפגשו ה' ויבקש המיתו. ויבקש המיתו לתינוק מפני שנתעצלה אמו ולא מלה אותו, וכיון שהרגישה מלה אותו וקראתו חתן דמים. והצילתו מן המיתה שנאמר וירף ממנו. ואמרה תורה למולו ואפי' בשבת, כדי לפדותו מן המיתה וכתוב וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה, מלמד שהקטן נתפש בעון עצמו, ושניהם בחיוב מיתה. זה טעם ראב"ע. ע"כ. ומבואר מדבריו שהיתר התורה למול בשבת, היינו כדי להצילו מחיוב מיתה. וע"ש בפי' רש"י דמילה דוחה את השבת לפי שהייבין עליה כרת לאחר זמן, וכך שנויה בתוספתא דשבת. ע"כ. וע' ברש"ש שם. והובא בילקו"י שבת (ח"ד סי' שלא אות ד). וע"ש דנפ"מ במילת עבד אם נימול בשבת, ששילך בו חומרת עון, אבל אין בו צד כרת. שזו חובת הארון על העבד ולא העבד ע"ע. ורבינו ירוחם (סוף נכ"ד) כ', שאין מחללין את השבת על מילת עבדים, אפי' טבלה אמו ואחי"כ ילדה, דלא אמרו כל שנימול לח' נימול בשבת, אלא בישראל].

יתרו הציל את חייו של משה

יש לבאר מדוע זכה יתרו להיות חותן משה, ואפשר עפ"ד המדרש (שמו"ר פרשה א): היתה בת פרעה מנשקת ומחבקת אותו כאילו הוא בנה, ולא היתה מוציאתו מפלטרין של מלך, ולפי שהיה יפה היו הכל מוציאיין אותו ומתאונים לראותו. מי שהיה רואהו לא היה מעביר עיניו מעליו. והיה פרעה נוטלו ומחבקו והוא נוטל כתרו של פרעה מעל ראשו ונותנו על ראשו, כמו שעתידי לעשות לו כשיהיה גדול. והיו חרטומי פרעה יושבין ואומרים, מתיראין אנו מזה שנוטל כתרך ונותנה בראשו, שלא יהא זה אותו שאנו אומרים שעתידי ליטול המלכות ממך. מהם אומרים להורגו, מהם אומרים לשורפו. והיה יתרו יושב ביניהן. אמר להם, הנער הזה אין לו דעת, אלא בחנו והביאו לפניו בקערה אחת זהוב וגחלת. אם יושיט ידו לגחלת, אין בו דעת ואין עליו משפט מות, ואם יושיט ידו לזהוב, יש בו דעתו והרגו אותו וכו'. ע"כ. א"כ על ידי יתרו נסתבבה הצלת חייו של משה, ובדין הוא שיזכה להיות חתן המלך.

איך משה השתחוה ונשק ליתרו

ובזה יש ליישב מה שמקשים איך משה כיבד

את חותנו, והרי משה רבן של ישראל וגם מלך, ואיך ישתחוה לו. [ובמאור ושמש העיר עוד בתו"ד שהרי עדיין היה ערל, ומאי קמ"ל בזה שהשתחוה ונשק לו. ובשפתי כהן כתב, לא אמר וישתחו לו כמ"ש וישק לו, אלא ההשתחיה היתה למלכו של עולם. א"נ ברכת שהחיינו או מחיה המתים כדין רואה את חבירו אחר ל' יום או שנה]. **ושמא יתרו שאני שהציל את חייו של משה, לכן זה עומד כנגד מה שהוא מלך וגם רבו כגדול הדור. ושפיר שייך לכבדו הרבה מדין חמיו. ועוד י"ל שעשה כן על פי הדיבור, שהרי איתא במכילתא וי"א שאף השכינה יצאה לקראת יתרו.** [ואף אם הכונה על הארון, מ"מ הלא מסתמא לא הוציאוהו רק ע"פ הדיבור]. **ואם השי"ת צוה לכבדו, מצוה על משה רבינו ג"כ לכבדו בכל הכבוד. שלא עדיף מהשכינה שיצאה לקראתו.** [ובח"י הגר"ז (הוספות פ' יתרו) הביאו מהגר"ד, שמבלי ציווי השי"ת לא יכל לצאת, כיון שסדר מסעם ואופן חנייתם היה מכוון על פי הוראה משמים, כמ"ש על פי ה' יחנו וגו'. ונאסרה עליהם היציאה חוץ לענן בלא ציווי משמים, דהיציאה הרי היא כנסיעה. ועכ"פ לפי הדהבה במדרש שאף הארון יצא עמהם, לזה בודאי הוצרכו לציווי. ולגבי המפעילים דכתיב, וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה, הוא ג"כ מטעם שהיה אסור לצאת או להוציא את הארון בלא ציווי משמים. ע"כ. וזה חידושו. וצ"ע].

אם מותר להשתחוות לאדם דרך נימוס ולא דרך עבודה

ובעצם ההשתחואה שהשתחוה משה ליתרו, ראה בפי' רבינו אברהם בן הרמב"ם עה"ת כאן, שמכאן למדנו, שהשתחואה שהיא דרך נימוס לא דרך עבודה, מותרת. ולא נכתב זה בתורה אלא כדי ללמדנו דין זה. ע"כ. אולם לכאן יש לחלק, שעדיין אין ללמוד מכאן רק למי שהוא מחוייב בכבודו, כמו אביו או חמיו. [ומצינו שהשוה הקב"ה מורא אב ואם למוראו (קידושין ל:)]. ואולי אין האדם מחוייב במורא חמיו, רק בכבודו, ולכן לענין זה שוה חמיו לכל אדם נכבד, שכל השתחואה היא רק לאדם נכבד.

אימתי שילח משה את צפורה

הנה רבותינו במדרש גילו לנו שהיה זה כאשר

פגש את אהרן, ואמר לו על הראשונים אנו מצטערין וכו'. [וצריך ביאור הלא היו בטוחים שיעשה להם השי"ת ניסים כאשר הבטיחם, ועוד שבט לוי כלל לא השתעבדו ומה חשש יש, ועוד מדוע לא הניחם כדי שיראו את כל הניסים הללו של יציא"מ וקרי"ס, ובפרט שיתכן שלא היו עימם במתן תורה. ושמא החשש שישפיעו מטומאת מצרים היה קשה יותר מכל, ויתכן שאף אם לא היו במתן תורה מ"מ היה להם מעלה שהיו קדושים וטהורים מאד, ולא נתנסו בטומאת מצרים, ולכן לבסוף רצה משה שבניו יירשו גדולתו. ועוד שהרי לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו (נדרים לח). ועיין]. אך הלא התורה ניתנה להדרש גם לפי הפשט, ולפי פשוטו של מקרא צריך ביאור אימתי שילחה משה, דהלא מבואר לעיל בפרשת שמות שלקחה עימו למצרים עם שני בניו. ופשט לשון הכתוב: ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכבם על החמור וישב ארצה מצרים". משמע לכאוף שכבר הגיעו למצרים. [ודוחק לומר שלכן כתיב לשון יחיד 'וישב' ארצה מצרים, לומר ששב הוא לבד. אך שור"ר שכה"ר בראב"ע שם]. ושמא מתחילה באה עימו, אך אחרי כן כשאמרו לו ירא ה' וישפוט, ברח שוב למדין, והשאיר בניו ואשתו שם וחזר מבלעדיהם. [והרמב"ן שם כתב: גם אפשר שהלכו למצרים, וכאשר נתעכבו שם ננספה אל אביה ושלחה עם הבנים. וזה טעם שלוחיה, כי פחדו יתרו שמא היה דעתו לגרש אותה. ובהדר זקנים ס"פ שמות מפורש ד"ל

שאותו מלון היה בתוך מצרים, וא"כ כבר הגיעו למצרים. וא"ש טפי מה שכתבנו לעיל שמוסר לה את החמור המיוחד, כדי שתוכל לצאת ממצרים, שהיתה מוקפת בכישופים שלא יוכלו לברוח]. ומ"מ אפשר שכל זה היה לכבודו של משה, [ולעיל פי' עמ"ש "ראה נתתיך אלהים לפרעה", שהוא לשון אלהות לשיטת הגויים להשתעבד לכל מי שהוא מקור חיות], שיראה בעיניהם כמלאך ממרום ולא כילוד אשה. אלא שמ"מ עתה קודם מתן תורה הוצרך שיראו שאף הוא אדם, ולא יטעו חלילה, ולכן סיבב השי"ת שתחזור אליו, עם שני בניו. [זהו א"ש למ"ד יתרו קודם מתן תורה בא].

למה משה הכניס את יתרו לבית המדרש

"ויבאו האהלה" במדרש (ילקוט רמז רסח): הכניסו לבית המדרש. וכתב בשפתי כהן, שרצה משה רבינו לבודקו אם נתגייר מלב ומנפש, כמו שהיה אברהם אבינו עושה מאכיל ומשקה ומושיבם תחת העץ לבודקו, וכל מי שענפיו של אילן חופים עליו, היה יודע שהוא גר צדק, וכן עשה משה הכניסו האוהלה לבודקו אם האוהלה קולטו. וזהו ושאלו איש לרעהו לשלום, שאל מהקב"ה שנקרא ריע, לשלום, שיקבלהו. ע"כ.

הסוד שגילה משה ליתרו שממנו התרגש

השליכו תינוקות של ישראל למים. (ד) ובמה שאמרו רז"ל שהשי"ת איבד את המצריים במים משום מידה כנגד מידה, צריך ביאור, שהרי המצרים לא עשו את עיקר מעשיהם במים, אלא רק מה שהשליכו את בניהם ליאור ג' שנים, אך לא את כל ישראל. ואף את"ל שהמצריים זממו שיגיע זמן שבו ישליכו את כל ישראל לים, או שעתה שרדפו אחריהם דימו לתופסם חיים ולהשליכם בים, מ"מ לא זממו לאבדם בכאלו יסורים נוראים אלא רק בהטבעה במים.

ויתכן שלא היה גלוי לכל ענין זממם של המצרים על ישראל. ויש לומר בס"ד חידוש

חידוש נפלא מהו הסוד שגילה משה ליתרו שהתרגש ואמר עתה ידעתי וכו'

"עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם". צריך ביאור מה הגדולה המיוחדת שראה יתרו במה שהשי"ת מודד מידה כנגד מידה, ומחמת כן רק עתה הודה בזה יותר מכל הניסים שכבר שמע. (ב). ועוד מהו עתה ידעתי, הלא כבר שמע על ניסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף (וכדפרש"י בריש הפרשה מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וא"כ כבר אז היה צריך לומר עתה ידעתי וגו') שהם עצמם כבר מכריחים שאין עוד מלבדו ית'. (א) בערבי נחל הקשה, דהול"ל אשר עשו ולא אשר זדו, שהרי הם כבר

גדול, דהנה כתב הרמב"ן שאין נס גדול כזה כמו מה שהסכימו המצריים להכנס לים, ולא התבוננו שודאי הוא נס שעשאו השי"ת לטובת ישראל, והם יכולים לטבוע. אכן יש ליישב כיצד טעו המצרים בזה, שהרי כבר כתב הרמב"ם שכל הניסים ומכללם קריעת ים סוף, הכל הם בדרך טבעית, שאין חדש תחת השמש, וזהו שאמרו רז"ל שתנאי התנה השי"ת עם מעשה בראשית, פ"י שהטביע כן מתחילת הבריאה, [וגם כאן היה ע"י רוחות סערה ורוחות קפאון].

חידוש נפלא שהמצרים זממו להטביע את כל ישראל בים סוף

ואם כן יש לומר שהמצרים ראו בחכמתיהם (באיצטגנונות וכדו') שתהיה קריעת ים סוף, [או שע"פ אחר שכבר נקרע הים, נתנו לב לראות בדרכי חכמותיהם אימתי צריכה להסתיים קריעת הים], ובפרט שהשי"ת כבר הולך את הים ברוח קדים עזה כל הלילה. ולכן לא חששו מלרדוף אחריהם בים, שידעו שיספיקו להכנס ולצאת, ורצו להשיג את ישראל ולהגיע אל שפת הים ואז למנוע מהם לעלות ליבשה [על ידי שישלפו חרבותיהם למולם ויאימו שאם יעלו יהרגו. ואולי זהו מה שכתבנו "ארדוף אשיג וגו' אריק חרבי" שירפדו להשיגם קודם שיעלו ליבשה ויעכבו אותם, ואז ישובו המים עליהם ויטבעו, ויחלקו את השלל], ואז מיד ישוב הים לאיתנו על ישראל. ובזה ירויח שלא יהרגו את ישראל רק יגרמו להם למות. משא"כ להרגם בימים, היו יראים מכך, אחרי שכבר סבלו מכות נוראות במצרים ועל הים, על מה ששעבדו את ישראל.

אך השי"ת הציל את בניו מרדיפתם על ידי שהאט את הליכתם של המצרים וכמו שכתוב, "וינהגו בכבידות", וסיבב ה' שלא הספיקו להשיגם. ואזי כאשר הגיע העת של שוב הים לאיתנו הראשון, מצא הים את המצרים בתוכו. ונמצא: א. שנענשו בדיוק בעונש שזממו לישראל. גם במה שעלו וירדו בתהומות הים ונשברו עצמותיהם על הקרחונים הקשים וכו'.

[שכל זה היה בטבע הדברים כאשר פסקו הרוחות המקפאות, ועדיין נושבות רוחות הסערה והמים עולים ויורדים, ודו"ק]. ב. שהם בשלו לעצמם את העונש, ונמצא שהם הענישו את עצמם, [וזהו מה שאמרו 'במידה שאדם מודד', פירוש באותה מידה עצמה, וכן מצינו בעדים זוממין, ודו"ק]. ובאמת שנתבשרו ממש באותה קדירה שבה רצו לבשל את ישראל. ונפלא בס"ד. ובפ"י מהר"י קארו כאן: כונת הכתוב, שהדבר אשר זדו הוא בעצמו נהפך עליהם]. ג. שכמו שהם רצו להרוג את ישראל רק בגרמא בעלמא, כדי להתחכם עם השי"ת שלא יעניש אותם, כך השי"ת העניש אותם בגרמא בעלמא, שהאט את הליכתם כדי שלא ישיגו את ישראל, וממילא הים שב עליהם. ועתה נחה דעתו של יתרו מזדוע ייסר השי"ת המצרים, והבין שחלילה אין כאן שום נקמה [יש לומר עוד שליבו כאב על שהענישם בכאלו עונשים, ולמה אין די במיתה. ואיה רחמיו של השי"ת. ועכשיו הבין שכל זה זממו המצרים, וגם שהם עשו כן לעצמם, ודו"ק], אלא הכל בגודל חכמתו ית'.

אחר שנים רבות האיר השי"ת עינינו ומצאנו בתנא דבי אליהו (רבה פ"ח): "ומה היתה מחשבה של מצריים בדעתן, אמרו, נרדוף אחריהן ונשיג אותן, ונתגאה עליהן ונתעלה עליהן ונשליך אותן בים". ע"כ. ולכאן בא לפרש את הפסוק ארדוף אשיג וגו' אריק חרבי וגו', כמו שנתבאר בס"ד. [ואולי הכוונה בזה עמוקה יותר, שמאז ומעולם חיכו ליום הזה, דלעולם ידעו שעתיד לקרות כן בטבע, רק ראו את ישראל טועים והולכים לאחור, וגם נבוכים וצועקים, וגם נכנסים למים קודם שנקרע הים וטובעים עד צווארם, ומסתמא אינם יודעים מחק הטבע הזה שהים עומד להקרע. ודו"ק. והנה המצרים זימו לאבדם במים משום שידעו שמידותיו של הקב"ה מידה כנגד מידה, וכבר נשבע שלא יביא מבול, וא"כ לא יתכן שיענישם. ויש לומר שהטעם שלבסוף נענשו במים, הוא משום שהם הענישו את עצמם, שהקב"ה לא הביא עליהם מים אלא הם באו לתוך הים, וגם לא קרע את הים בכדי להפילו עליהם אלא משום הצלתם של ישראל, נמצא שהם ממש הזיקו את עצמם. ומעתה י"ל שזמה התפעל יתרו, שהרי אף הוא היה שם בשעת העצה, וראה שבלעם ופרעה מתחמכים לבורא עולם, ועד כה היה קשה לו איך אבדם השי"ת במים והרי נשבע שלא יבא מבול, וחשב שרוחות סערה גררו אותם לים, אך עתה סיפר לו משה את הנ"ל. ושוי"ר בכלי יקר (שמות ז, יז): מי הים לא הביא ה' עליהם אלא הם עצמם בזדון לבם נסו לקראתו, כמשי"ת בפס"י כי בדבר אשר זדו עליהם. ובסוטה (יא): והן אינן יודעין שעל כל העולם כולו אינו מביא אבל על אומה אחת הוא

מביא, אי נמי הוא אינו מביא אבל הן באין ונפולין בתוכו. וכה"א ומצרים נסים לקראתו, 'והיינו' דא"ר אלעזר כי בדבר אשר זדו עליהם, בקדירה שבישלו בה נתבשלו. מאי משמע דהאי זדו לישנא דקדירה הוא דכתיב ויזד יעקב נזיד. ע"כ. ועתה מצאנו בתורת משה לחת"ס' כאן שכתב קרוב לזה. וז"ל: הנה הרמב"ן כתב שזה מהנפלאות היותר גדולות, שגעונו של פרעה לירד אחריהם בים, שראה לפניו נס נפלא בקריעת הים, ואיך מלאו לבו לרדוף אחריהם בים. אבל נלענ"ד, כי הרי תחילת זריקת הילדים לים היה ע"י שראו אצטגנינו' שמושיען של ישראל סופו ללקות במים (וסוף שנלקה ע"י מי מריבה, ונראה שגם אהרן הי' באצטגנינו' הלז שהרי גם הוא נלקה ע"י מי מריבה), ומחמת אותה מחשבה רדף אחריהם אל תוך הים, כי אמר איך אפשר שמושה ואהרן אשר הורע מזלם במים יצלו ע"י מים, אע"כ בהיפך הוא, שהם יטבעו לבסוף והמצרים יצלו, וע"י מחשבה זו נשתגע בשגעונו ובא אל הים. ונמצא באותו קדירה שבישלו היינו שחשבו תחלה שמושיען ילקה במים שמפני כן השליך בנים ליאור, באותו קדירה נתבשלו ואותו מחשבה חשב לסוף, ועי"ז ניזון מדה במדה שניזון במים והיינו בדבר אשר זדו בזדון לבו וקשי ערפו ונכנס לים]. וכן מצאנו בשפתי כהן (יד, ט) שהביא ממכילתא (פ' בשלח ב), ופרעה הקריב, הקריב הפורענות לבוא עליו, התחיל מזבח ומקטר ומקריב ומשתחוה לבעל צפון, וכתב, שחשב פרעה שבעל צפון הסכים לגזירתו לטובעם בים, ולזה אמר חונים על הים, והרי אין חניה על הים, והול"ל על שפת הים, אלא שנדמה לו כאילו הם על הים ונטבעו בו. ע"כ. ואולי כוונתו שפרעה נתכוין להטביע את כל עם ישראל בים סוף. וראה גם במדרש ויושע, שאחר שעלה משה מן הבור שהיה שם ז' שנים, נשקו יתרו ואמר לו, "ברוך המקום ששמרך בבור שבע שנים. מעיד אני עליו שהוא ממית ומחיה, ומעיד אני בך שאתה צדיק גמור, ועל ידך עתידה מצרים שתחרב, ועל ידך עתיד הקב"ה להוציא את ישראל ממצרים, ועל ידך עתידים המצריים להטבע בים, פרעה וחילו". ע"כ. ועוד אמרו שם, שיתרו היה מגדולי חרטומי מצרים. הרי שחרטומי מצרים ידעו על קריעת ים סוף, רק שרצו שגזירה האלקים תתקיים בישראל שיהיו כפרה תחתיהם, ולבסוף עשה השי"ת ההיפך, שפדה את ישראל בהריגת המצריים, בדיוק כאשר זממו.

ושוב מצאנו במכילתא (דרשב"י שמות יד, כו), וישוּבו

המים על מצרים, החזיר עליהן את הגלגל, שיחזור עליהן זדונן, שבמחשבה שחשבו, בה אני דנם, הם חישבו לאבד בני במים, אף אני איני מאבדן אלא במים, וכן הוא אומר בור כרה ויחפרהו וגו', ואומר כורה שחת בה יפול, חופר גומץ בו יפול. ואומר ישוב עמלו בראשו וגו', וכן יתרו אומר, עתה ידעתי כי גדול ה' וגו', מכירו הייתי לשעבר וביותר שבמחשבה שחשבו מצרים לאבד את ישראל, בה דנם המקום, כי בדבר אשר זדו עליהם מיכן אמרו במדה שאדם מודד בה מודדין לו. ע"כ. ושמוא הכוונה שכבר באותה עצה שישב פרעה עם בלעם איוב ויתרו, אמרו להם האיצטגנינים, שעתידיים ישראל לעבור בים, באותה לילה שיהיו רוחות עזות מאין כמוהם, שיויכלו את הים אנה ואנה כל הלילה. וזממו אז לדוחפם לים, ושלא יוכלו לעלות משם, וישוּבו המים עליהם. וצ"ע. והנה רבינו בחיי (שמות יט, יז) הביא מדרש שביום של קריעת ים סוף [וכן ביום של יציא"מ, וביום של עמלק, וביום של מתן תורה, וביום של נחלי ארנון], עמדה החמה למשה. ואפשר שהוצרך לזה, כיון שהמצרים רצו לכוין את השעה של קריעת הים בדיוק, וכדמצינו לגבי מלחמת עמלק.

איך הגיע יתרו כל כך מהר

בס' אילת השחר על התורה הקשה, מהו "ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה וגו', ואת שני בניה וגו'". והלא לא שייך לקיחה באדם, שאינו בא אלא מדעתו, וכל מקום דרשו רז"ל שלקח בדברים. אך כאן אין נראה ששייך לפרש כן, והניח בצ"ע. ולפי האמור אולי יש מקום ליישב, ד'ויקח' אינו מתייחס למה שאמר להם לבא עימו למשה, אלא קאי על מה שלקחם עמו על החמור המיוחד [פ"י שלקח והעלה אותם עימו], דאי נימא שאשתו ובניו של משה חזרו אז על אותו החמור, לביתו של יתרו, בהכרח צ"ל שעתה יתרו החזיר ג"כ את החמור למשה, וא"כ י"ל שיתרו עשה בו שימוש, שעלה

להגיע לפני מתן תורה, ומן השמים סבבו שהתעכב שם והגיע רק אחרי התיקון של חטא העגל, למחרת יוהכ"פ. וכיון שהיתה המטרה כדי לגרש אותו משם, לכן נקטה התורה הקדושה לשון גירושין הגם שהכל היה בכבוד.

אם יתרו הגיע בחזרה אל ארצו ע"י קפיצת הדרך

והנה מובא בשם מהר"ש קלוגר (אולי בספרו חכמת התורה) שדייק לשון הכתוב "ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים". שלא הלך בדרך, רק תיכף הגיע אל משה, בכח קפיצת הדרך. לא היתה כאן רק ביאה אל המדבר. ובזה ניחא טפי כיצד מצא אותם במדבר, [אם לא שנאמר שהיה סימן נגלה לעין כל ע"י עמוד ענן ועמוד האש]. ומעתה שמא גם בחזרה אל ארצו שהלך לגייר אותם ג"כ היתה לו קפיצת הדרך, ושמא גם בפעם השניה שחזר אחרי מתן תורה שזה אחרי יוהכ"פ. ובזה ידוייק לשון הכתוב "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה", שהוא שילח אותו לשם, פי' הולך אותו לשם ע"י קפיצת הדרך. ושמא מחמת כן נתעכב, שהמתין לזמן שתהיה לו קפיצת הדרך, והגיע מיד אחרי תיקונו של חטא העגל שחזרו כבר ענני הכבוד, ולא ראה גנותן של ישראל.

האם יתרו באמת הצליח לגייר את כל בני מדינתו, ועכ"פ כל בני ביתו

בתרגום המיוחס ליונתן: וישלח משה את חמיו, וילך לו לגייר את כל בני ארצו. ע"כ. ובמכילתא (מסכתא דעלמק פ"ב): א"ל יתרו אתה חמה, ואהרן אחיך לבנה, מה יעשה הנר ביניכם, אלא הריני הולך לארצי ואגייר לכל בני מדינתו ואביאם לתלמוד תורה ואקרבתם תחת כנפי השכינה. יכול שהלך ולא עשה, ת"ל (שופטים טז) ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים, ואומר וילך וישב את העם, ואין עם אלא חכמה, [מלמד שהיה עמהן עם רב. ד"א, היה יתרו מחשב, כל השנים הללו היו בני אדם

לרכב עליו, בכדי לידע היכן המקום המדוייק של משה וישראל, שהחמור הזה היה יודע להוליך לבד למקום שנצרך. ועל זה נאמר לשון לקוחין, שלקח והעלה אותם על החמור שברשותו, ורכבו עימו עד שהגיעו למקומו של

משה. [ואולי זהו ג"כ לשון ליקוחין שנא' שם אצל משה: ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכבם על החמור וגו'. אך שם יל"פ שלקחה בדברים שלא תתיירא להכנס למצרים]. ויש שהעירו (ע' לרבינו אברהם בן הרמב"ם בחיבורו עה"ת כאן) שאיך יתכן שבא יתרו מיד אחרי קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, אלא אחר ימים רבים. ואולי יש ליישב לפלפולא דא' בלבד, שדרך אותו החמור המיוחד הגיעו מהרה.

יתרו בא לראות בשמחת מתן תורה, ומשה גירש אותו בציוו השי"ת

בפרשה זו אנו רואים את עוצם אהבת השי"ת לכל יהודי, שאפי' יתרו שייתר פרשה אחת בתורה, וקידש שם שמים הרבה בגיור שנתגייר, ובעבורו נתאפשרה נתינת התורה כדאיתא בזה"ק, לא רצה השי"ת שיזכה לשמוח יחד עם ישראל בשמחת התורה, כדאיתא במדרש תנחומא (יתרו ס"י יא), לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר (משלי י"ז). אמר הקב"ה בני היו משועבדים בטיט ולבנים ויתרו היה יושב בתוך ביתו בבטח ובהשקט ובא לראות בשמחת התורה עם בני, לכך וישלח משה את חותנו ואח"כ בחודש השלישי. ובשפתי כהן כאן ביאר, שאחת מכוונות הגלות היתה כדי ללבן חומרם כדי לקבל התורה, וזהו בחומר ובלבנים, ויתרו לא נזדכך חומר ואינו כדאי לקבלת התורה. והערב רב במתן תורה היו מחוץ למחנה, ואם כן לישב יתרו עם ערב רב אינו מן הראוי, ולישב עם ישראל אינו כדאי, לזה וישלח משה את חותנו. ע"כ. והנה לשון וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה קצת לשון גירושין. וצ"ל שיתרו מיאן ללכת [וכלשון המדרש שבא לראות בשמחת התורה], ומשה הפציר בו ללכת לגייר את בני ארצו, ואמר לו שיזדרז

מפקידין אצלי פקדונות, שאני הייתי הנאמן שבעיר, ואם אני מניחן והולך לי הן אומרים ברח לו יתרו ולקח כל פקדונותיו ונתן לחותנו נמצאתי מוציא ש"ר עלי ועליך, אלא הריני הולך ומחזיר את כולך. ד"א, השנה היא שנת בצורת היתה (שנא) והפשטה והשעורה נתנה, אפ"ש שלא לקו החטים אלא השעורים, אם אין שעורים החטים מתיקרים, ויתרו לזה ופרנס את העניים, אמר, אם אין אני הולך ופוער את החובות נמצאתי מחלל ש"ש, אלא הריני הולך ופוער. (מכילתא דרשב"י). הלכו וישבו להם אצל יושבי יעבץ, והלא תלמידי יעבץ היו, שנא' (דה"ב ב. נה) "ומשפחת סופרים יושבי יעבץ תרעתיים שמעתיים סוכתיים המה הקנים וגו'". "תרעתיים", שהיו מתרעיים ונענים. שמעתיים", ששמעו קול תרועת תורה בסיני. "סוכתיים", שישבו בסוכות, (כמו צום יונדב אביהם). מעשה באחד שהקריב קרבן מבני שוטה מים, ויצאת בת קול מקדשי הקדשים ואמרה, מי שקבל קרבנותיהם במדבר הוא יקבל קרבנותיהם בשעה זו. ר' נתן אור', גדול הברית שנכרתה עם יונדב בן רכב מהברית שנכרתה עם דוד, שהברית שנכרתה עם דוד לא נכרתה אלא על תנאי, שנא' אם ישמרו בניך ברית, ואם לאו ופקדתי בשבט פשעם, אבל הברית שנכרתה עם יונדב בן רכב, לא נכרתה עמו על תנאי, שנא' (ירמיה לה) לכן כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים. (ארי"ש, שלא יפסקו ממנו יושבי סנהדרין לעולם. מכילתא דרשב"י). "המהו הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב", מכאן שבני יונדב בן רכב הם מבני בניו של יתרו. [הם בקשו את הרב ויעבץ בקש חכמה, שנא' ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמור, אם ברך תברכני, והרבית את גבולי, והיתה ידך עמי, ועשית מרעה, לבלתי עצבי, ויבא אלהים את אשר שאל. מלמד שנתן לו מה ששאל ולהם נתן מה ששאלו].

אם משה רבינו ע"ה רצה למנות את יתרו להיות מנהיג של הערב רב

כתב בשפתי כהן (במדבר י, לא), "והיית לנו לעינים", לערב רב, שהם ראו הנסים והנפלאות במצרים ועל הים ומעמד הר סיני ואתה לא ראית. אליבא דמאן דאמר יתרו לאחר מתן תורה בא (ובחים קט"ז. ע"כ).

כיצד החזיר משה את צפורה, והרי היה כהן גדול שאסור בגרושה

"ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה אחר שלוחיה" (שמות יח, ב), הקשו רבותינו בעלי התוספות כאן, איך החזירה והלא כהן היה והגט פוסל בכהונה. ע"כ. ונחלקו בזה במכילתא (ר"פ

יתרו), אחר שלוחיה, ר' יהושע אומר מאחר שפטרה בגט, שנא' ושלחה מביתו. ר' אלעזר המודעי אומר פטרה במאמר. וס"ל לרבותינו בעה"ת שכאשר הביאה יתרו אל משה החזירה אליו. ולפ"ז לשון הגמ' (שבת פז.) שמושה פירש מן האשה, הוא כפשוטו, שהחזירה ואח"כ פירש ממנה. וכ"ז אם יתרו בא קודם מתן תורה. שהרי במתן תורה כבר נאמר לו ואתה פה עמוד עמדי. ובתוס' (ע"ז כד.) הקשו למ"ד שיתרו לאחר מתן תורה בא, א"כ צפורה אשת משה לא באה אלא לאחר מ"ת, ואמאי קאמרינן שמושה פירש מן האשה, והא לא היתה צפורה עמו, וי"ל שהקב"ה נתן לב לפרוש מן האשה. ובעיקר הקושיא יש לתרץ שעדיין לא נתכהן משה. וכן סיימו בעה"ת עה"ת שם: ולי נראה דעדיין לא נתכהן דלא ניתנה לו תורה עדיין. ע"כ. ולכאור' הרי יתכן עוד, שלא נתכהן עד שבעת ימי המילואים. שהם היו כמעט שנה אחרי מתן תורה. ועוד י"ל, דכיון שנאמר אמור אל הכהנים בני אהרן וכו' ואשה גרושה מאישה לא יקחו, אין שייך ציווי זה אלא בכהנים מזרע אהרן דוקא. דבני אהרן כתיב בפרשה. וכמו שדרשו בזבחים (קא:) משה רבנו כה"ג וחולק בקדשי שמים היה, שנא' מאיל המלואים למשה היה למנה. מיתבי מרים מי הסגירה, אם תאמר משה הסגירה, משה זר הוא ואין זר רואה את הנגעים וכו', אמר רנב"י שאני מראות נגעים דאהרן ובניו כתובין בפרשה. ע"כ. וה"נ דכוותה. ראה למהר"י נג'אר בס' שבות יהודה על המכילתא (יתרו שם). [ר' יוחאי רז יצ"ו בהערות ע"ס מצא חן].

האם אהלו של אברהם אבינו היה בידיו של משה

כתב בשפתי כהן (שמות יח, ז) "וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבואו האוהלה". ויבואו האוהלה, לבודקו אם נתגייר מלב ומנפש, כמו שהיה אברהם אבינו עושה מאכיל ומשקה

ומושיבם תחת העץ לבודקו, וכל מי שענפיו של אילן חופים עליו, היה יודע שהוא גר צדק, וכן עשה משה הכניסו האוהלה לבודקו אם האוהל קולטו. וישאלו איש לרעהו לשלום, שאל מהקב"ה שנקרא ריע לשלום שיקבלהו. ע"כ. ואפשר שזה אותו אהל ממש, שהרי אמרו רז"ל (ילקוט שיר השירים רמז תתקפג), עד שהמלך במסבו, עד שיעקב אבינו מוטל על מטתו, כבר נצנצה בו רוח הקדש ואמר לבניו עתיד הקב"ה להשרות שכינתו ביניכם, וצום על בריח התיכון. ויסע ישראל וכל אשר לו, הלך לקוץ ארזים שנטע אברהם זקנו בבאר שבע, הה"ד ויטע אשל בבאר שבע, וכמה היה ארכו, שלשים אמה, והצניעוהו עד שעת הקמת המשכן, הה"ד וכל אשר נמצא אתו עצי שטים. ע"כ. ואפשר שהכל

נעשה מאותו עץ. ואלו ג"כ עצים שהוציא אדם מג"ע, ואולי שייכים גם לבנין התיבה של נח. ובעל הטורים (בראשית ט, ט) הביא: "ויטע, ג' במסורת. ויטע כרם. ויטע ה' אלהים גן בעדן (לעיל ב ח). ויטע אשל (להלן כא לג). ודרשו רבותינו (פדר"א כג) מהיכן לקח הנטיעה, מגן עדן. וכן אברהם לקח האשל מגן עדן. וכ"כ בדרשות ר"י אבן שועיב (פ' תרומה) ממדרשו: שאדם הראשון הוציא עצים מגן עדן, ונתנם לאברהם, ואברהם ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב הורידם למצרים ומשם הוציאוהם השבטים והם עצי שטים. ע"כ. ואולי אברהם אבינו עשה מזה בית מדרש, כמו בית מקדש. ובפירושו הרשב"ם (בראשית כא לג) כתב, "ויטע אשל", פרסם היה להתפלל שם.

בשורת הגאולה על ידי בניו של יתרו

מי מבשר לעתיד לבא את קץ הגאולה ועוד, ירושלים זורעו של יתרו. ואם היו במתן תורה

איתא בפסיקתא דרב כהנא (נספח ה): ירושלים עומדת על ראשי ההרים, ומבשרת לישראל קץ הגאולה. לכך נא' מה נאוו על ההרים רגלי מבשר. ואלו בני יונדב בן רכב שנכנסין לבית המקדש ומקריבין קרבנות ומתרצין ומבשרין את ישראל, שנאמר לא יכרת איש ליונדב בן רכב (ירמיה לה, יט). ע"כ. ואיתא במכילתא (יתרו מס' דעמלק פ"ב), בני יונדב בן רכב, הם מבני בניו של יתרו, שנא' (דה"א א' ב, נה), המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב, הם בקשו את הרב ויעבץ בקש חכמה וכו'.

מדוע בניו של יתרו יזכו בגאולה ובביהמ"ק

איתא בספרי (בהעלותך עח), כשם שחיבב יתרו את התורה, כך חיבבו בניו את התורה, שנא' הלון אל בית הרכבים ודבר אליהם דברי ה' (ירמיה לה ב), הואיל ובית זה עתיד ליחרב רואים אותו כאלו הוא חרב עכשיו, ובית לא תבנו זרע לא תזרעו וגו', ונשמע בקול יונדב וגו' ונשב באהלים

ונשמע ונעש ככל אשר צונו יונדב אבינו. [ועל ששמעו למצות יונדב אביהם העמיד מהם המקום סופרים, שנא' ומשפחת סופרים יושבי יעבץ תרעתיים סוכתיים (דה"א א' ב, נה), תרעתיים ע"ש "ששמעו תרועה מהר סיני", תרעתיים ע"ש שהיו מתרעעים ומתענים, תרעתיים ע"ש שלא היו מגלחים, תרעתיים ע"ש שהיו יושבים בפתח שערי ירושלים, שמעתיים ע"ש ששמעו מצות אביהם וכו'. יושבי יעבץ, שהניחו את יריחו והלכו להם אצל יעבץ לעדר ללמוד הימנו תורה. שנא' ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו' (שופטים א, טז). ומנין שבניו של יונדב בן רכב הן הן בניו של יתרו, שנא' המה ולבית הרכבים אמר ירמיה כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל יען אשר שמעתם אל מצות יהונדב אביכם לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים. ר' יהושע או' וכי גרים נכנסים להיכל, והלא כל ישראל לא נכנסו להיכל, אלא שהיו יושבים בסנהדרין ומורים בדברי תורה, וי"א מבנותיהם נשואות לכהנים והיו מבני בנייהם מקריבים על גבי מזבח. והרי דברים ק"ו ומה אלו שקירבו את עצמם, כך קירבם המקום, ישראל שעושים את התורה עאכ"ו].

מי בא עם יתרו [חוץ מאשתו ובניו של משה] ונשארו שם

בזוה"ק (ח"ב סט): "ואת שני בניה וגו', ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו וגו', [ברישא בניה, והשתא בניין] וכו', כיון דשוי משה דיוריה ביתרו, הוו ליה ליתרו בנין, וכל ביתיה אייתי עמיה למיעל לון תחות גדפי דשכינתא, ויתרו אמר למשה אני

חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה, ושני בניה כתיב, ולא כתיב ושני בניך, בנין הוו ליה ליתרו דכתיב (שופטים א) ובני קני חתן משה עלו מעיר התמרים, ובנוי שבק עם משה.

האם בניו של משה רבינו היו במתן תורה

יש לשאול ב' שאלות. א. כיצד משה רבינו עשה קרבן פסח, אחרי שלא יכל למול את גרשון בנו, ומילת בניו מעכבתו מלאכול בפסח. [שהרי לא יכל למול אותו מפני התנאי שעשה עם יתרו. ולכן קרא שמו גרשום, לרמז שיבינו שהוא אנוס בדבר, היות שהיה גר בארץ נכריה].

וע' בפ' הריב"א (יב, כח) בשם הר"ר אליקים, שמשה ואהרן לא נצטוו לעשות קרבן פסח. [אכן שם כתב שאף על פי כן עשו קרבן פסח]. ב. האם בניו ואשתו של מרע"ה היו במתן תורה. דלכאוי' למ"ד יתרו בא אחר מתן תורה, א"כ כיצד נכחו שם. ובדרשות ר"י אבן שועי"ב (פ' יתרו) כתב, יש מרבותינו ז"ל שאומרים שיתרו שמע זה הענין ובא, כי לאחר מתן תורה בא. וכן דעת ראב"ע. אך י"א כסדר הפרשיות, ששמע מלחמת עמלק, וכ"ד רש"י והרמב"ן. ובאמת כי כן נראה, שלא יתכן שלא יהיו צפורה ושני בניה זרע הנביא הנכבד במתן תורה.

סעודת יתרו

אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך, על אחת כמה וכמה אברהם שנהר של דם יוצא מביתו, שכול עצמו וכל בני ביתו, איני הולך ומברכו, לכן כתיב וירא אליו ה'.

ירד ליתרו מן כנגד ס' רבוא

צריך ביאור מהיכן היה ליתרו לחם, שהרי המן היה יורד בבוקר ועדיין לא התגייר יתרו כדי שירד לו מן. ואם קאי על הלחם שהביא עימו צידה לדרך, הלא בזיון הוא, שהם אוכלים מעדני מלכים לחם מלאכים והוא אוכל לחם פשוט. ב. עוד צריך ביאור מהיכן היה לו לחם לשישים רבוא מישראל. ואטו הביא כל אחד פיתו עמו מביתו. ולכאורה כבר אכלו כולם סעודת הבוקר, ולא המתינו ליתרו עד שנתגייר. [ושמא היו אוכלים בתחילת שש שעות, וכיון שבא יתרו, נטרדו ואחרו את סעודתם]. ג. עוד צריך ביאור טובא, מהו הדגשת הכתוב לאכול "לחם", ודי לומר לאכול, ומאי אכפ"ל אם אכלו לחם או בשר או דבר אחר. והנה במדרש תהלים (מזמור עח) איתא: לחם אבירים אכל איש, אמר ר' אייבו בשש שעות ביום בא יתרו, וירד המן לישראל בשבילו כנגד ששים רבוא, וירד לו כנגד כל האיברים, הוי לחם אבירים. ע"כ. וע"ע בתרגום המיוחס

הופעת שכניה בכל ברית מילה

"ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים". יש לפרש שזו סעודת ברית מילה, ולכן נקראת "לפני האלהים", לפי שכביכול הקב"ה מגיע לכל ברית מילה, שהרי זו כריתת ברית בינו ובין ישראל, ושתי הצדדים משתתפים, ולכן נחשב שאוכלים משלחנו של מקום כמו קרבנות. וכמו שכתוב באברהם "וירא אליו ה'", ופירש הספורנו (בראשית יח, א), שהופיע האל יתברך שכינתו לעמוד בברית, כמשפט לכל כורתי ברית, כענין "אתם נצבים וכו' לעברך בברית", ונראה לאברהם שהיה מוכן מכלם לאותה המראה. וכן ענין "ויפגשוהו ה'" (שמות ד, כד), שלא נראה שם לדבר עם משה, אבל הופיע שכינתו לקבל ברית בנו, כאמרו "ביני וביניכם... לדורותיכם", ואולי בשביל זה נהגו להכין כסא בעת המילה ובמקומו. ע"כ. וז"ל המדרש אגדת בראשית (פרק יט), ד"א וירא אליו ה', זה שאמר הכתוב מזבח אדמה תעשה לי (שמות כ, ט) א"ר יצחק נפחא אמר הקב"ה מה מי שזובח ושופך מעט דם, או דם שור, הייתי בא ומברכו, שנאמר (שמות כ, ט) בכל המקום אשר

ליונתן. ובגמ' (יומא עו.) דרשו פסוק זה על יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל. ופרש"י שם, שבשעה שעלה משה להר, ליוה אותו יהושע עד ההר, והמתין שם עד רדתו, ושם ירד לו מן מן השמים. והנה בפשוטו, כוונת המדרש הנז"ל שיתרו בא באיחור, ועל כן הוכרח שירד לו מן פעם שניה, וכיון שירד, אין יורד לאחד, אלא כפי השיעור הרגיל שהוא שישים רבוא. [וראיה לזה ממה שליהושע ג"כ ירד ס' רבוא, אף שלא היה צורך בה].

שמא יתרו לא הזמין לסעודה אלא באו מחמת שירד מן כ"כ ושלא יהיה נותר עד הבוקר

ולפי זה ידוקדק לשון הכתוב כאן, שמשמע שיתרו לא הזמין אותם לסעודה, אלא באו הם מאליהם, ויש לבאר שכיון שראו שיש לו כל כך לחם תיכף נזדרזו לאכול עימו כדי להציל מן איסור נותר. ובזה יתיישב נמי לשון הכתוב לאכול 'לחם' שלא בא הכתוב למעט ולומר שלא האכילם רק לחם לחוד, אלא בא לומר שבאו מחמת הלחם, ולא מחמת דבר אחר, פי' מחמת המצווה וכנ"ל. ומ"מ נראה שכל המן הזה ירד בשביל יתרו, ועל כן נחשב סעודה שלו, פי' שאכלו משלו. ועיי'ן.

מהיכן הביא יתרו לחם בשביל סעודה גדולה כל כך

[מהדורא אחרת]. איתא בילקוט (תהלים תתיט), א"ר איבו, בשש שעות בא יתרו וירד לו מן בשש שעות, כנגד ששים רבוא, הוי אומר, לחם אבירים אכל איש. ע"כ. ואפשר לבאר, שיתרו בא לפני כן, אלא שרק אחרי שמל ונתגייר בא אל המחנה, וזה היה בו' שעות. ובבית יצחק (שמות יח. יב) הביא מהפנים יפות, מפני שישראל אכלו את המן, אך יתרו הביא אתו לחם ממדין, ואכלו אהרן וזקני ישראל מלחמו של יתרו לכבודו, אע"פ שהמן היה טוב יותר, שהרי טעמו בו כל טעם שרצו, והיינו דכתיב לאכל לחם עם

חותן משה, שאכלו מלחמו לכבודו. ע"כ. אכן יש לבאר, שאע"פ שירד ליתרו ס' רבוא מן, מ"מ היתה עדיפות בפת שהכין מעצמו לכבוד סעודת המצוה, ובשביל קדושת סעודת המצוה, יש בזה עדיפות אפילו מהמן. ולכן אהרן זקני ישראל אכלו דוקא מלחמו של יתרו. ואם מצד איסור נותר, שמא יותר מהמן, הנה בלאו הכי ירד מן הרבה מאד בכל יום, פי כמה וכמה ממה שהיו צריכים, ואפשר שכל האיסור להותיר מן המן, היה רק על הכמות שלקטו ממנו, אך במן שלא לקטו, אין שייך בו שום איסור. וע"ע בפנים יפות, שמשה לא אכל עמהם.

כיצד אכלו מפתו של יתרו, ולא חששו לפת עכו"מ אם אפאה קודם לכן

לסוברים שאכלו פת ממש, ולא מן, יש לפלפל מצד פת גוי, אם אפאה יתרו קודם שנתגייר. ושו"ר בפנים יפות שכתב, דזהו ע"פ מאי דקיי"ל (א"ח קסח, ה), דבע"ה הנזהר מפת של עכו"ם, ואורח אינו נזהר, מותר לבעל הבית לבצוע ולאכול כל הסעודה מפת עכו"ם בשביל האורח.

האם היה בשר בסעודת המילה והגירות של יתרו

"ויקח יתרו וגו' חותן משה עולה וזבחים לאלהים". כתב באור החיים (יח. יב) נתחכם יתרו לזבוח שלמים רבים, וזה היה לו לאות כי מזמין הוא גדולי ישראל על שולחנו, ולכן לא כתיב ויקרא לאהרן ולזקני ישראל לאכל וגו', אלא ויבא אהרן וגו', שמעצמן באו, כי מעשיו מוכיחים ההזמנה, כדי שלא יבואו קדשים לידי נותר, וכבדוהו ובאו מעצמן אהרן והזקנים, ולא הטריחוהו להזמין על הזבח. ע"כ. ומכאן קצת מקור לבשר בסעודת ברית מילה.

מהיכן היה ליתרו בשר בשביל כל ישראל

אם נאמר שכולם אכלו בשר באותה סעודה, קשה מנלן כל כך הרבה בשר [וז"ל האברבנאל: ויבא אהרן וכל זקני ישראל, להגיד שבאו אל אהל משה, כי שם היו קרואים לאכול לחם מבשר זבח שלמיו, וגם לחם ממש ממה שהביא יתרו ממדן לפני האלהים סמוך למזבח שהיה מקריב אל השם קרבנותיו עליו], ובשלמא לגבי הלחם י"ל כמו שאמרו במדרש תהלים (מזמור עח), בשש שעות ביום בא יתרו, וירד המן לישראל בשבילו כנגד ששים ריבוא, וירד לו כנגד כל האיברים, הוי לחם אבירים. ע"כ. וי"ל. א. שהיתה ברכה בקדרה. וכמו ששמענו מפיו של נינו של ציס"ע בבא סאלי זיע"א, שספרה לו אשת הבבא סאלי, שבכל יום היתה מבשל קדרה קטנה, והרב היה מכסה אותה במגבת, וממנו היתה ממלאת צלחות רבים כפי כל האורחים, אפילו מאה צלחות ויותר, כברכת אלישע. ב. שמא משה רבינו ברא בשר בספר יצירה. ג. י"ל שהביא מהצאן המיוחד שרעה אותו משה במטה האלקים, והיו בו פלאות, ומסתמא היו ענקים וגבוהים מאד, ויש להאריך בזה. ובמק"א הבאנו שעל הצאן הזה אמרה תורה בפרשת מטות "ומקנה רב היה לבני ראובן וגו' עצום מאד". דהיינו על איכותו וגדלו (ע"ש בכלי יקר), וכמדומה שיש שכתבו (ע' ג"כ למהר"י אייבשיץ שם בפרשת מטות, והארכנו בזה בס"ד בפרשת מטות), שזה הצאן המיוחד של משה, ובא להם אחרי מלחמת מדן.

איך משה שירת באותה סעודה והלא מלך שמחל על כבודו אינו מחול

בפרש"י: ויבא אהרן וגו' ומשה היכן הלך, והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד, אלא שהיה עומד ומשמש לפניו. ע"כ. המפרשים הקשו בזה, שהלא משה רבינו מלך היה (אי נימא שכבר עתה היה לו דין מלך), ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ויש ליישב שאין כבוד מלך במקום שנמצאת שכינה ממש, כמו כאן שהקריב קרבנות, וירדה שכינה לקבל את הקרבנות, או שבאה השכינה מחמת המילה, או שבאה

מחמת עצם הגירות, [שהם כמו כריתת ברית. ראה בספורנו ר"פ וירא, שלכן נראה השי"ת לאברהם אחרי המילה, כי הופיע האל ית' שכינתו לעמו בברית, כמשפט לכל כורתי ברית. וכן ענין "ויפגשוהו ה'" (שמות ד), שלא נראה שם לדבר עם משה, אבל הופיע שכינתו לקבל ברית בנו, כאמרו "ביני וביניכם לדורותיכם" (בראשית יז). ואולי בשביל זה נהגו להכין כסא בעת המילה ובמקומה].

כל ישראל תמהו על מדותיו של משה שמושרת לפנייהם. וגם למדו מצוות כבוד חותנו

ובזה ראו גם כן את גודל ענוותנותו, ויושר מדותיו, ונועם הליכותיו, שהוא גבוה מעל כולם, ולא לחינם בחר בו השי"ת, ואז נכנסה אהבה בליבם אליו. וראו שאינו משתרר עליהם כלל ועיקר. והנה הוא עומד ומשרת לפני כל קטן וקטן שבישראל. [ולמ"ד שיתרו בא קודם מתן תורה, היה בזה ג"כ הכנה למתן תורה, ע"י שהאמינו יותר במשה רבינו, ואהבו אותו. ודו"ק]. אמנם צע"ג טעם הדבר שחייב אדם בכבוד חמיו. ולכא' צ"ל שהוא משורת דרך ארץ, שכך ראוי שיהיה סדר העולם. אולם יש לומר שהוא מסוד האחדות של איש ואשה, שאנו מאמינים בשורש הנשמות למעלה, ושהאיש והאשה ממקום אחד נגזרו, ונמצא שחמיו הוא בדוגמת אביו. שזכה בזכותו וזכות אבותיו להוריד נשמה קדושה לעולם, כמו שאביו ואמו זכו לזה, והם כמו ראשים לו מצד הנשמות. ואולי מצד האחדות בינו לבין אשתו. וכ"כ בשפתי כהן: אפילו שבאה אשתו ובניו, לא יצא אלא לקראת חותנו בשביל שהוא חותנו, ללמד להם שיהא אדם נוהג כבוד בחמיו. והטעם, לפי שחצי גופו שהיא אשתו, הוא גידלה ונטפל בה, כמו שאביו נטפל בו, ואם כן חייב הוא בכבודו כמו כבוד אביו, לפי ששלמות גופו באה על ידו. וז"ל החרדים (פ"יב ס"י) וכן האיש חייב בכבוד חמיו וחמותו, משום דאיש ואשתו כחד גופא חשיבי, ואב ואם של זה, כאב ואם של זה.

גדר החיוב בכבוד חמיו

ויש לעיין אם החיוב הוא רק בכבוד או גם במורא. ובמדרש תהלים (מזמור ז): **ואבי ראה גם ראה את כנף מעילך בידי (שמואל א. כד), מכאן שחייב אדם בכבוד חמיו בכבוד אביו. אמנם רבנן שם פליגי. ובחומת אנך (שמואל א. כד) הק' על הטור שלמד משם שחייב בכבוד חמיו, שהרי רבנן פליגי. והב"ח תי' דס"ל להטור דמ"מ יש לכבדו מיהא בקימה והדור. וכתב החיד"א שהוא דוחק. אלא תי' שסמך הטור על המכילתא כאן על הפסוק וישתחו וישק לו, מכאן אמרו שיהא אדם נוהג בכבוד חמיו. ומ"מ לא כמו כבוד אביו. וכך פסק הטור, דבריתא סתמית היא במכילתא. ע"כ. ולפ"ז נראה לכאוו' שאינו חייב במוראו. ושוי"ר שכן הוא בברית עולם ההחיד"א (על ס' חסידים ס'י שמה. בתו"ד שם). וע"ע בברכ"י ע"ד הש"ע ביו"ד (ס' רמז סעיף כד). [ולהלכה, הכיבוד הוא בקימה והידור כשמגיעים לתוך ד' אמותיו, כמו שמכבדים את הזקנים החשובים, אבל אין חיוב לכבדם ככבוד אביו ואמו. וכשחמיו עולה לספר תורה, יעמוד לכבודו עד שיסיים הקריאה, ואז יגש אליו לנשק ידיו, כמו שנהגים לעשות כן בעליית ס"ת של האב, וכן ראוי לעשות. ובפרט אם חמיו הוא בעל מעשים טובים וכן תורה. וכ"ש אם הוא תלמיד חכם. ואין חיוב מורא בחמיו וחמותו. ואם החתן ת"ח וחמיו הוא בעל בית פשוט, אין החתן צריך לעמוד מפני חמיו קימה גמורה, אלא כדי הידור בעלמא. וכן האשה חייבת לכבד את חמיה וחמותה כמיטב יכלתה. וכ"ש שזהו גם כבוד בעלה, שהיא חייבת בכבודו. וכמובאר ביו"ד ח"ו ס' נא. ובילק"י כיבוד או"א פ"ד סעיף כ"ט].**

האם משה רבינו אכל מסעודת יתרו

הנה משה רבינו כשעלה להר לא אכל ושתה מ' יום, וצ"ע אם כשירד מההר המשיך בזה, שמצינו גם באליהו שקודם שעלה לשמים לא אכל מ' יום. ולכאוו' כיון שצאנו של משה לא אכלו ולא שתו מ' יום (נתחומא שמות ס"י יב), כ"ש משה. ואפשר שגם קודם שעלה להר סיני היה מזכך את גופו בצומות (וביומא ד: איתא בשם ר' נתן, ויכסהו הענן ויקרא אל משה, לא בא הכתוב אלא למרמז אכילה ושתיה שבמעיו לשמו כמלאכי השרת. וא"כ משמע שלא צם זמן רק קודם מתן תורה. ומ"מ למי"ד שיתרו בא קודם מ"ת, שמא אכלו בשר באותה סעודה, ומשה לא רצה לאכול בשר. ונתתק רק במקו). וצ"ע בזה. ולפי זה אפשר שמשה רבינו לא אכל מסעודת יתרו.

ולא הורגש הדבר, כיון שהיה משרת לפנייהם. (ואולי מטעם זה עשה כן). גם יש לומר שאינו כבוד למשה שהוא אוכל לפני כולם. כיון שהוא איש אלקי כמלאך ה'. וכ"כ בשפתי כהן כאן שמושה לא נהנה מסעודת יתרו. [ע"ש: מה שאמר עולה וזבחים לאלהים, ולא אמר לה' (כי זובח לאלהים יחרם. וכל הקרבנות לא נאמר בהם אלא לה) כתב רבינו בחיי שיתרו לא ידע השם עדיין והקריב לאלהים. ע"כ. (ובחומת אנך כאן הביא מדרשות מהרח"ו שיתרו היה מקריב לשם אלקים, אך עתה הקריב לשם הוי"ה). ועוד אפ"ל שמושה לא נהנה מאותה סעודה מפני זה, ולזה לא נאמר שמו אלא אמר עם חותן משה, בשביל שהוא חותן משה אכלו, דאל"ה לא הווי אכלי לפי שהקריב לאלהים, ועוד שנתן חשיבות לע"ז שאמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, כינה להם שם אלהות, (ובפ"י מהר"י קארו כאן פ"י, שיתרו עבד לכל האלהות והכיר לאל ית', וז"ש כי גדול ה' וגו', זה הכרתי מכל האלהים שעבדתי והכרתי פחיתותם לאין). אבל מפני שהוא גר, גר לא תונה, שבלא כוונה עשה שכונתו לה'. ואהרן וכל זקני ישראל אכלו אולי ע"פ הדיבור זהו לפני האלהים. ועוד יכולין לומר שלא אכלו מן הזבחים שהרי נאמר לאכול לחם, לחם אכלו ולא זבח להפיס דעתו, ומשום כבודו של משה, כמו שלזה אמר עם חותן משה ולא נזכר שמו. ע"כ]. ובפ"י רבינו אברהם בן הרמב"ם כאן כתב: **ולא הזכיר את משה, ויתכן שהוא ע"ה לא היה אוכל עם זולתו, וכענין ר' פנחס בן יאיר שלא היה אוכל מסעודה שאינה שלו. או מטעם שלא גזרה החכמה האלקית שתיכתב.**

אם יתרו הגיע ביום הכיפורים ואכלו ביום הכיפורים

"ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם וגו'". פרש"י, מוצאי יום הכיפורים היה, כך שנינו בספרי, ומהו ממחרת, למחרת רדתו מן ההר. ואף לדברי האומר יתרו קודם מתן תורה בא, שילוחו אל ארצו לא היה אלא עד שנה שניה, שהרי נאמר כאן, וישלח משה את חותנו, ומצינו במסע הדגלים שאמר לו משה (במדבר י) נוסעים אנחנו אל המקום וגו', אל נא תעזוב אותנו. ואם זו קודם מתן תורה, משלחו והלך היכן מצינו שחזר. ע"כ. יש מקשים שלפי זה יתרו הגיע ביום הכיפורים וקבלו את פניו ביום הכיפורים, ואכלו ביום הכיפורים יחד עם יתרו. ותרצו שעדיין לא נצטוו על יום הכיפורים. וזה נכון שעדיין לא נצטוו, אבל אין נראה שיתרו בא

ביום הכיפורים. ומה דאי' בספרי שהיה מוצאי יוהכ"פ, היינו על 'ויהי ממחרת' אך לא על מחרת ביאת יתרו. וראיה שהרי רש"י כתב כן גם למ"ד שיתרו בא קודם מתן תורה, ואעפ"כ ממחרת היינו מוצאי יוהכ"פ. ולכן גם למ"ד שבא אחרי מתן תורה, היינו שבא בר"ח אלול או בער"ח אלול. [ולא מסתבר שבא בי"ז בתמוז אחרי חטא העגל, בעת שהיו משקים אותם]. שו"ר בפנים יפות שיתרו בא בי"ז בתמוז. וברבינו חיים פלטיאל הק', כיצד הופנה משה לרדת מן ההר ולצאת לקראת חותנו, ועוד כיצד אכלו ביוהכ"פ, ודוחק לומר שבליל יום הכיפורים אכלו. ועוד דכתיב וישלח משה את חותנו, והוא לא הלך עד כ' באייר דשנה שנייה, וא"א ממחרת יוהכ"פ דשנה שניה. ולכן נראה לפרש ממחרת יוהכ"פ, פי' ממחרת כפרתו שנתגיר והביא כפרתו. [וע"ש לפרש הכל באופ"א. ובש"כ הביא שלרש"י הוא ממחרת יוהכ"פ של שנה שניה, ולרמב"ן של שנה ראשונה. וכפי סדר כתיבת התורה נראה ממחרת יו"כ ראשון שאכלו עם יתרו. ובלקח טוב פי', ממחרת הסעודה, כלומר שלא רצה להורות ביום המשחה].

כמה חור היו

גם אתה", פירש"י לרבות אהרן וחור. כתב בפענח רזא (ר"פ יתרו), קשה למ"ד יתרו בא לאחר מתן תורה, כמו שנוטה דעת רש"י (ועכ"פ שמעשה זה היה אחרי יוהכ"פ), והרי חור לא היה קיים אז, שהרגוהו במעשה העגל. וי"ל דתרי חור הוו. ב. וי"א דבמכילתא לא גרסינן חור. ג. ואפ"ל דנקטי' אגב גררא, שאם היה קיים גם הוא היה נובל. [וע"ע בפ"י הריב"א ס"פ משפטים ע"ד רש"י שם שחור היה בנה של מרים מכלב בן יפונה. וע"ע באברבנאל (פ' פנחס) שממרים לא נשאר לא בן ולא בת, כי חור בנה נהרג במעשה העגל].

כיון שמושה נמלך בהשי"ת להעמיד עליהם ראשים, מדוע אח"כ הוכיחם על זאת

"אם את הדבר הזה תעשה וצוין אלהים ויכלת עמד וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום. וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר". יש לשאול. א. וכי שמע לקול חותנו, הלא ודאי

לא שמע אלא למה שנמלך בהשי"ת. ב. מה עלתה על דעתו של משה שלא חשב על כך מתחלה, וכל העם עומד עליו מן הבוקר עד הערב. ג. רש"י בפרשת דברים (א, י) פירש שמושה הוכיח את ישראל שהסכימו שימנה עליהם שרי אלפים וכו'. [וז"ל רש"י שם: ותענו אותי וגו', החלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, רבינו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך לא ממך שנצטערת עליה. אלא ידעתי מחשבותיכם. הייתם אומרים, עכשיו יתמנו עלינו דינין הרבה, אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים. "לעשות", אם הייתי מתעצל, אתם אומרים עשה מהרה]. ומה תוכחה היא זו אם כך צוה השי"ת. ויש ליישב בס"ד, שמושה רבינו רצה שיתקדש שם שמים וכך יעמדו כולם לבקש את דבר ה' זו הלכה, וזה עדיף ממה שיהיו איש איש בביתו, ובכך יתרבה כבוד התורה, עד שבינתיים ההמתנה הזו תיהפך לזמן של שקלא טריא בלימוד התורה. וגם אפשר שבכחו של משה רבינו לא היו מרגישים בזה שום צער, וכאילו הם מלאכים נמצאים בגן עדן ואין להם שום קושי לעמוד. ובודאי גם למשה רבינו לא היה צער בזה. וגם אפשר שקולו של משה היה הולך בקרב כולם, ושומעים את פסק ההלכה כל איש ואיש שבא לשאול, ובכך היו למידין תורה מפי משה רע"ה. ורק יתרו לא זכה להרגיש את ההרגשה הזו של גן עדן. ולכן תמה על זה. אלא שיתרו סיים בדבריו "אם את הדבר הזה תעשה וצוין אלקים וגו'", ונראה שאין הכוונה על העצה שהציע יתרו, אלא להיפך, שיתרו שאל את משה, אם מה שעושה כעת שכולם עומדים עליו, עושה כן מסברא שכך רצון השי"ת, או שנמלך על כך בפירוש, ואמר לו שלא יוכל לעמוד בזה רק אם יקבל ציווי מפורש. ומשה נמלך בפירוש, ואמר לו השי"ת שאכן עמ"י לא בדרגה הזו, ועדיף לעשות כפי שאמר יתרו. אבל עם ישראל היו צריכים להחכים שמושה לא טעה בכך, אלא היתה לו כוונה שיזכו לדרגה גבוהה יותר. ואילו היו משתוקקים לדרגה זו, אזי השי"ת היה משיב למשה שימשיכו כמו שעשו עד היום. ודו"ק.

הוראה בפני רבו כאשר ידוע שהרב מקפיד שלא יטריחו עליו

יש לשאול איך מינה משה רבינו שרי אלפים וכו', והרי אסור להורות הלכה בפני רבו. ואף שהיה ע"פ הדיבור כמ"ש וצוך אלהים, מ"מ אינו נח לומר שדבר ה' יהיה סותר להלכה, ושהיה רק הוראת שעה. ולכאוי"ל שהורו רק בדין פשוט, אך זה דוחק, שלשון הכתוב את הדבר הקשה ביאון אל משה, משמע לכאוי"ל שגם דברים שאינם פשוטים רק שאינם קשים ישפטו הם בעצמם. ואכן צריך ביאור מהו גדר דבר פשוט, שעיקר הדינים שבאים לדון בהם הם דינים שלא כתובים בפירושו, רק צריך לדמות מילתא למילתא, ויש חילוקים רבים [ובפרט בדיני ממונות], האם לכל זה יקרא בשם דבר פשוט, שאין בו דין מורה הוראה בפני רבו. ולכן נראה לתרץ שכאשר הדבר נעשה לכבודו של הרב שאני,

כמו כאן שעשו כן שלא להטריח על משה, כמ"ש נבל תבול. וכבודו הוא שרק את הדבר הקשכה ביאון אליו. ואז יותר יש להתיר גם דבר התלוי בשיקול דעת. ומזה יש ללמוד בפרט בדורינו שגדולי הדור מאד אינם חפצים בהוראות פרטיות, ושמחים מאד שתלמידיהם יורו לאחרים, שא"צ להרחיק ג' פרסאות וכדו'. ואולי בכה"ג גם מסתייעא מילתא להורות כהלכה, כיון שעשו כן להדיא לכבודו של משה. [והחיד"א (חומת אנך כאן) הביא מהרב בני חיי, שטעמו של מרע"ה שלא מינה דיין, משום דמורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, ואיך אפשר שיהיו דינים בפניו, ואמר לו יתרו דיכולים לדון דבר פשוט שאינו הוראה. והעיר, דבכתובות (ס: ובתוס' שם) מוכח דגם ברבו מוחל, לא מסתייעא מילתא להורות כהלכה. וא"כ י"ל שיתרו ידעו הלכה זו, רק סבר דמרע"ה עניו מכל האדם ואינו מקפיד ובכה"ג שרי לשיטת הגהות אשרי, והשב משה, דמ"מ לא מסתייעא מילתא ואינם מורים כהלכה. וא"ל יתרו ידידו הפשוט דאין בו דין מורה הלכה אפילו לרב שמקפיד. ע"כ].

מתן תורה

בביאור עניינו של ראש חודש

"בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני": ובת"י ובמכילתא ובפרש"י: ביום הזה, בראש חודש. וצריך ביאור מדוע לא פירש כן הכתוב להדיא, אלא רק רמזו. ועוד צריך ביאור, דהלא לא מיירי עד כה בראש חודש דנימא דביום הזה קאי אר"ח. וצ"ל דשם 'חודש' הוא על ראש חודש, וכוונת הכתוב לומר שהוצרך הדבר שיגיעו דווקא ביום זה לנגד הר סיני, והטעם, לפי שנועד שביום ראש חודש ניתן הכח בשביל כל ימי החודש, וכמו שכחו והארתו של חג הפסח היה מוכרח לבא כבר בר"ח ניסן, ולכן ציווה השי"ת למשה ואהרן, ואספו את ישראל וציוו אותם על קבלת עמ"ש במצוות שציווה השי"ת, וקבלו עליהם לעשות, ואז בכח זה מעלה עליהם כאילו עשו, ולכן יכלו להגאל, שכבר בר"ח נגזר

מאהבת השי"ת אותם שיתף רק את ישראל במתן תורה

בתנחומא (יתרו סי' יא): לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר, אמר הקב"ה בני היו משועבדים בטיט ולבנים ויתרו היה יושב בתוך ביתו בבטח ובהשקט ובא לראות בשמחת התורה עם בני, לכך וישלח משה את חותנו ואחר כך בחודש השלישי. והוסיף בשפתי כהן: קיבלנו שערב רב לא שמעו עשרת הדברות, וכה"א, כה תאמר לבית יעקב ותגיד 'לבני ישראל', דוקא. 'אתם' ראיתם, ולא ערב רב. וכה"א ואשא אתכם על כנפי נשרים (ענני כבוד), וערב רב לא היה חופה עליהם ענני כבוד. וכה"א הנני בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם, שמיעה לבד בלא הבנה. ולזה אמר והגבלת את ההר, עשה להם גבול שלא יתערבו בתוך ישראל אלא חוץ למחנה.

יש לומר, שבכל מצוה היה משה רבינו אומר את הלשון של תורה שבכתב. ואחרי כן אומר שוב את כל פרטי המצוה בתורה שבעל פה, וכפי שנאמרו לו ב' פעמים. תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אבל כאן אע"פ שהיו כמה ציוויים, מ"מ לא נאמר לו רק תורה שבכתב, ולכן יאמר את הלשון שנאמר לו בדקדוק ותו לא.

כיצד אמרו ישראל נעשה ונשמע

"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה'. ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה". צריך ביאור: א. כיוון שדיבר אל הזקנים לבדם [וכ"ה ברמב"ן], אם כן מהיכן שמעו שאר העם שמיד ענו כולם יחדיו ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה. ב. ועוד, מהו 'דיבר' לשון עבר, והיה להם לומר כל אשר ידבר ה'. ג. עוד צ"ע מהו וישם לפניהם. ויש ליישב, שהעם ראו שמשה דיבר לזקנים, ומיד קפצו וענו שמוכנים לעשות כל מה שדיבר ה', שחשבו שאמר לזקנים מצוות, ונתאוו מאד לשמוע מה אמר להם, [כיוון שהיה נראה הדבר כסוד חשקו יותר לשמוע], ובקשו שיגיד להם הכל, שהם כבר מוכנים ומצפים לעשות הכל, ולכן אמרו אשר דיבר ה', דקאי על מה שמשה אמר לזקנים ולא להם, ודו"ק. וראה באוה"ק מה שכתב כן. וי"ל עוד, שנתחכם משה לומר כן לזקנים לבד, כדי שעמ"י יחשק יותר. ועוד יש לפלפל ולבאר בזה.

ונראה עוד חידוש מדקדוק פשט לשון הכתובים, שמבואר לכאוף שהיתה התורה צריכה להנתן מיד בו ביום, ועוד, שאז היו גם כן כמה שינויים. א. שהיתה ניתנת באותו יום ולא בו' סיוון [ובזה יתבאר טפי מדוע אין תאריך לחג השבועות בימי החודש]. ב. שלא היה מעמד הר סיני, רק עב הענן. ג. לא הוצרכו לימי הגבלה קידוש וכיבוס

שראויים הם לגאולה. וכל דבר וזכות שלא בא בר"ח, אי אפשר שיבא אח"כ, שאין בימי החודש אלא ממה שניתן בר"ח, ולכן נקרא בשם "ראש" חודש, שהוא השורש של כל החודש, ולכן נקרא ג"כ בשם "חודש" סתמא [כמו שכתוב מחר 'חודש'. היום לא 'חודש' ולא שבת], כיון שבו כלול כל החודש, וכמש"כ בס' פרי צדיק, והארכנו בזה לעיל פ' בא. ע"ש. ועתה שחננו ישראל נגד ההר, בודאי היו בהכנה נפשית ביראה ושמחה, שהנה הגיעו ממש אל המקום שבו יעבדו את השי"ת. והרצון הזה הוא ההכנה הנדרשת בכדי לעורר את כח נתינת התורה שתינת להם במשך החודש. ובה יתבאר מדוע הודיענו הכתוב שכבר ביום ר"ח סיון חנו יחד כאיש אחד בלב אחד, כיון שהוצרכו להגיע למצב זה כבר בר"ח.

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל

דרשו רבותינו ז"ל 'לא פחות ולא יותר'. וצריך ביאור מאי סלקא דעתין להוסיף או לפחות ח"ו. ושמא בכל פעם לא נצטווה מרע"ה לומר את המילים ששמע מאת השי"ת, אלא היה יכול להטעים את הדברים ולבארם באופן הטוב והראוי כפי דעתו, שבו יבינו את הדברים כראוי, ורק כאן נצטווה לומר באותו הלשון ששמע בדקדוק. והטעם לפי שהוא דיבור אישי שדיבר השי"ת אל עמ"י, ורצה השי"ת שיחשבו בדעתם שעתה השי"ת מדבר עימם, ויבואו הדברים על רגשות ליבם לאהבה את אביהם שבשמים. והיינו, דנמצא שכאן לא אמר מרע"ה כה אמר ה' אתם ראייתם את אשר עשה למצרים ואשא אתכם וגו', אלא אמר "את אשר עשיתי למצרים וכו'". ויש להוסיף עוד, דשמא ג"כ השכינה דיברה ממש מתוך גרונו, ואולי אחרי מתן תורה היה זה בקביעות. ועיין. וכמדומה ששמענו לבאר בזה עוד, שהרי השי"ת צוהו לומר לנשים בלשון רכה, ולכן בא להזהירו, שלא ישנה את המילים, אלא רק ישנה בטון של הדיבור. ועוד

שמלותם. ד. לא היה הגבלת ההר. שהרי כל הדברים אלו לא נאמר להם אלא כאשר קפצו ובקשו שחפצים הם לשמוע את דבר השי"ת. ופרש"י שבקשו שרצונם לראות את מלכם. והיינו, שהיו זוכים למתן תורה אבל לא למעמד הר סיני, שהם ב' דברים חלוקים. ולכאן הבאור בזה כמו שכתב רבינו יונה בפ"י אבות, שהסיעתא דשמיא שזוכה האדם הוא רק כפי דרשת שאיפותיו ולכן כל הלומד ע"מ ללמוד וכו'.

כיבוס הבגדים כי סקל יסקל

י"ל שתי הערות בזה: א. דשמא היה ענין של נקיון הבגדים מלבד טהרתם במקווה. ומכאן נלמד עד כמה מעלת הנקיון בשביל קדושה. ב. דשמא סקול יסקל משמע מאליהו, והיינו שההר עצמו יזרוק אבנים, [ממ"א ע"ר נר"ן].

בענין כפיית ההר כגיגית

יש לומר שהיה כל זה מחמת שההר נחרד וזע מפני כבודו של השי"ת, והיה ההר מקפץ ממקום למקום מרוב פחדו. וכן מה שכתוב ההרים רקדו כאילים הוא כפשוטו ממש, וכמו שוירא הים ויננס הוא כפשוטו. וע' שופטים (פרק ה): ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים הרים נזלו מפני ה' זה סיני מפני ה' אלהי ישראל. ובתהילים (סח): אלהים בצאתך לפני עמך בצעדך בישימון סלה ארץ רעשה אף שמים נטפו מפני אלהים זה סיני. ולענ"ד נכון הוא. ובמדרש (תהלים סח) איתא: וסיני מהיכן בא וכו', הרי שגם הוא בא ממקום אחר. [ובטעם כפיית ההר, שמענו לבאר שאין זה כפיה, אלא מחמת שבלא"ה לא היה קיום לעולם אם לא היו ישראל מקבלים את התורה והיה חוזר לתוהו ובוהו, ורצה השי"ת שיראו את הסכנה מול עיניהם ויחושו שהם בסכנת נפשות ויבינו את ההכרח בקבלת התורה הקדושה]. ואפשר ש"ההרים רקדו כאלים" מעל ראשיהם. ופשט הכתוב הזה, הוא להראות גבורות ה', שמחמת

אהבת ה', ותשוקת קרבתו ית', והזכות לעבדו ית', כאשר ירד השי"ת משמי מרומים לארץ למטה, ללמד תורה לבניו, רעש כל העולם, שההרים נתקו ממקומם מרוב תשוקה, ובאו כדי שתרד השכינה עליהם. ושבח זה אמרו דוד, ואנו משבחים בו בהלל, איזה גבורות ה', ופחד ה', ואהבת ה' נגלה באותו הזמן. לראות איך שהטבע כולו רועש וגועש. שו"ר שכ"כ רבינו בחיי (שמות יט, כד) שזהו כפשוטו, וכמו מה שנאמר שם, 'הים ראה ויננס' אינו משל. והביאו שכ"ה במג"א (סי' קנא סט"ו). ודלא כמ"ש מהרש"א (מגילה כט). שהפירוש הוא ששר ההרים בא.

עמידת החמה פרשה בשתי פרשיות סמוכות

בשלח יתרו. משה העמיד חמה ביום יציאת מצרים, וביום קריעת ים סוף, וביום מלחמת עמלק. וכן במתן תורה עמדה החמה. כדאיתא בילקוט ראובני (יתרו קה): ביום מתן תורה היתה עמידת החמה ותחיית המתים, כמו שנא' נפשי יצאה בדברו. וכ"כ רבינו בחיי (פ' יתרו) ממדרש, שהיתה בו עמידת חמה ותחה"מ, ושכן דרשו באלה הדברים רבה, ה' פעמים עמדה חמה למשה, יום של יציאת מצרים, ויום של ים, ויום של עמלק, ויום של מתן תורה, ויום של נחלי ארנון. (ע' תענית כ.). ע"כ.

משה העמיד את החמה במתן תורה ג' ימים

בחנכות התורה (פ' יתרו) הביא מרבינו בחיי בשם מדרש, שמשה רבינו ע"ה העמיד את החמה חמשה פעמים. א. בים. ב. בנסיעה מרעמסס. ג. במלחמת עמלק. ד. במתן תורה. ה. במלחמת ארנון. וביאר שם דהנה בע"ז כ"ה איתא דהעמדת החמה היה משך ג' ימים ביום אחד, וא"כ החודש שיצאו ממצרים היה בל' יום שיעור זמן של ל"ב ימים. וז"ש ויסעו מרעמסס סכותה ק"כ מיל ביום אחד. דהא אותו היום היה ארוך כמו ג' ימים, (שמהלך אדם בינוני מ' מיל ביום אחד).

ובמתן תורה אמרינן דעל כל דיבור חזרו לאחוריהם י"ב מיל, א"כ בעשרה דברות היו חוזרים ק"כ מיל, ולזה היה צריך זמן שלשה ימים כנזכר לעיל משום הכי העמיד החמה ביום מתן תורה משך זמן שלשה ימים. וזה הוא שאמר הכתוב היו נכונים לשלשת ימים, כלומר ליום אחד שיהיה ארוך כשלשה ימים. וכ"כ בדברי יציב (ליקוטים סי' מא). [וצ"ע דבפרד"א (פמ"ה) איתא: בשש שעות ביום קבלו ישראל את הדברות, ובט' שעות ביום חזרו לאהליהם. ואפשר שנתארך עוד כמה שעות מקודם ואחרי, ורק הג' שעות של מתן תורה לבד, היו כמו ל"ו שעות. ונוסף עליהם שאר ט' שעות של היום, וסה"כ הם מ"ה שעות, ועם י"ב של הלילה, הם מ"ז שעות].

איך עולים לשמים

הנה אמרו רז"ל שירדו השמים על הר סיני, ואפשר שאין הכוונה שנשתנו סדרי בראשית, אלא שהיה דימוי בזה שנעשה מעטה עבה של ענן וכדו', מעל ההר, כמו דמות האטמוספירה, שנראית כאילו שמים, ולעולם לא נשתנו סדרי בראשית. אלא דבלא"ה פשוט שעיקר הענין אינו כפי פשטו, שהרי אין העולם הרוחני נמצא למעלה כמו שטועים ע"ה, אלא אדרבה נמצא הוא עמוק עמוק בתוך תוכו של העולם הגשמי, כשם שהנשמה נמצאת עמוק בתוך הגוף, וזהו בכלל כוונת התורה הקדושה לא בשמים היא וגו' כי קרוב אליך וגו', ודו"ק. ומה שעלה משה השמימה להר סיני אע"פ שעלה ממש לראש ההר, היה זה בשביל מראה העינים, אך כשהגיע לראש ההר נתייחד בדעתו בהשגת קרבת השי"ת, והעמיק בתוך תוכו עד שנכנס עמוק עמוק מעולם לעולם. (וע"ע בסוכה ה. מעולם לא ירדה שכינה למטה. והכתיב וירד ה' על הר סיני, למעלה מעשרה טפחים).

מדוע הוצרך שימותו במתן תורה

אם מתו מחמת הפחד, י"ל שהוא כדי שיראת השי"ת, יראת רוממותו ית', תחדור עמוק עמוק בלב, ואף יותר מהרצון לחיות. ואם מתו מחמת

עוצם אהבת השי"ת בשמעם את דבר השי"ת, וכמו שכתוב "נפשי יצאה בדברו", צ"ל שהוא להחדיר את אהבת השי"ת בלב. ויותר נראה שהיה זה תוצאה מוכרחת, על דרך כי לא יראני האדם וחי. ועי"ל שהיה זה בכדי לזככם מטומאת הנחש, שזה אי אפשר אלא ע"י מיתה, וכמו שכתוב כי ביום אכלך וגו', ולכך נגזרה מיתה על האדם, וכיוון שרצה השי"ת שתפסוק זוהמתן, היה מוכרח שתצא נשמתם, ואח"כ יקבלו כח חיות חדש זך וטהור ללא תערובת רע, וראיה לזה ממה שהיו מעותדין לחיות לעולם, וצ"ע שהרי א"א לאור באור החיים בלא מיתת הגוף, [וכמש"כ הרמח"ל שמחמת כן מוכרח שקודם תחית המתים מוכרח שאף אלו שנשארו חיים יגועו לרגע אחד ואז תתחדש בריאתם שוב בתחיית המתים], ועוד שגזירה היא על האדם שימות, ובעכצ"ל שבאותה שעה שיצאה נפשם נתקיים כל זה.

אם עם ישראל היו נייעורין בליל מתן תורה

הנה רבינו אברהם אבן עזרא כתב: והיו נכונים ליום השלישי, אולי לא יישן אדם בהם בלילה, שישמעו קול ה' בבקר, כדרך כהן גדול ביום הכיפורים. עכ"ל. ומקשים על זה מדברי רז"ל שעמ"י ישנו באותה הלילה. והמג"א (סי' תצ"ד) הביא טעם למנהג שלמידין תורה כל ליל שבועות, ע"פ המדרש (שהש"ר א, נו): ישנו להם ישראל כל אותו הלילה לפי ששינה של עצרת עריבה והלילה קצרה, בא הקב"ה ומצאן ישנים, התחיל מעמיד עליהם קולות וברקים, והיה משה מעורר לישראל וכו'. והיה הקב"ה מהלך לפנייהם עד שהגיע להר סיני. ז"ש (ישעיה ה) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצר קצרה ידי מפדות. ע"כ. אולם יש ליישב בכמה דרכים. א. מרן רשכבה"ג זיע"א בשו"ת יחו"ד (ג, לב) תי', יש להעמיד דברי הראב"ע ולקיימם לגבי יחידי סגולה בלבד, שהרי כל ישראל היו ישנים בלילה. ודו"ק. עכ"ל. ב. עי"ל שהראב"ע לא אמר שכך עשו, אלא שכך אמר להם משה

לעשות, שעל זה נאמר להם והיו נכונים ליום השלישי, פי' שהם יהיו מוכנים ועומדים ויקדימו לקבל פני השכינה. ולא להיפך. ג. עי"ל שהתחילו בלימוד תורה באותה הלילה, או בשאר הכנות לקבלת התורה, אלא שיצה"ר הכביד עליהם שינה הרבה בתוקף רב. ויש לומר שלדברי הראב"ע נמצא שמנהג ישראל קדושים הוא לא רק לתקן, אלא גם בשביל זכר שחלק מעמ"י או כל עמ"י היו משתדלים להיות ניעורין בכל הלילה הזאת. וש"ר שכבר כתב כן הגר"ח פאלאג'י בס' מועד לכל חי (ס"ח אות יז) בשם זקנו הרב בתי כנסיות (ס"ח תצד) דהטעם למנהג שנהגו להיות נעורים כל הלילה ולומדים בתורה, הוא עפ"ד הראב"ע [הני"ל], וא"כ הוא רמז למה שעשו אבותינו בליל מתן תורה.

נפשי יצאה בדברו

נודע שדרשו רבותינו ז"ל פס' זה על מתן תורה שפרחה נשמתם בשומעם את דבר ה'. והנה לשון הכתוב שם: "אני ישנה וליבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה, פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם, דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עלי, קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר, נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני, מצאוני השומרים הסובבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שמרי החמות", ע"כ. ושמא ניתן לבאר בס"ד, שכל זה קאי על מתן תורה. שנתעצלו ישראל לבא לקראת השי"ת, על אף שהקדים לבא לקראתם על הר סיני, וראיה ממה שהלכו לשכב על מטתם בליל מתן תורה, ולא היתה תשוקתם עזה כ"כ עד שלא יוכלו להרדם על מטתם, או מחשש שמא ירדמו ויפסידו את הרגעים של תחילת היום, ואלא הוצרך השי"ת להעירם, ע"י קולות וכו'. וכל זה הגם שהשי"ת קרבם אליו בכל לשון של חיבה, ואמר להם שאף גילוי

שכינתו ית' כביכול תלה אותה במעשיהם, והיא כבי' עומדת בחוץ מבקשת להכנס לביתם. [אי נמי, שעל כל פנים כאשר שלח השי"ת קולות וברקים היו צריכים תיכף ברגע הראשון לרוץ אחרי השי"ת, ולא שמשה רבינו יצטרך להוציא אותם כמו שכתוב: ויוצא משה את העם לקראת האלהים. ואפשר שמעשה שטן היה כל זה שהכביד עליהם את השינה מאד].

ואז שלח השי"ת אור אחד מאור כבודו ית' אליהם, ומיד חשו בנועם והעונג הנורא של קרבת השי"ת, וחפצו מיד לרוץ לקראת השי"ת, וקפצו ממיטתם אל הר סיני אך כבר לא היו ראויים כ"כ, שלא היו מוכנים בנפשם לקבלת התורה כראוי, ולכן יצאה נפשם ולא יכלו לעמוד

בזה [וכמו שמרע"ה באמת עמד בזה. או באופ"א, שמלבד מה שגילה להם השי"ת מעט מאורו וכנו', עוד דיבר עימם, ואמר שידעו שהוא השי"ת אשר הוציאם וכו' ושכדאי להם ליזהר שלא יהיה להם ח"ו אלוה על פניו וכו', ואז מרוב תענוג לשמוע את קולו ית' כביכול פרחה נפשם]. ואז רצו אחר השי"ת, אך כבר לא השיגוהו. מה שאין כן אילו היו רוצים קרבת השי"ת בשלימות, ולא היה נשאר בליבם רצון הגוף של התענוג במנוחה ושינה, היו זוכים שהיה השי"ת כביכול בא לתוך ביתם, ולא שהם יצאו לקראתו, והיינו שהיו זוכים להיות בדרגת מרע"ה שהיה נביא בכל עת שהיה תמיד עומד לפני השי"ת, [וכן מוכח להלן שהיו מעותדין להיות כולם כמרע"ה לולי שאמרו דבר אתה עמנו ונשמעה, ואמר לו השי"ת לך אמור להם שובו וגו' ואתה פה]. אך היה חסר להם בשלימות הרצון להיות מחנה שכינה חלף רצון הגוף.

וכיון שמעתה היו הם צריכים ללכת אחר השי"ת כדי להשיג קרבתו ית', הרגישו רחוקים, והגיעו ג"כ למצב של חטא העגל, שעניינו הוא שבאמצע הדרך שהיו הולכים ומבקשים את השגת קרבתו ית' בכל אותם מ' יום, הפסיקו מעט ללכת אחר השי"ת, ואילו השכינה הק' המשיכה ללכת, והם שעצרו באמצע הדרך בחפשם אחר תחליף אחר שהעמידו להם הערב רב, ובזה הפסידו וכבר איבדו את הדרך, ואז מצאום המלאכים בשפלות זו, ולקחו מאיתם

את הכתרים שעליהם שזכו ע"י נעשה ונשמע. ולא באנו בזה אלא להעיר. [נמ"ש שם בריש הפרק, "באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי וגו'", יש לבאר דקאי על שעת יציא"מ, שהביאם השי"ת למקום המקדש והאכילם את הפסח וכו'. ואף נתן להם ריחות עליונים להשיב נפשם כמו שאמרו בזה"ק שהיו רגילים בעבודות וכשיצאו לחירות כמעט שפרחה נשמתם עד שהשיבם השי"ת בריחות גן עדן וכביכול עשה להם השי"ת סעודה כסעודת אירוסין. ויראנו לומר כ"ז, אך שמא יש בזה כדי הערה בעלמא, ועיי'ן].

למה הזהיר השי"ת שנית פן יהרסו

"ויאמר ה' אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב וגו'". ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלת אל הר סיני וגו'". צריך ביאור אם משה טוען טוב, א"כ מה הזהירו השי"ת. והנה במאי כתיב "ונפל ממנו רב", דרשו רז"ל (מכילתא כאן. מדל"ק ונפלו) פי' אפי' אחד שנפל הוא חשוב לפני רב. וצריך ביאור למה נאמר כן רק כאן. ובשפתי כהן ביאר הטעם לזה, שאין השכינה שורה פחות מששים ריבוא, וישראל היו ששים ריבוא חסר אחד והקב"ה כביכול נכנס עמם כדי להשלימם. (פרקי דרבי אליעזר פל"ח. על הפסוק אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, שבירידתם היו שבעים חסר אחד והקב"ה נכנס עמם במנין. ולזה רמז ה' של מצרימה, וכאן ג"כ נכנס עמם במנין שיהיו ס' ריבוא, וזה רמז בה' של עלה. ולא המתין עד שיושלמו. להורות חיבתן של ישראל), ואם יחסר, אין שכינה שורה, ולכן לפני הוא רב. ומכאן תבין חיבתו של הקב"ה עם כל אחד מישראל, ועונש ההורג נפש אחת, והמבטל פריה ורביה. עכ"ד. ולפ"ז יש לומר שכפל השי"ת את האזהרה שוב, לפי שאם חלילה אחד לא יעמוד בזה, יתבטל כל מתן תורה. והיה לישראל קושי גדול לעמוד בזה, לרוב עוצם החשק והתענוג עד כלות הנפש של הדביקות בהשי"ת, ויתכן שאף השטן היה עושה כל כחו כדי שאחד מישראל מרוב התשוקה יבחר מות מחיים ובלבד שיתקרב יותר, ואז היה מתבטל כל מתן תורה. לכן הזהיר השי"ת על כך שוב.

והנה כתיב: "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות". ומקשים, למה ישראל

פחדו, והלא גם אם ימותו יחזרו שוב, שהרי פעמים כבר פרחו נשמתם וחזרה. ויש לבאר. א. שנתיראו שמא לא ירצו לחזור שוב, שאף שודאי יותן להם רשות לחזור, אולי מחמת רוב הדביקות לא יסכימו לחזור, ואזי לא יחזירו אותם בעל כרחם. ואולי על זה נאמר הטיבו אשר דברו. שבאמת רצון השי"ת לא שישארו דבוקים באור העליון, אלא שיחזרו לחיות בגוף די לתקן מה שנשלחו אליו. ב. לפי המבואר לעיל (בדיבור הקודם), יש להוסיף ביאור, שחששו שמא אחד מהם לא יוכל לעמוד בזה, ומרוב הדביקות יבחר להשאר שם ולא לחזור לגופו, ואז יתבטל כל מתן תורה, ויתבטל רצון השי"ת, שרוצה במתן תורה. לכן הטיבו אשר דיברו. ודו"ק.

משה לא אמר לעם ולא השיב תשובתם להשי"ת לפי שנתירא

איתא במדרש אגדה (ט"ו, ח), וישב משה את דברי העם, היה ראוי לומר ויגד משה את דברי וגו', שלא מצינו שהגיד לעם מה שיאמר לו הקב"ה, (פ"ה) אמרו לו ישראל אין אנו רוצים, והיה משה מתיירא לומר להקב"ה שיאמר לו פעם אחרת והם לא יאמינו לי, שלא ילקה בצרעת כמו שלקה בסנה. השיב לו הקב"ה אני יודע מה שאתה רוצה לומר בעבור ישמע העם בדברי עמך, השיב משה לפני הקב"ה ואמר רבון העולמים יתברך ויתעלה שבחך וזכרך, שאתה חוקר לבות וכליות ויודע הנסתרות ידעת מה שיש בלב עבדך, אותו השעה הגיד לו דברי העם, הה"ד ויגד משה את דברי העם אל ה'.

כמה פעמים היו ישראל בבית הבחירה, קודם שנכנסו לאר"י

במכילתא דר"י ש (מסכתא דבחדש פ"ב): "ואשא אתכם על כנפי נשרים", ר' אליעזר אומר, זה יום רעמסס, שנתקבצו כולם ובאו רעמסס לשעה

קלה [פי' שענני כבוד קבצו אותם כל אחד ממקומון].
"ואביא אתכם אלי" לפני הר סיני. ר' עקיבא
אומר, זה יום מתן תורה, שהיו נרתעין
לאחוריהם י"ב מיל וכו'. ואביא אתכם אלי,
לבית הבחירה. ע"כ. ולא נתפרש אימתי הגיעו
לבית הבחירה. ובמיוחד ליונתן כאן איתא:
ונשאתי אתכם על עננים כמו על כנפי נשרים
מרעמסס, והובלתי אתכם למקום בית המקדש
לעשות שם פסח, ובאותו לילה השבתי אתכם
לרעמסס, ומשם קרבתי אתכם ללמוד תורת.

מעלת האברכים היקרים והקדושים שמייחדים עצמם לעסק התורה

איתא במכילתא (מסכתא דבחדש פ"ב) "והייתם לי
סגולה" שתהיו פנויין לי ועוסקים בתורה ולא
תהיו עוסקין בדברים אחרים. סגולה, מה
סגולתו של אדם חביבה עליו, כן תהיו חביבין
עלי. ע"כ. ומבואר מה גדלה מעלת האברכים
ובחורי ישיבות שלא עוסקים בעסקים אחרים.
ועליהם אמר השי"ת והייתם לי סגולה. ומה רב
עונשם הנורא לאין ערוך של כל המנסים לפגוע
בהם. שפוגעים בסגולתו של הקב"ה. ומרן
רשכבה"ג זיע"א אמר פעם בשיעור (בערך): בחור
ישיבה שלומד תורה כל היום, הוא קודש
קדשים, מה שהוא מברך מתקיים, ולכן צריך
לבקש ממנו ברכה.

הדגים לא היו במתן תורה

כתב הר"ן (שבת קח): כשבא נחש על חוה, הטיל
זוהמא עליה ועל כל בריות שבעולם, וישראל
שעמדו על הר סיני נפסקה זוהמא מהם ומן
הבריות שהיו שם. חוץ מדגים שלא היו שם.
ולכן בדגים י"ל שלא פסקה זוהמא מהם, ועור
שלהם פסול לתפילין. ע"כ. וע"ע בפרדס יוסף
(נח אות לד. ובחדש פ' בהעלותך) בשם הרבי ר' בעריש
מביאלא, שהדגים שלא היו בגזירת המבול ולא
ניצלו בזכות נח, הותרו לבנ"י רק במתן תורה,

שרק ע"י שישראל קבלו את התורה לא נהפך
העולם כולו לתוהו ובוהו. ולכן פרש"י (במדבר יא)
זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, חנם
בלא מצוות, כי לפי הדין היה אסור. ע"כ. וכתב
שלכן אוכלים דגים בשבת, שבשבת ניתנה
תורה, והדגים הותרו לנו בשבת. וע"ע ברבא"ע
וברמב"ן (בראשית ט) שגם דגים בכלל כל רמש
אשר הוא חי וגו'. ע"כ. אמנם במדרש (תנחומא
פקודי ט) מפורש לא כן: היו בנות ישראל עושות
יורדות לשאוב מים מן היאור, והקב"ה היה
מזמין להם דגים קטנים בתוך כדיהן, והן
מוכרות ומבשלות מהן ולוקחות מהן יין
והולכות לשדה ומאכילות את בעליהן שם. ע"כ.

כיצד נלקח שופרו של אילו של יצחק למתן תורה, והלא עולה היא כולה כליל

אמרו רז"ל שמקרנותיו של האיל הזה נעשו ב'
שופרות, אחד למתן תורה ואחד לעתיד לבא.
וזה לשון פרקי רבי אליעזר (פרק ט): רבי חנינא בן
דוסא אומר, איל שנברא בין השמשות, לא יצא
ממנו דבר לבטלה, איבריו של איל הוא יסוד
שעל גבי המזבח הפנימי. גידי, הם עשרה נימין
של כנור של דוד שהיה מנגן בו. עורו, הוא אזור
של אליהו. שני קרניו, של שמאל, תקע בו
הקב"ה בסיני, שנאמר ויהי קול השופר. וקרן
של ימין, הוא גדול מן השמאל, ועתיד לתקוע
בו לעתיד, שנאמר (ישעיה כז, יג) והיה ביום ההוא
יתקע בשופר גדול. ע"כ. וכן פירש רש"י,
במשוך היובל, שופר של אילו של יצחק היה.
והקשה הרמב"ן שהרי קרבן עולה כולו עולה
כליל עם הקרנים והטלפים. ורבינו בחיי כאן
הרגיש בזה, וכתב ע"ד רש"י, כוונתו לומר, כי אף
על פי שהיה עולה והעולה כולה כליל, החזירו
הקב"ה לחיותו הראשונה. ב. עוד יש לומר,
שכאשר נאחז בסבך בקרניו, נתלשו קרניו, או
עכ"פ חלק מהם. ג. י"א שהועלה כולו כליל,
אלא שפקעו באמצע השריפה מעל גבי המזבח.
ראה באור החיים הקדוש שם. וראה עוד

בסמוך.

איך לא נשרפו קרני האיל, כיון שהיה זקן בן אלפיים ומאה שנים

ד. ועוד תירוץ נפלא כתב בחי' מהרי"ל דיסקין (ס"פ וירא), שהרי זה היה איל זקן מאד, [שהרי היה כבר בן 2000 שנה ויותר, שנברא בו ימי בראשית], ולכן קרניו נתקשו הרבה מחמת זקנה, ולא יכלה האש לשלוט בהם ונתפקעו מעל המזבח, וקי"ל שעצמות וקרנים וטלפים שפקעו מעל המזבח, שוב לא יעלו, כמ"ש הרמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ה). [ועוד חידוש כתב שם, שדוקא אודות שנקשרו קרניו בין האילנות היה מותר לאאע"ה לקחת אותו, שהרי יום הכיפורים היה, ויש בזה איסור צידה, אלא שעי' שנסבך באילן, הוי אינו מחוסר צידה].

כמה פעמים שקולו של משה הלך בכל ישראל בדרך נס

כמה פעמים מצינו כן: א. במתן תורה. כתב רבינו בחיי "משה ידבר והאלהים יעננו בקול, היה פלא גדול, שכל ישראל שהם מהלך עשר פרסאות, שמעו כולם קולו של משה, ועוד, שהיה שם קול השופר היה ראוי לעכב, ולכן יבאר הכתוב הנס הגדול הזה, שמשה ידבר, והאלהים נותן לו כח וסיוע בקולו, שיוכל להגביה כשיעור שישמעו כל ישראל קולו ויבינו ממנו, ומלת יעננו הוא לשון עזר וסיוע כמו אענה את השמים (הושע ב, כג). ע"כ. וז"ל האלשיך (ויקרא כו, מז) גם הח' דברות ששמעו ממשה, פיו יתברך היתה המדברת בצירוף קולו ית' בקול משה, שאם לא כן איך היה קול בשר ודם נשמע שנים עשר מיל על שנים עשר מיל לולא קול ה' שהיה עיקר. וזהו שכתוב "משה ידבר והאלהים יעננו בקול". ב. לכאורה כך היה תמיד כאשר משה דיבר לכל ישראל, אלא ששם היו מכונסים וכאן היו מפוזרים יותר. ג. ביציאת מצרים, שמשה אמר שהגיע העת לצאת, ומיד יצאו כולם באותו הרגע, בהכרח שכולם שמעו

את קולו של משה בדרך נס, וכמו שקולו של פרעה היה בדרך נס נשמע לכל ישראל, הרי אתם בני חורין וכו'. וכתב רבינו הרוקח בספר השם (עמוד 57): משה ידבר והאלקים יעננו בקול, מלמד שנתן כח וגבורה במשה ומסייעו בקולו בנעימה שהיה משה שומע בו ומשמיע את ישראל, מדבר כמונו ויחי (דברים ה, כג). זהו נעשה אדם בצלמינו כדמותינו,

היכן היתה החופה אם במעמד הר סיני או במשכן

כתב מהרש"א (כתובות ז) דהברכה "מקדש עמו ישראל עי' חופה וקידושין", היינו על מתן תורה שהם קידושין לישראל, כמש"ל תורה צוה לנו משה מורשה, א"ת מורשה אלא מאורסה. והחופה היא השראת שכינה במשכן. ובהפלאה (שם) הביא די"א שהחופה היא מעמד הר סיני, שכפה עליהם ההר כגיגית. וכ"כ בהעמק שאלה (ס"ז טז אות ו), כי הקב"ה עשה חופה עם ישראל על ידי כפיית ההר, שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר, מלמד שכפה עליהם הר כגיגית, שיהיה כעין חופה על ראשם (וכן הוא בספר הרוקח סי' שנג), ולכן נקראו כלה, שנאמר אתי מלבנון כלה. והקידושין הם נתינת הלוחות לישראל לאחר מכן, והואיל וקדמה החופה לקידושין, אנו חותמים מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין. וסיוע לדברי מהרש"א מהגמ' (תענית כו), ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש. וקשה ממ"ש במהרש"א (ח"א כתובות עא), דבעוה"ז אין להקב"ה נישואין עמו, אלא כמו אירוסין, שנא' וארשתין לי באמונה, אבל בעוה"ב יהיו כעין נישואין, וכמ"ש וינטלם "וינשאם" כל ימי עולם. וע"ע במדרש (שמ"ר ס"פ טו) החודש הזה לכם, משל למלך שקידש אשה, ונתן לה מתנות מועטות, כיון שבא ללוקחה נתן לה מתנות רבות כבעל, כך בעוה"ז אירוסין היו, ולא מסר להם אלא הלבנה, אבל לימות המשיח יהיו

אותו יד משה, כי הרימו אלקים יתעלה על כל מלאכיו הנבראים, וכל שכן על בשר ודם. ע"כ.

פעמיים שעוברים זכו לנבואה

א. על הים. ב. במתן תורה. כמ"ש בילקוט ראובני (יתרו ריט) מילקוט תהלים, שהעוללים מתוך כריסן של אמן היו משיבים על כל דבור ודבור הן הן, ועל לאו לאו, וכריסהון של אמותיהם נעשים כזכוכית, ואח"כ חזרו לכמות שהיו.

מתי ידוע ומפורסם בכל האומה שירד מטר בחודש חשון

כתב הרמב"ם (מו"נ חלק ג פרק ט): ידוע ומפורסם באומה שיום מעמד הר סיני היה יום עב ויום ענן ומטר מועט, אמר (שופטים ה, ד) ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו.

שני דברים שנעשו כזכוכית שקופה בעת מתן תורה

א. כרסי העוברות. ב. הר סיני. כדאיתא במיוחס ליונתן: ויוצא משה את העם לקראת השכינה, מן המחנה. ומיד תלש אדון העולם את ההר והעמידהו באויר, והיה צלול כמראה, ויעמדו תחת ההר.

אימתי הקב"ה החזיק בישראל וקרבו אותם אל הר סיני

בשעה שנרתעו ישראל לאחוריהן וכו', אמר הקב"ה למלאכי השרת דדו וסייעו את אחיכם, שנא' מלכי צבאות ידודון ידודון, ידודון בהליכה וידודון בחזרה. ולא מלאכי השרת בלבד, אלא אף הקב"ה, שנא' שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. (מכילתא פרשה ט). [וכ"ה במכילתא דר"ש (פ"ב) ואשא וגו' ואביא וגו', ר' עקיבא או', זה יום מתן תורה, שהיו

נישואין, ובאותה שעה ימסור להם הכל, שנא' והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וכו'. ובשונ"ת דברי אמת (דרוש ט דף כא ע"ד) כתב שהתלמוד שלנו חולק עם המדרש בזה, וס"ל שבימי המשכן היה להם דין אירוסין אצל הקב"ה, דהיינו כלה בבית אביה, ולכן נאמר ולא יבאו לראות כבלע את הקודש, וכמ"ש ביומא (נד), אבל כשנבנה ביהמ"ק היה להם דין נישואין וכו'. [וע"ע למרן החיד"א בספר כסא דוד (דרוש יט לשבת כלה) שמצא בשבולי הלקט כתיבת יד, שהעלה דמהני חופה קודם קידושין, ומש"ה שפיר חותמים מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין. והוא תנא דמסייע למשנה למלך (פ"י מהל' אישות ה"ב) דמהני קידושין אחר חופה להחשב נשואה גמורה, ושלא כמ"ש בשו"ת משאת בנימין (סי' צ) דלא מהני חופה קודם קידושין לעשותה נשואה]. [רוב הדברים ממאור ישראל מס' פסחים].

מורע"ה התקרב להשי"ת יותר ממלאכי השרת במה שכביכול אחז בכסא כבודו ית', דרך משל

כתב רבנו מיימון אבי הרמב"ם באגרת הנחמה: דע כי כבר נתבאר ונתאמת מספרי הנביאים ופרושי הרבנים ומה שקבלה הכנסיה מן הכנסיה, האמת שאין בו שום ספק ולא כזב, הדברים לא יקבל השכלים, כאשר העיד אלקים עליו, "ומשה נגש אל הערפל", ידיו הטהורים החזיקו כסא כבודו, ואין זה בכח חיות הקודש הנושאים כסא הכבוד, כי עשה אלקים מסך מבדיל בין ראשו ורגלי הכסא, כמו שהעיד אלקים ית' "ודמות על ראשי החי' רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה, וממעל לרקיע על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא". פי' לזה, אמר יחזקאל אני כאשר הופיע עלי נבואתו בחזיון לילה והראני כסא כבודו הנושא אותי למראית עין, אמנם הכסא נשוא בכח אלקי הוא נשאה, ואין הכסא נושא אותו, וראיתי למעלה מראשו דבר כתבנית השמים כדמות שלג לבן נורא ואיום, ועל זה הרקיע צורת כסא מאירה כאור בראו הבורא יתעלה, ועליו אור כבודו נעלה מכל תואר דבר, לא ישאוהו נשיאת הכסא נשאו

מיכאל וגבריאל הגישו את משה אל הערפל בעל כרחו

איתא בפרקי דר"א (פרק מ): אמרו ישראל, דבר אתה עמנו ונשמעה וגו', ושמוע הקב"ה את קולן וערב עליו ושלח מיכאל ולגבריאל ואחזו בשתי ידיו של משה שלא ברצונו, והגישוהו אל הערפל.

מתי הוגבה צווארם של עם ישראל

בפסיקתא רבתי (פסיקא ט): פתח הקב"ה שבעה רקיעים ונגלה עליהם עין בעין וכו' בכבודו ובתוארו ובכתר שלו ובכסא כבודו, כיון ששמעו אנכי ה' אלהיך, מיד יצתה נשמתם של צדיקים והחיה אותם, מה עשה הקב"ה, הוריד עליהם לארץ מאה ועשרים ריבוא מלאכי השרת, כל אחד ואחד מישראל אוחזים אותו שני מלאכי השרת, אחד מניח את ידו על לבו ואחד מגביה את צוארו כדי שיראה להקב"ה פנים בפנים.

איזה שופר פעם החיה מתים ופעם הפיל חומות

במיוחס ליונתן איתא: וכל העם רואים את הקולות איך היו מתהפכים בשמיעתם [באזניהם] של כל אחד ואחד, ואיך היו יוצאים מתוך האש, ואת קול השופר איך היה מחיה מתים וגו'. (ונראה דלא קאי על ישראל עצמם, שהרי הם לא ראו זאת, וגם הם חיו ע"י טל תחיה. אלא זהו מ"ש בפרד"א פרק מ שע"י קולו של השי"ת, והשמים רעשו, והימים והנהרות ברחו, וההרים והגבעות התמוטטו, וכל האילנות כרעו, והמתים שבשאלו חיו). וכתב בעל הטורים: "במשוך", ב' במסורה, הכא, וביהושע (ו, ה), במשוך בקרן היובל. ללמדך שגם לשם נזדמן להם שופר מאילו של יצחק, ובזכות זה השופר של מתן תורה נפלה חומת ריחו. ע"כ. [ומבואר בפרד"א (פ"ל): ר' חנניא בן דוסא אומר, אותו האיל שנברא בין השמשות לא יצא ממנו דבר לבטלה, אפרו של איל הוא יסוד על גבי המזבח הפנימי, גידי האיל אלו עשרה נבלים של כנור שהיה דוד מנגן בהם, עורו של איל הוא אזור מתניו של אליהו ז"ל. קרניו של איל, של שמאל שתקע בו בהר סיני, שנא' ויהי במשוך בקרן היובל, ושל ימין שהיא גדולה משל שמאל שהוא

כיצד הלכו כל עמ"י ביום מתן תורה כ-240 ק"מ, והכל לפני הר סיני

במכילתא (מסכתא דבחדש פרשה ט): היו ישראל נרתעים לאחוריהם י"ב מיל, וחוזרין לפניהם י"ב מיל, הרי כ"ד מיל על כל דיבור ודיבור, נמצאו מהלכים באותו היום מאתים וארבעים מיל.

למ"ד בשבת ניתנה תורה, כיצד הלכו י"ב מיל בשבת

אמרו רז"ל כששמעו אנכי ולא יהיה לך, חזרו לאחוריהן י"ב מיל, והחזירו מלאכי השרת, כמ"ש מלאכי צבאות יודון יודון. וכתב בפענח רזא (פ' יתרו) בשם ה"ר יוסף, וקשה, הא ס"ל דבשבת ניתנה תורה, ואיך הלכו כ"כ בשבת, וי"ל דמכיון שהוקפו בענני כבוד הרי כאלו היו בחצר אחת.

כששמעו ישראל את קול של הקב"ה וחזרו לאחוריהם י"ב מיל מרוב הפחד, מי החזירם

כתב בפענח רזא (פ' יתרו) בשם הר"ר יצחק הבחור ממדרש, שמיכאל וגבריאל מלכי המלאכים הם, פי' כלומר החשובים והגדולים שבהם, הם החזירו.

אימתי כל האילנות כרעו, והמתים שבשאלו קמו לתחיה

איתא בפרקי דר"א (פרק מ): יצא קול ראשון [אנכי ה' אלקיך], והשמים רעשו, והימים והנהרות ברחו, וההרים והגבעות התמוטטו, וכל האילנות כרעו, והמתים שבשאלו חיו ועמדו על רגליהם, ואמ"רו עד סוף כל הדורות שם עמדו עמהם, שנא' ואת אשר איננו פה. וישראל שהיו חיים נפלו על פניהם ומתו, ויצא קול שני, וחיו ועמדו על רגליהם.

עתיד לתקוע בה לעתיד לבא, שנא' והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול והיה ה' למוֹלך על כל הארץ].

כל ההרים שבעולם יזו ממקומם בשעת מתן תורה

במכילתא (מסכתא דבחדש פ"ד), ויחרד כל ההר, והלא בכלל כל ההרים היה, וכתב, הרים נזלו מפני ה' זה סיני. וכתב, למה תרצדון הרים גבנונים. ע"כ. ולכאז' לא נתבאר מזה התירוץ לקושיא זו. [ואפשר שהר סיני חרד יותר ויותר, וכמ"ש "ויחרד כל ההר מאד". ובמכילתא דרשב"י איתא, מאד נודעזע].

אימתי נחו ההרים שזעו כולם במתן תורה

במכילתא (מסכתא דבחדש פ"ה), כשעמד הקב"ה ואמר אנכי ה' אלהיך, היו ההרים מתרעשים והגבעות מתמוטטות, ובא תבור מבית אלים וכרמל מאספמיא, זה אומר אני נקראתי וזה אומר אני נקראתי, וכיון ששמעו מפיו אשר הוצאתיך מארץ מצרים, עמד כל אחד ואחד במקומו ואמרו, לא עסק אלא עם מי שהוציא ממצרים.

הר התבור והכרמל אם היו באר"י והיכן נקבעו

איתא במגילה (טז). תבור וכרמל שבאו ללמוד תורה, נקבעים בארץ ישראל. ע"כ. ומשמע שעתה אינם בא"י, אלא שהם בחו"ל ולעתיד ייקבעו באר"י. אכן יש לפרש בדוחק שהכוונה שכבר נקבעו בא"י, וכן הוא ג"ה העין יעקב. [ועי' בשבת (לה). כד' שיניח חמה בראש הכרמל ויטבול]. ואיתא במדרש (במדב"ר יג, ג) תבור וכרמל שבאו מסוף העולם מתגאים לומר שאנו גבוהים ועלינו הקב"ה נותן את התורה. וע"ע בפסיקתא דר"כ (נספח ה), עתיד הקב"ה להוריד ירושלם בנויה מן השמים, ולהעמידה על ארבעה ראשי הרים, על סיני ועל תבור ועל חרמון ועל כרמל, והיא עומדת על ראשי ההרים ומבשרת לישראל קץ הגאולה.

בשעת מתן תורה ההרים טסו ורקדו באויר, כפשוטו

וכל זה כפשוטו, שהרי בשעת מתן תורה דינו כל האומות שהעולם עומד להחרב, שהיו שינוים עצומים בכדור הארץ, כמו רעידות אדמה שלא היו מעולם. וכ"כ רבינו בחיי (שמות יט, כד), דמה שכתוב ההרים רקדו כאלים (תהלים קיז) אינו משל, אלא כפשוטו.

כשבאו כרמל תבור וחרמון למעמד הר סיני דרך איזה עיר עברו

דר ירושלים. בפסיקתא דרב כהנא (נספח ה) איתא, עתיד הקב"ה להוריד ירושלם בנויה מן השמים ולהעמידה על ד' ראשי הרים, סיני תבור חרמון וכרמל, ולמה על ההרים, שממקום שקבלו תורה ועברו עליה משם אני אבשרם.

איזה הר נשרף באש, ונעשו אבניו כמו סיד

כתב באוה"ק (יט, יח), והר סיני עשן כולו, פירוש ששלט האש בגופו של הר ונשרפו אבניו כמשפט הכבשן אשר ישרפו בו האבנים לעשות סיד, ומעתה אבני סיני נעשו סיד. ומה שנאמר "ויחרד כל ההר", פי', שכן דרך האבנים כששולט בהם אש בכבשן, יזדעזעו וישמיעו קול חרדה.

מה ענין הסנה אצל הר סיני

[סיני לשון סנה]. כתב בערבי נחל (פ' שמות), ומצינו שהסנה שהוא הקטן שבכל האילנות, גדל בסיני, ומטעם זה נקרא 'סיני' לשון סנה. ונודע שצורת סנה נראה בכל אבני ההר ההוא הר סיני. והעידו עליו דבר פלא, שאבן מהר סיני יש בו צורת סנה, ואם ישבר האבן לשנים, יש בכל אחד צורת סנה קטן מבראשונה, ואם ישבר לרובה, יש בכל חלק צורת סנה קטן מאד כפי גודל חלק האבן, אבל סנה שלם נמצא בו. [וכבר

הביא כן הגאון יעב"ץ במגדל עוז (דף קכ), מספר הנרבוני על מורה נבוכים (ס"פ סו): דע כי העידו על הר סיני, שהאבנים הנמצאים בו יצוייר עליהם הסנה, ולכן נקרא סיני. וא' מנכבדי ברצלונה מבני חסדאי הביא עמו מהאבנים ההם, וראיתי בו הסנה מצוייר בתכלית הציור ציור אלקי בגוון מוחלף לגוון האבן, ושברתי האבן לחצאין ונמצא הסנה מצוייר בשטח כל חלק, וכן חלקתי כל חלק לחצאין ונמצא הסנה מצוייר בשטח כל חלק בפנימיותו, וכן פעמים רבות עד תום החלקים כדמות הבטנים, ועדיין הסנה בהם ונפלאתי מזה ושמתתי עליו כי הוא דרך להבין כוונת הרב. ע"כ. ונזכר גם בקיצור בס' שיחת מלאכי השרת (פ"ג) לר' צדוק הכהן מלובלין].

כיצד הוכשר הר סיני למתן תורה ואין חשש שעבדו שם ע"ז, אחרי שגם הוא נתלש

החיד"א (פני דוד יתרו ו) העיר עפמ"ש בחנוכת התורה הטעם שנפסלו כל ההרים למ"ת, הואיל ונעקרו ממקומם, (ואיתא בירושלמי פ"ג דע"ז, כל מקום שאת מוצא שם הר בידוע שעבדו שם ע"ז. וע' בגמ' ע"ז מה), ורק הר סיני שלא נעקר, כשר, שאין נעבד במחובר. ותמה שהרי גם הר סיני נתלש, כאשר כפה עליהם הר כגיגית. ות"י דהר סיני שאני, הואיל דאישתרי אישתרי. ושוב הביא ממדרש שמעולם לא עבדו ע"ז בהר סיני. ע"כ. ויש ליישב עוד. א. שהתורה ניתנה ע"ג הר המוריה. וניתנה הר ע"ג הר [כמ"ש בעל הטורים: בתחיתית ההר. והר סיני. מלמד שנתלש ההר ממקומו ונעשה כהר על גבי הר. ע"כ. והר המוריה עצמו היה משתנה תמיד, ואין בו כל חשש. ראה בשמן תורק ר"פ ויצא. וע' בילקוט ראובני (יתרו נ) ממדרש, בשעת קבלת התורה נעקר הר המוריה ובא למדבר, כדי שתנתן התורה על מקום המעולה הזה]. ב. שהר סיני קודם לכן לא היה הר אלא סנה. ג. שהיה שם מים סביבות ההר, ראה בסמוך.

התורה ניתנה על הר סיני לפי שמעולם לא דרסה עליו רגל שהיו מים סביב ההר

כתב הרוקח בפירוש סידור התפילה (קריאת התורה עמ' תקנב), בביאור הנוסח שאומרים לפני קריאת התורה "ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדושתו", שזו הודאה על נתינת התורה, שאומר אותה החזן, כיון שהוא קורא ואינו מברך, אלא העולה לתורה. ומה שאומרים

בקדושתו היינו, על במדבר על הר סיני שהיה טהור בלי דריסת רגל, ולכן נקרא "חורב". והיו מים סביב אצל ההר כדי שלא ידרוך בה כף רגל, וכן הסנה שם נקרא "סיני", ושם אדמת קודש, יבא אלהים וכל קדושתו עמו. וכתב הליכות אלי ומלכי בקדש, והראה קדושתו לעיני כל, ואמר לישראל ממלכת כהנים וגוי קדוש, זהו בקדושתו. ע"כ. ולפי דברי הרוקח שהיו שם מים, אפשר לבאר דברי מרע"ה בפרשת עקב, "ואשליך את עפרו אל הנחל היורד מן ההר". ומשמע שהיה שם נחל ידוע שיורד מן ההר. ולדברי הרוקח י"ל שהיה זה נחל מיוחד שלא הצליחו לעבור אותו ולהגיע להר סיני. [והנה יש לעיין, שכיון שהיו מים סביבות ההר, שלא יכנס שום אדם לתוכו, אם כן כיצד נכנס משה לתוכו. אך כבר אמרו בזוהר הקדוש (ח"ב דף כא.), שמשה והר סיני היו כמו אבן המקבלת ברזל (מגנט) כשרואה אותו מדלגת עליו, וכך משה והר סיני, כשנראה זה עם זה, דלג עליו, הה"ד ויבא אל הר האלהים חרבה, א"ר אבא, מוכנים היו מו' ימי בראשית זה עם זה, ואותו היום נתרגש ההר למולד משה, וכיון שראהו שנכנס לתוכו ודלג בו עמד ההר מלמד ששמחים היו זה עם זה].

היכן מצינו שסיבב השי"ת אצל בני ישמעאל ועשיו וכו' לקבל התורה

זוהי קושיא רבה ועצומה, וכי זכו לנבואה. וכבר הקשו כן בזוה"ק. א. ואפשר שהכוונה לשר שלהם בשמים. אך צ"ב דמה אשמים כל העם כולו. [וצ"ל שהשר שלהם בשמים מושפע מן המעשים שלהם בארץ על פי הבחירה שלהם]. ב. ואפשר לומר, שקודם שנגלה השי"ת בהר סיני, היה זעזועים בכל העולם, וכבר שמעו קודם, שהשי"ת ירד משמי מרומים להוציא את עמו ישראל ממצרים כדי שיעבדו את האלקים על הר סיני ושם יתן להם את התורה, ועתה שמעו קולות וברקים ורעידות אדמה וכיוצא בזה, והיה להם להתעורר ולרוץ מעצמם לקבל את התורה, ולא באו. כי ידעו שיש בה מצוות שבודאי אינם רוצים.

שם בן נח נתנבא לגויים לקבל את התורה ולא קבלו עליהם

ג. אכן בתנא דבי אליהו מבואר, ששם בן נח נתנבא 400 שנה לכל האומות לקבל את התורה, ולא רצו לקבל. וז"ל תד"א (רבה פרק כב): שם הגדול נתנבא ארבע מאות שנה על כל אומות העולם, ולא קיבלו ממנו, אמר להן מקבלין אתם עליכם את התורה, אמרו לו, מה כתוב בתורתך, אמר להם, לא תרצח לא תנאף לא תגנוב לא תענה לא תחמוד, אמרו לו, כל אלו דברים יפין הן, ולא קיבלו מלכותך עליהן. [אבל אנתנו עמך בני בריתך, בני אברהם יצחק ויעקב שעשו רצונך בעולם, תעשה בעולם קורת רוח מה שאמרת לבניך, שנא' קומה ה' באפך הנשא וגו', ועדת לאומים תסובך ועליה למרום שובה, הוי אומר מן עדת לאומים תסובך, שסבתך, עליה למרום שבתה. נתקבצו כל ישראל ומשה עמהן, אמר לפניו, רבש"ע, אין בינינו לאומות העולם כלום, באותה שעה] נשבע הקב"ה בשמו הגדול, שתינתן תורה תמימה על ידיהן, הכל סדור ומתוקן לפנייהם כגביעים מלאים מים וכוסות ושלחנות שהן מליאים כל מעדני עולם. לפיכך נשבע הקב"ה לעמו שלא יחליפם בעם אחר, ולא ישנם ולא ימירם באומה אחרת, שנאמר לא אעשה חרון אפי (הושע יא, ט). ע"כ.

נועם דיבורו של השי"ת נחקק עמוק בלב כל ישראל לדורי דורות. והוא שעומד לנו תמיד

יש לבאר שעמ"י שהיו ישרים ונאמנים וטהורים, כאשר טעמו את צוף נועם דבר קדשו של השי"ת, תיכף נדבקו בו עד כלות הנפש, שידעו שתיפרד גופם מנפשם כאשר ידבקו בו ית', ועשו כן באהבה נאמנה. ואותו הרושם נחקק עמוק בלב לדורות עולם, שגם בעמקי החושך והגלויות, עדין לא כבה טעמו הטוב של העונג העצום ההוא, והנפש הישראלית תמסור עצמה על קדושת שמו ית', לבלי תינתק חלילה מאורו ית' (כמו שביאר בזה בס' התניא). וראה בסמוך.

עם ישראל נעשו חולי אהבת השי"ת מעת מתן תורה

בזה"ק הובא שגוי אחד שאל את ר' אלעזר, שהרי עמ"י דלים וחלושים ואילו אנו אוה"ע בריאים וחזקים. ע"ש. ויש ליישב שכל זה מחמת קדושתם של עמ"י שקנו בעת מתן תורה, שהדביקו את נפשם באהבת עולמים להשי"ת בשעה שזכו לגילויים הקדושים, ומאז אין להם מרגוע ונחת בענייני עוה"ז והגשמיות, וע"כ גופם חלש, ודו"ק בזה. וז"ל המדרש (אגדת בראשית פד), אמר הקב"ה, עד שלא עשו תשובה פסקתי עמם שאני מרפא את משובותיכם, שנא' שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם (ירמיה ג), וכתוב ארפא משובתם אוהבם נדבה (הושע יד ה), אהבה שאינה פוסקת אני אוהב אתכם. כמה נתקעו אומות העולם להטיל שנאה בינו לבינינו, ואין יכולין לבטל, שנא' מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ולא עוד אלא כמה אוה"ע הורגין בישראל בשביל להחזירם מאחר הקב"ה, וכנסת ישראל אומרת להן אין אני יכולה לכפור בו, שנא' ומעי המו עליו, נפשי יצאה בדברו, משדיבר בסיני שמע נפשי, והרי לבי חולה עליו, שנא' כי חולת אהבה אני.

איזה פסוק שקול כמו כל התורה כולה. סגולה לבנים זכרים

שמענו בשם הגר"י כדורי זיע"א, שסגולה לבנים זכרים שיאמרו האיש ואשה בכל יום פסוק תורה צוה לנו וגו', כ"ח פעמים. ע"כ. ומצאנו סיוע לזה, בדברי רבינו יהושע אבן שועיב (פ' יתרו) שכתב: פסוק "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", הוא נכבד מאוד, והוא סגולת התורה, ויש בו קדושה גדולה בתיבותיו ואותיותיו, ולכן הכותב בספר התורה פסוק זה, שקול הוא כאילו כתב כל התורה כולה. וכן משמע בגמ' (ב"ב יד.) כתב ר' אמי ד' מאה ספרי תורה, א"ל, ודילמא תורה צוה לנו כתב. פי', שהוא שקול ככתיבת ספר תורה כולה. ולכן אמרו (סוכה מב.) קטן היודע לדבר אביו חייב ללמדו תורה, מהי, תורה צוה לנו משה וגו'. וז'

תיבות בפס' זה נגד ד' ספרים שבתורה (שבת קטז), כנגד ז' עמודים שבהם קיום העולם, כמ"ש חצבה עמודיה שבעה, וכנגד ז' ימי בראשית.

**במעמד הר סיני גילה להם השי"ת העבר
והעתיד, ועוד סודות הקבלה**

עשרת הדברות

כתב בתורת המנחה, הודיעם השי"ת וגילה להם מה שהיה, ומה שעתידי להיות, והוא תחלת ברייתו של עולם, והיאך בראו, ובמה בראו, ול"ב נתיבות חכמה וכו'.

הדיבור הראשון כולל כל מצוות התורה

כתב בתורת המנחה (יתרו), עיקר התורה הוא י' הדברות, ועיקר י' הדברות הוא הדיבור הראשון, אנכי ה' אלקיך, כי זהו יסוד כל המצות והתורה והשאר ענפים תלויים בו. [שעיקר העבודה והמצות הוא שיתבונן אדם ויכיר אלקות השם ית' ויאמין כי יש אלוך נמצא וממציא הכל ומשגיח בכל, זהו תכלית עבודת השם, דכתיב, דע את אלקי אביך ועבדהו, וכתיב כי ידע שמי יקראני וגו'. שם].
ושמא לכן אמרו רז"ל (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה.

תרי"ג אותיות בעשרת הדברות כנגד תרי"ג מצוות

כתב בדעת זקנים (שמות ט), מן אל"ף דאנכי, עד כ"ף דלרעך, יש תרי"ג אותיות, כנגד תרי"ג מצות. ובמיוחס ליונתן ס"פ משפטים כתב: ואתן לך את לוחות האבן שבהם רמוז שאר דברי תורת, ושש מאות ושלוש עשרה מצוות שכתבתי ללמדם. ומבואר שכל תרי"ג מצוות רמוזים בעשרת הדברות.

עשרת הדברות היו בריאה ממשית שברא השי"ת כמו בריאת העולם בי' מאמרות

כתב בתורת המנחה (יתרו), הקול נברא, והיה בו ממש, והיה הולך ומקיף מחנה ישראל, והיו רואים אותו, והיה חוזר ונחקק בלוח (שה"ש רבה). וכמו שבדבר ה' שמים נעשו, כך כל דיבור ודיבור מעשר הדברות נברא. וכמו שבמעשה

בראשית הכל נברא במאמר אחד, ואח"כ לבש צורה בשאר מאמרות, כך במעמד הר סיני הכל נכלל באנכי ה' אלקיך, והשאר ענפים יוצאים ממנו. ע"כ. ואפשר שהכוונה שהיתה כאן בריאה חדשה של תורה ומצוות, שהם כמו עולם רוחני בעולם הזה. והם מהוים את כל הכח הרוחני של העוה"ז, מאחר מתן תורה. וע"י עסקינו בתורה, אנחנו ממשיכים זאת שוב.

ורבינו הרוקח בספר השם (עמוד קפט) כתב: "יבוננהו", בי' דברות, מלמד שהיה הדיבור יוצא מפי הקב"ה והיו ישראל מסתכלין בו ויודעין כמה מדרשים יש בו וכמה הלכות וכמה קלין וחמורים וכמה גזירות שוות יש בו. יצרנהו כאישון עינו לא הוזקו באש, וברקים, ואותה אש של בן עזאי לא שרפה אלא אלו היה בהמות או עופות היו נשרף כמו ליונתן בן עוזיאל, אבל לומדי תורה השומעין לא ינזקו.

בלוחות הראשונות היו מבינים ממילא את כל המצוות ופרטי הדינים

כתב בשם משמואל (כי תשא), שהלוחות הראשונות היו פועלים לזכך גם את גוף האדם, לעשותו כולו שכלי, ולכן כמו שמצינו שהיה הדיבור מדבר, כך וכך מצוות יש בי, כך וכך קלין וחמורין וכו', והיינו שהם כוללין כל מצוות התורה, וכן בודאי בתורה שבכתב נרמז בכל מצוה ומצוה, כל הלכותיה שניתנו בע"פ. אלא שהגוף הוא מסך מבדיל שלא להבין מתוך

הנכתב, ונצרך למסור פירוש כל מצוה בע"פ, כגון צורת התפילין והלכותיהן וכדומה, וזוהי תורה שבע"פ, אבל אם לא נשתברו הלוחות ה' הגוף כולו שכלי ולא ה' חוצץ בפני השכל להבין מתוך הנכתב כל הלכות מכל מצוה ומצוה.

מדוע רק ' דברות

צריך לעיין מה נשתנו ' מצוות אלו יותר משאר כל מצוות התורה שאותם דיבר ה' עם ישראל ונתנם על לוחות העדות. וידוע בשם רבותינו שהם שורש לכל מצוות התורה, [ורבינו סעדיה גאון ייסד חיבורו על תרי"ג מצוות בסדר ' הדברות הכוללים כולם]. אך יש להעיר בזה דכיוון שעם ישראל היו באותם מ' יום כמלאכים ולא שלט בהם שום טומאה ושום מיתה, [וי"א אפי' פריה ורביה, שאלמלא לא חטאו בעגל לא היינו באים לעולם]. הרי שרבים מן המצוות כלל לא היו שייכים אצלם, ולכך א"א ליתן להם מצוות אלו. ויש לעיין אם היו מצוות אחרים במקומם, [ואי"ז סותר ליסודי האמונה שהתורה לא תשתנה, ואכ"מ], או שהיו עוסקים בהם רק לקבל שכר, וכמו מצוות בן סורר ועיר הנדחת למ"ד לא היה ולא נברא, ומ"מ נד"ד שאני שאינו שייך כלל במציאות, משא"כ בן סורר שהוא רק חסרון ואפשרות שימלאו בו כל התנאים. ושמה הבנים שלהם לא היו מלאכים כמותם ואצלם כן היה שייך כל המצוות, ודחק. ועוד צ"ע שהרי לכאור' היה מתבטל היצה"ר מן העולם אחר מ' יום ולא היה שייך לצוות עוד מצוות בסוף המ' יום, והיה די שיתעסקו עתה ב' מצוות ובה יבטלו את היצה"ר מן העולם, ויש לפלפל ולהרחיב בזה הרבה.

מדוע בעשרת הדברות יש טעם עלין וטעם תחתון

אפשר משום שנאמרו פעמיים, האחד בדיבור אחד, שהשי"ת אמר הכל ביחד. ואחרי כן נתחלקו שוב כל דברה בפני עצמה. ועוד

שאמרו רז"ל (שה"ש רבה א ב א. הובא באלשיך שמות כ. ויקרא כו. מו) שאחר כל דבור ודבור היה הדבור עצמו שב ומדבר עם כל אחד ואחד מישראל ואומר לו מקבלני את עליך כו'. ואפשר שהיה שינוי קצת בהטעמה של הדברים, שעל זה מורה שינוי הטעם. [וז"ל רבינו חיים פלטיאל (שמות כ, א): את כל הדברים, מלמד שאמר הקב"ה כל הדברים בדיבור אחד מה שאין הפה יכול לדבר, ומה ת"ל אנכי ולא יהיה לך, מפני הגבורה שמענום וכו', שהיה צריך משה לאמר כל אחד ואחד בפני עצמו. פי', שאם בדיבור אחד נאמרו, למה פסק משה את הטעמים היה לו לומר בפסוק אחד, ומשני התם מלמד שחזר משה על כל דיבור ודיבור בפני עצמו. עש"ע].

עוצם אהבת השי"ת לעם ישראל יותר מכל

בפסיקתא רבתי (פיסקא כא) כשירד הקב"ה על הר סיני, ירדו עמו מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו, והיו ישראל מסתכלים בכל אחד ואחד מהם ואומרים זה הוא זה הוא, אמר הקב"ה לישראל, בני מה לכם מביטים באלו, אין לכם הנייה מהם, אלא אתם בניי ואני אביכם. אתם בניי, שנא' בנים אתם לה' אלהיכם. ואני אביכם, שנא' והייתי לישראל לאב.

האם התורה"ק ניתנה בלשון מצרי

בתנחומא (יתרו סימן טז) א"ר נחמיה, מהו אנכי, לשון מצרי הוא, למה הדבר דומה, למלך שנשבה בנו, ועשה ימים רבים עם השבאים, למד סיחתן של אותן השבאים, כשעשה נקמה באויביו והביאו ובא להסיח עמו בלשונו, ולא היה יודע, מה עשה, התחיל לספר עמו בלשון השבאים, כך עשה הקב"ה עם ישראל, כל אותן השנים שהיו ישראל במצרים, למדו סיחתן של מצרים, כשגאלן הקב"ה בא ליתן להם את התורה, לא היו יודעים לשמוע, אמר הקב"ה הריני מסיח עמהם בלשון מצרי, אנוך, אדם שהוא מבקש לומר לחבירו במצרים אני, הוא אומר אנוך, כך פתח הקב"ה בלשונם ואמר אנכי.

כיצד החזיק הר סיני את כל מאות מליארדי
המלאכים שבאו במתן תורה

בתנחומא (יתרו סימן יד), אר"א במקום שיש
אוכלוסין הרבה יש דוחק, אבל בסיני כשבא
הקב"ה ירדו עמו אלפי אלפים ורבו רבבות אלפי

שנאן ואעפ"כ היה להם ריוח. ב. אמר הקב"ה
להר, הרחב הארך וקבל המלאכים. [וע"ש שטבלא
יש על לבו של כל מלאך ומלאך, ושמו של הקב"ה משותף עם
שמו של כל מלאך ומלאך, מיכאל, רפאל. ובשמו"ר (כט, ב)
איתא, שהיה טבלא של שם המפורש כתוב על לבם].

חידושי דברים במצוות תלמוד תורה

ובזה יש לבאר דברים רבים בס"ד, כמו מדוע לימוד האותיות לתינוקות יש בו קדושה. ולפי מה שנתבאר, כאשר המטרה היא בשביל שיוכל ללמוד תורה, אזי כל זה נחשב חלק מעסק התורה, כיון שיש מצוה 'לעסוק' בתורה. [לכן טוב שהמלמדים וההורים יכונו בשביל זה, וגם יגרמו לתינוק לחשוב על כך, ובה דיווחו הרבה למאד, שהכל יהפך לתורה והקדושה, ולא סתם שפה בעלמא].

ולפי זה מי שהלך לבית המדרש, וישב שם וניסה ללמוד, ובפרט אם קרא ולא הבין מאומה, אע"פ שבתורה שבעל פה העיקר זה ההבנה, מ"מ כל זה רק לענין מצות ידיעת התורה, אך יש לנו עוד מצוה שהיא עסק התורה, ובודאי שקיים היטב מצות עסק התורה, אע"פ שלא הבין מאומה במשך שעה ארוכה שקרא וקרא, ואדרבה רוב צערו ועמלו על שלא הבין כלום, הוא קושר אותו היטב אל קדושת התורה, ואין לך עסק התורה גדול מזה. יותר מחביריו שהבינו הכל בקלות. [ויתכן שגם כאשר מתגושש עם יצרו ליד הגמרא להתרכז בגמי ולא בדברים בטלים, יש בזה בחינה של עסק התורה].

והנה רבותינו בעלי התוס' דקדקו לפעמים בביאור התיבות של התנא הקדוש במשנה הקדושה, כמו בריש ב"ק, ובריש מס' קידושין, למה כתיב האשה ולא אשה. ולמה ארבעה ולא ארבעה 'הן'. ולבסוף המסקנה בכמה מקומות, שהתנא לא דקדק בזה, ובכל מקום שונה התנא הלשון הרהוט לו בפה. [ועי' במאירי קידושין ב. סוד"ה ומעתה. ובד"ה הרבה דקדוקין. ויש ישיבות קדושות שמאריכים בזה כמה ימים ובכל המפרשים שם. וסברת רבינו המאירי היא (שהיא נראית ע"ד הרמב"ם ועוד. ואכמ"ל) דמ"מ מצד האמת אינו מוכרח, ואכמ"ל בזה]. וא"כ לכ"ע לכאור' אין להאריך בכל זה, שהרי המסקנא שבאמת אין מה לדקדק בזה. ולמה לא יחשב לביטול תורה. אלא שכאשר לומדים דברי התנאים והאמוראים הקדושים באימה ובאמונה שכל דבריהם ברוח הקודש, יש בזה ג"כ בחינה של עסק התורה הקדושה, וזה עפמשנ"ת בס"ד. אך זולת מה שנת' הדבר, צע"ג.

ובדרך פלפול יש להוסיף, הנה בגמ' (ריש ע"ז) איתא, דלעתיד לבא הקב"ה מניח ס"ת בחיקו ואומר מי שעסק בה יבא ויטול שכרו, מיד באין אומות העולם וכו'. ותמוה. א. שהרי הם לא עסקו בה. ב.

הנה בפשוטו מצוות ת"ת יש בה ב' מצוות: א. לדעת את דיני התורה הקדושה. ב. וללמוד תורה בכל רגע ורגע (גם אם כבר יודע את כל התורה). אך אם ישב אדם ללמוד כמה שעות, ולא זכה להבין מה שלמד, אף ששכרו מרובה למאד, מ"מ לא קיים שום מצווה ממשית, רק עשה השתדלות וטורח, וכמו מי שטרח הרבה להשיג אתרוג ולא מצא מאומה, שיקבל שכר על פעלו הטוב, אך לא שכר מצווה ממש. אולם אחר העיון נראה ברור לענ"ד [ויש כמה וכמה ראיות לזה מדברי רז"ל, ואכמ"ל], שהמצווה הב' שהיא ללמוד תורה בכל רגע, איננה כפשוטה, אלא גדר מצווה זו, הוא להשתדל ולהתעסק בתורה"ק, והמשתדל להבין אף שלא הבין מאומה קיים ממש את המצווה, ואף בהידור רב הרבה יותר ממי שלמד והבין, שהרי הוא התאמץ יותר, וככל שעמל יותר כך מקיים את עצם המצווה יותר. ובה יובן שכרו של העשירי ("זבולון", שזה תמוה מאד איך יתכן שיהלוק עם הת"ח שכרו לצח) אשר באמת כל מחשבתו בשעת עבודתו בכדי להרבות כבודה של תורה ולימוד התורה הקדושה, וכפי שליבו הומה בקרבו ומתחמם לטרוח עוד ועוד באמת בשביל התורה הקדושה, כך הרי נחשב כדוגמת עוסק בתורה, ודו"ק. וכן א"ש שכר הנשים.

ויובן בזה מה שחידש החפץ חיים זצ"ל במה שדוד המלך ע"ה היה עוסק בתורה בכל יום שבת קודש, בכדי להנצל מממה"מ, וצריך ביאור שוודאי הוכרח ג"כ לעסוק בצרכי גופו, ות"י החפץ חיים, שכיוון שהוא לצורך תורה, הוי כתורה, ומגן ממלאך המ' ומכל רע. וזה צע"ג, דאף שהוא לצורך תורה, מ"מ לא עדיף ממצוה ממש שכל המצוות כולם אינם מגינות ממלאך המות. ובע"כ כוונת החפץ חיים זצ"ל כמשנ"ת, שהעסק בשביל התורה הקדושה [כאשר באמת עושה כן מחמת הרצון בתורה"ק], נחשב הוא ממש לעסק התורה, שאין המצווה ללמוד אלא להתעסק להשיג את התורה הקדושה. וחושבנו שראיה ברורה לזה מנוסח הברכה [לנוסח אשכנז] "אקב"ו לעסוק בדברי תורה". וצע"ג היכן נצטיינו על עסק התורה, (ועמל התורה אינו חלק מהמצוה, וכ"ש לא עיקר המצוה. וא"כ זוהי ברכה לבטלה), ושאלנו לחכמים ואין פותר, ובע"כ כמשנ"ת.

שהרי ישראל עסקו והם לא באים. ותי' הגר"ז (על קושיא א) שאז יתגלה שהכל נברא לצורך התורה, וממילא כל מה שעשו הכל סיבה מאת השי"ת בשביל התורה. אך אכתי תמוה שהרי השי"ת שאל מי "עסק בה", ולא מי עשה למענה וגרם שיהיה לימוד תורה בעולם. ולפמשנ"ת א"ש, שהעסק בשביל התורה, הוא ממצוות התמדת התורה תמיד. [ובדרך חידוד י"ל שישראל לא ידעו הסוד, שהרי הם למדו תורה, ולא התעסקו בתורה, לכן לא באו].

עוד נראה לענ"ד ממשמעות דברי רז"ל, שישי מצווה לאהוב את התורה הקדושה. [ושו"ר במס' כלה רבתי (פרק ג): אהוב את התורה, מנ"ל, דכתיב ואהבת את ה' אלהיך, את לרבות את התורה, ע"כ. ויש מקום להתספק בכגון שיכול לעסוק בענין חדש, ומאידיך יכול לומר לחבירו את חידושו אשר נתחדש לו, באופן שיאורו עיניו בשמחת התורה הקדושה ויבער ליבו כאש בחום אהבתה, שיתכן שזה עדיף. וע"ע הדק היטב בכל הסוגיא דברכות ד: גבי דוד הע"ה, אם בחצות לילה היה קם לעסוק בתורה, או להודות על משפטי צדקך, ודו"ק]. ויתכן שב' חידושים אלו עניין אחד הם. וע' בס' מגיד מישרים שהתורה אמרה למר"ן זיע"א בדבר מה שכתב בספרו בית יוסף ג' תירוצים, ששניהם אמת, והאחרון אינו נכון, ואעפ"כ לא ימחקנו, כיוון שהוא מחודד, וכבודו של השי"ת מתעלה בזה, וחי"ך, שהקב"ה שמח בעת שכתבת תירוץ זה. ולפמש"כ א"ש טפי, שהשמחה בדבר מחודד, מביאה לאהבת התורה הקדושה שהיא ג"כ חלק מהמצווה, וכאן נדבק בתו"ק ע"י השמחה בתורה.

מרוב קדושה נכנס חיים בהר סיני ופרח מעצמו באור מעל ראשיהם

כתב המקנה (בהקדמה למס' קידושי) שמצינו שקדושת הר סיני היה יותר מקדושת ישראל, שהזהירו ישראל מליגע בו, אמנם למדונו רז"ל (ע' תענית כא): שלא יעלה על הדעת שמעלת ההר יותר ממעלת ישראל, שהרי לא שרתה השכינה על ההר אלא בשביל קדושת ישראל במתן תורה, והראיה על זה שהרי אחר זמן מתן תורה נסתלקה השכינה וחזר ההר לקדמותו (וזהו האדם מכבד את המקום), אלא שבשעת מתן תורה ששרתה עליו שכינה כדי ליתן התורה לישראל, נתפשט ההר מגשמיית יסוד עפר בזוהר ובהירות וחיות רוחני מאוד לשכון עליו כבוד ה', כדכתיב ויתיצבו בתחתית ההר, שהיה בו חיות רב

מאוד ונעקר מיסוד העפר ועלה למעלה, כמו שאמרו חז"ל שכפה עליהם ההר כגיגית, וכל זה בשביל קדושת ישראל וקבלת התורה. ומה שכפה עליהם ההר כגיגית וכו', אין זה מדין עונש אלא מדרך הטבע, כיון שלא שרתה השכינה על ההר, אלא בשביל קבלת התורה ומכח זה היה בהר חיות לעמוד באויר למעלה מכל ישראל שהשי"ת נושא את נושאינו, ואם ח"ו היו ישראל ממאנים וחזרו מקבלת התורה, ממילא היתה השכינה מסתלקת מן ההר והיה ההר חוזר לגשמייתו ליסוד העפר הנופל לארץ ממילא ח"ו היתה שם קבורתם. ע"כ.

נעקר הר המוריה במתן תורה הר ההר

"וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר וגו'". יש לעיין מדוע הוצרכו הכהנים להתקדש יותר משאר העם, והרי אף הם לא עלו אל ההר, ומדוע היו הם בסכנה פן יפרוץ בהם יתר מכולם. והנה מצינו חידוש גדול בזה, בילקוט הראובני (אות ג) שהביא, שבשעת קבלת התורה "נעקר הר המוריה ובא למדבר", בכדי שתנתן התורה על המקום המעולה הזה, ע"כ. וצע"ג שלא מצינו כן, ומקרא מפורש שניתנה תורה על הר סיני, וכן אמר לו השי"ת תעבדון את האלהים על ההר הזה. [ובאותה שעה לא נעקר הר המוריה עדיין. וראה מ"ש בס"ד לעיל ס"פ שמות בענין הסנה]. ולו"ד הו"א שהדברים יושלמו, על פי מה שהביא בעל הטורים ממכילתא: "ויתיצבו בתחתית ההר והר סיני עשן וגו', מלמד שנתלש ההר ממקומו "ונעשה כהר על גבי הר". ע"כ. ושמא ניתן לומר שהר המוריה היה על הר סיני, וא"כ הכל דבר אחד. [והנה יש לדקדק בלשון הכתובים דפעם נקט הכתוב הר ופעם הר סיני, ושמא יתכן לבאר ע"פ הנ"ל].

שו"ר שבס' אפריון (שמות יט. ב) העיר כן, דהלא בפירוש נאמר: "תעבדו את האלהים על ההר הזה", ואיך אמרו שניתנה תורה ע"ג הר סיני, ומוכח שכבר היה שם אז ההר הזה. וצ"ל כי גם אז בא לשם ההר לפי שעה. ובזה י"ל מה שמקשים במה שאמר לו ית"ש "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, בהוציאך וגו'", ואיך שייך לומר אות על דבר שעדיין אינו נראה. ולפי האמור י"ל כי האות היה שבא אז לשם הר המוריה. ע"כ. [בפירוש"י (תענית טז). איתא, הר המוריה שיצא הוראה, תורה לישראל, וחד אמר שיצא מורא לאומות העולם

וכו' לישנא אחרינא, הר המוריה, הר סיני. ובבמדב"ר (ז, א) איתא: ו' שמוות להר סיני ואחד מהם הר המוריה. ע"ש. ובמתנות כהונה ובפי' מהרז"ו תמהו היכן מציינו שהר סיני נקרא הר המוריה, ע"ש. ובמדרש תהלים (מזמור סח) א"ר יוסי מהר המוריה נתלש, כחלה מעיסה, ממקום שנעקד יצחק אבינו, אמר הקב"ה הואיל ויצחק אביהם נעקד עליו נאה לבניו לקבל עליו את התורה, ומניין שעתידי לחזור למקומו, שנאמר נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים (ישעיה ב, ג), אלו תבור וכרמל וסיני וציון, ההרים. ה' הרים, כלומר כמנין חמשה חומשי תורה. ע"כ. ובתיבת גמא (פ' ואתחנן בהפטרה) הביא דלעתיד לבוא יבנה ביהמ"ק על הר סיני ותבור וכרמל, ובטל הוא הר המוריה חד בתרי אף בקרקע וכו' ע"ש.

אם הכהנים עלו אל ההר

והנה מפשוטו של מקרא משמע שהכהנים עלו אל הר סיני, וכמו"כ כתיב "וגם הכהנים הנגשים אל ה'". וצ"ע. ושור"ר שכ"כ באוהה"ק בפ"י ה'ב'. ובמכילתא איתא: "עד כאן גבול משה, עד כאן גבול אהרון, עד כאן גבול הכהנים. ופשט הדברים שכל זה בהר עצמו ועוד שמקרא מפורש הוא "לך רד ועלית אתה ואהרון עמך", [אלא שלא נזכר הכהנים]. ובאוהה"ק באר שהזהיר את הכהנים שלא יהרסו יותר ממחיצתן. ולהלן (כד. ט) כתיב "ויעל משה ואהרון נדב ואביהו [יש לעיין מדוע לא עלו אלעזר ואיתמר] ושבעים מזקני ישראל". אך לכאורה היה כל זה אחר י' הדברות, ולא באנו אלא להעיר. וע"ע לשון הכתוב "תעבדון את האלהים על ההר הזה." "במשוך היובל המה יעלו בהר". ועיין.

הכהנים שמעו את כל הדברות מפי השי"ת ולא ע"י שליח

ויש להוסיף מה שכתב החת"ס בס' תורת משה (פ')

מצות שבת קודש

אם יש מצוה למנות אימתי שבת שלא ישכחו מתי שבת

"זכור את יום השבת לקדשו, ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה וגו'". קשה. א. למה לי למימר שיכול לעבוד ו' ימים, דפשיטא הוא. ב. מדוע כתיב ועשית "כל" מלאכתך. ג. וכן, ויום

פנחס) דהנה שחר מצוה בהאי עלמא ליכא, וכתבו הפרשים דאין בזה משום בל תלין, משום שהי מתן תורה ע"י שליח, כמו"ש דבר אתה עמנו ונשמעה, וקיי"ל השוכר ע"י שליח אינו עובר בבל תלין. והנה לפע"ד זהו בשארי ישראל, אבל הכהנים הנגשים אל ה' והיה להם מחיצה בפני עצמה, הם שמעו הכל מפי הגבורה, ולכן יש להם שחר מצוה בהאי עלמא. וא"כ למ"ד שכבר נתכהן פנחס מאז, הי' גם הוא בכללם, אלא שנתכהן עתה בכהונה גדולה, וא"כ גם לו יותן שכרו בהאי עלמא וזהו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן דייקא א"כ בדין הוא שיטול שכרו בהאי עלמא. ע"כ.

משה ידבר והאלהים יענו בקול

כתב רבינו בחיי: היה פלא גדול, שכל ישראל שהיו מהלך ג' פרסאות שישמעו כולם קולו של משה, ועוד שהיה שם "קול השופר" והיה ראוי לעכב, וע"כ יבאר הכתוב הנס הגדול הנעשה בזה, כי "משה ידבר, והאלהים" נותן לו כח וסיוע בקולו שיכול להגביהו כשיעור שישמעו כל ישראל קולו ויבינו ממנו. ומלת "יעננו" מלשון (הושע ג, כג) "אענה נאם ה' אענה את השמים", שהוא לשון עזר וסיוע. ע"כ. [וקצת יש להעיר שכבר ראו כן במצרים, כדאיתא במכילתא דרשב"י: מרעמסס לסוכות 120 מיל, והיה קולו של משה הולך מהלך 40 יום. ע"כ. ולכא' הכונה שמושה המתין להם בסוכות, ומשם קרא לכל ישראל, מהלך כל ארץ מצרים שהיא 400 פרסה (פסחים ד.ז). ובמדרש אגדה (בא) איתא: ולכו עבדו את ה', א"ל משה אמור דבר זה שני פעמים, והשמיע הקב"ה את הקול בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום, שהוא 400 פרסה על 400 פרסה. ע"כ. וגם במדבר, איך דיבר משה אל כל ישראל, אם לא שקולו היה מתפשט בכל מחנה ישראל. ויל"פ בהו].

השביעי וכו' "כל" מלאכה. מה בא לרבות "כל". וכתב בקהלת יצחק (שמות כ, ח) בשם הגר"א לפי הגמ' (שבת סט:) דהמהלך במדבר ושכח אימתי שבת, מונה ו' ימים ומשמר יום אחד. ובכל יום ויום עושה לו פרנסתו בלבד, ואפי' באותו היום, משום פקו"נ. וזהו שנאמר זכור את יום השבת, שלא תשכח אימתי יום השבת, ואז, ששת ימים תעבוד ועשית "כל" מלאכתך, פי', תוכל לעשות כל מלאכתך,

בתורה בפירוש. ע"כ.

מעלת כיבוד שבת יותר מכל המצוות כולם

כתב מהרש"ו (שער הגלגולים הקדמה לח) בשם רבינו האר"י: החמיר לי מאוד בענין השבת, לשמור ולכבד יותר מכל שאר המצוות כולם.

אם חובה לעשות מלאכה בו' ימים

"ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלהיך". צריך ביאור ששת ימים תעבד למה לי. ופרש"י לומר שבשבת יהא בעיניו כאילו כל מלאכתו אסורה. ואכתי צריך ביאור שבכל מקום כתיב כן, ומדוע. ושוא הוא תנאי בקיום מצוות שביתה בשבת, שצריך שיעשה מלאכה בשאר ימים, שאילו כל ו' ימים שוכב על מיטתו, אין ניכרת השביתה בשב"ק, ולכן מוכרח שיבשל או יעשה שאר מלאכות בימות החול כדי לקיים מצוות שביתה בשבת, וצל"ע בזה לדינא. ומ"מ אפשר שאין חובה לעשות מלאכה בכדי שיוכל לקיים מצוות שביתה בשבת. גם יש לעיין אם צריך שיעשה בכל יום ויום, או די אפי' אם בכל שבוע עושה ביום אחר, ונמצא שביום שבת שובת לעולם. ויש לעיין אצל רשב"י במערה מה מלאכה היה להם, ויש ליישב שהיה להם לתלוש את החרובים, אי נמי להכניסם מהמדבר אל המערה. ובעיקר דקדוק לשון הכתוב, הנה יש ליישב עוד, שכוונת הכתוב ליתן איסור עשה שלא לנהוג שביתה מאיזה מלאכה בשאר ימי השבוע, או שלא לייחד יום מנוחה באחד מימי השבוע. וכ"ז רק לפלפולא. (והעירונו שהראב"ע בראשית ב, טז. כתב: מכל עין הגן תאכל. פ', מותרים הם לך לאכלה. כמו ששת ימים תעבד, ואינה מצוה. רק המצוה לא תאכל מעץ הדעת. ע"כ. אולם גם שם דעת הזוהר ועוד שהיה מצוה עשה לאכול מכל שאר עצי הגן). והרב בעל היכל ברכה, בפירושו עצי עדן על המשניות (פ"ז דשבת מ"ב. הובא בילקוט יוסף הקדמה שבת א') כתב בשם הבעש"ט, כי כל איש מישראל מחוייב להשתדל במשך ימות החול לעשות בפועל ל"ט מלאכות, כדי לתקן תיקונו של העולם העליון, ולברר הנשמות והבירורין. ומי שזכה שתורתו אומנותו, חייב לעסוק בדיני ל"ט מלאכות ויתקן ע"י לימודו. ע"כ.

לאפוקי אם לא תדע אימתי שבת, לא תוכל לעשות כל מלאכתך, רק כדי פרנסתך. וכן, "ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה ככל" מלאכה", לאפוקי אם לא תדע אימתי יום השבת, שלא תוכל לשבות מכל מלאכה, שתוכרח לעשות עכ"פ ביום שבתך מקצת מלאכה כדי פרנסתך משום פקו"נ. וליכא מידי דלא רמיזה באורייתא. ע"כ. ולכאורה נראה שלא בא הגר"א לומר שיש מצוות עשה מה"ת למנות אימתי שבת, כדי שלא יתשכח אימתי שבת, וכדמסיים שזה לרמז. [ולעיל פ' בשלח הבאנו מהראשונים ש"א שעמ"י ומשה שכחו אימתי שבת בראשית, עד שראו את המן. וע"ע בבראשית רבתי (עמ' יג) שעשרים שנה קודם שיצאו ממצרים, משה חישב מבריאת העולם אימתי שבת, ונתן להם מנוחה מן השעבוד]. והראב"ע (שמות כ, ה) כתב: וטעם זכור את יום השבת, שיזכור בכל יום חשבון ימי השבוע עד שלא ישכח איזה יום השביעי, שהוא חייב לקדשו. ופ"י לקדשו, לעשות לו מעלה יתרה על כל הימים. שלא תעשה בו מלאכה, כטעם קדוש השם אותו. ע"כ. וכן כתב רבינו יוסף בכור שור שם: הוה זהירים לזכור את יום השבת, שתשמרו למנות ימי השבוע, שלא תחליפו שבת ביום אחר. ואע"פ שעכשיו אין אתם צריכין שה"מין מודיעכם את יום השבת, כשתהיו בארץ הוה זהירין בו, שלא יודיעכם המן.

השבת לזכר ולעדות על מתן תורה שניתנה בשבת

מדוע השבת מורה גם על תורה מן השמים. "זכור את יום השבת לקדשו". מרן הבית יוסף (א"ח ס"י רמב) כתב, הטעם שהשומר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז מוחלין לו, מפני ששבת שקולה כנגד כל המצוות (ירושלמי נדרים ספ"ג) שהיא מורה השגחה וחיידוש העולם ותורה מן השמים וכיון שהוא שומר שבת ודאי הע"ז שעובד אינו מפני שמאמין בה, ולכן יש לו תוחלת מחילה ע"י תשובה. ע"כ. ולכאורה צ"ע מה ענין תורה מן השמים לשבת. ובס' העיקרים (מאמר ג פכ"ו) כתב, דלפי מה שאמרו רז"ל הכל מודים שבשבת ניתנה תורה, יוכלל במצוות שבת ג' עיקרי הדת. א. מציאות הפועל, וההשגחה, ותורה מן השמים. ויהיה שבת גם כן זכר ליום שנגלה עליהם המלך במדינה ושקבלו עליהם את עול מלכותו, אבל בעבור כי הכונה הזאת אינה נכרת אלא פעם אחת בשנה לא נזכרה

האם היה לעם ישראל יין [אדום או לבן] לקידוש [שבת. וכבר ביו"ט של שבועות]

אכן יש לחקור בזה, האם השינוי שהיה במן ובבאר, היה שינוי טעם בלבד, או שינוי מהות לגמרי. ונפ"מ ג"כ אם מותר לעשות כן בשבת. וחקר בזה מהר"ש פרימו הובא בעיקרי הד"ט (ס"י ד) וצידד לאסור. וע' בפני דוד (פ' וישלח) ולעיל בפרשת בשלח מה שהבאנו בזה מהחיד"א. והקשו על זה, שהרי האדם החושב במן אינו עושה כלום, ורק משמיא גומרים את מלאכתו, ות' הגרי"ש אלישיב (חשוקי חמד סנהדרין טז). שכיון שזה דרך הבישול במן, שע"י מחשבתו מתבשל ומתחלף טעמו, ועשה כל מה שצריך לעשות, לכן אסור בשבת.

על אלו ב' דברים מאכילין אותו גחלי רתמים

א. בגמ' (הגיגה יב.) כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים. ב. בפענח רזא (ס"פ יתרו) כתב: זכור" את" יום" השבת, ס"ת רת"ם, שהמחלל את השבת מאכילין אותו גחלי רתמים.

אין מה לחמוד את הטוב המיוחד לחבירו, כיון שיש לו ג"כ קשיים מיוחדים

"לא תחמוד בית רעך, לא תחמוד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך". מקשים למה לי הסיוע "וכל אשר לרעך". ומתריצים שבא ללמד טעם למה לא לחמוד, כמעשה באדם שבא לרב והתאונן שקשה לו להתגבר על מידת החמדה, ולבו מתחתך בקרבו לראות את חביריו בעלי נכסים וכו', אמר לו הרב אתה רואה רק את הצלחתם, אבל יש להם גם צרות משלהם, האם היית מוכן להחליף איתם את הטובות ואת הצרות, ענה לו חלילה. כי השי"ת ברחמיו נותן לכל אחד את המתאים לו והטוב לו, ומה שיש בכחו לסבול.

כיצד אפשר לשמוע בכל יום עשרת הדברות מפי הגבורה ולהיות שותף להשי"ת במעשה בראשית

כתב רבינו חיים פלטיאל (שמות כ, א): "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמור", נמצא במדרש, כל האומר אמן יהא [שמיה רבה] בכל כחו, נחשב שהיה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וכמו ששמע

אפשר שהיו להם מים מהבאר שהיה טעמם כמו יין. והנה מובא מהחת"ס (ר"פ דברים) שכתב ששמע שלא היה במן טעם יין, ולכן תפלו על המן שלא היה בו טעם יין כי יתאדם. [וע' דברים (כט, ה), לחם לא אכלתם, ויין ושכר לא שתיתם]. ובמכילתא (ר"פ יתרו) איתא, ויחד יתרו על כל הטובה וגו', ר' יהושע אומר בטובת המן הכתוב מדבר, אמרו לו, המן הזה שנתן לנו המקום, אנו טועמין בו טעם פת, בשר, דגים, חגבים, טעם כל המטעמים שבעולם. ר' אלעזר המודעי אומר בטובת הבאר הכתוב מדבר, א"ל, הבאר הזה שנתן לנו המקום, אנו טועמין בו טעם יין ישן, יין חדש, חלב, דבש, טעם כל הממתקים (במכילתא דרשב"י: כל המטעמים) שבעולם.

האם עם ישראל עשו קידוש על היין קודם שאכלו סעודת יו"ט ביום מתן תורה

"זכור את יום השבת לקדשו". הנה לדינא "זכור" קאי על מצות קידוש (פסחים קו. רמב"ם שבת ריש פ"ל). ולדינא נקטינן שגם קידוש והבדלה של יום טוב דאורייתא הוא. ולפי זה, כאשר חזרו לבתיהם ביום מתן תורה, הוצרכו לקדש על היים קודם אכילה, דאע"פ שקידוש ביום הוא מדרבנן, ורק קידוש הלילה הוא מה"ת, מ"מ כאשר לא קידש על בלילה, מחוייב מן התורה לקדש ביום. אכן יש לדחות דשאני הכא שלא נתחייבו מבעוד יום. אולם ז"א, דבפעם הראשונה שנתחייבו, מסתמא על דעת כן נאמרה המצוה. ועוד, שמה שמקדש ביום כסדר כל קידוש הלילה, אין זה מתורת תשלומין, אלא שכל היום זמנו הוא. [אמנם מסתבר שלא נצטוו על פרטי המצוות אלא כל מצוה בזמנה, ואע"פ אם שמעו כל המצוות בנבואה, במעמד הר סיני, לא זכרו זאת אחרי כן]. ומעתה צ"ע אם היה לעמ"י יין לקידוש. ודוחק לומר שלקחו מהמים של הבאר שהיה בהם כל מיני טעמים, דסו"ס אין זה יין, רק טעם יין. וראה בסמוך.

האם המן והבאר היה משתנים לממשות אחרת, או רק שינוי טעם

עשרת הדברות מפי הגבורה. בא וראה, שבעניית קדיש יש ז' תיבות, וכ"ח אותיות (בלאו של ולעלמי), וכן

יש בפסוק ראשון של בראשית, וכן בפסוק זה של תחילת הדברות.

הערב רב לא היו במתן תורה

ה', לא הבאישו ולא שלטה בהם רמה. [ובתפארת יהונתן (שמות יג, כא) כתב, שכיון שלא היו ענני כבוד לערב רב איך ניצולו מחיות רעות ולסטים שבמדבר, אלא שעמ"י היו מהלכין ביום, והערב רב היו אטומין עד הלילה, ובלילה זכו לעמוד אש והלכו בלילה. ועל זה כתוב "ללכת יומם ולילה", שעמ"י הלכו ביום, והערב רב הלכו בלילה].

הערב רב זכו לקריעת ים סוף ולמראות נבואה אך לא מצד הדעת ונ' שערי בינה ולכן לא זכו למתן תורה

ובפרי צדיק (פ' בשלח עה"פ ויסב אלקים) כתב, שגם הערב רב היו בקריעת ים סוף, שזכו שראתה שפחה מה שלא ראה יחזקאל (מכילתא בשלח השירה ג, וזוה"ק ח"ב סד), וכן היו הערב רב במתן תורה, דא' בזה"ק (שם פב). כמו הכא ישראל מה דלא חמא יחזקאל בן בוזי. אלא שיציאת מצרים היה מסיטרא דיובלא, ולכן התעכבו נ' יום לקבל התורה, וכתבי (משלי ב, י) כי תבוא חכמה בלבך ודעת וגו', שבחיבור חכמה עם בינה ליבא (כשנכנס החכמה שבמוח לעומק מעמקי הלב), זוכין לבחינת דעת שהוא שער החמישים שנמסר לבעלי תשובה, וזוכין לתקן כל העבר. ודעת הוא פנימיות הכתר, ומרמז שזוכין להתברר עד השורש. וזה זכו ישראל ממצרים שהוציאו הרכוש גדול, ועי"כ זכו אח"כ למתן תורה דכתיב (תהלים פב, ו) אני אמרתי אלהים אתם, והיינו להיות מתוקן כל פגם הנחש כמו לעתיד, ועי"ז נאמר "וחמשים" חסר, שרומז לחמישים שערי בינה, "עלו בני ישראל", ולא הערב רב, שאף שזכו ג"כ לקריעת ים סוף ומתן תורה, היה דרך המדבר, שהוא מקום חרב וריקן, שלא זכו ליציא"מ ומ"ת מסיטרא דיובלא, וז"ש ויסב אלהים את העם (הם הערב רב) דרך המדבר, בריקניא.

מי שאינו מרחם או לא בוש פנים הוא מערב רב שלא עמדו על הר סיני

איתא בגמ' (נדרים כג, ב), מי שאין לו בוש פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. וביאר בפלא יועץ

הערב רב לא היו במתן תורה, ושמעו מבלי הבנה, והאם קבלו את התורה והמצוות

כתב בשפתי כהן (שמות יח, כז): קיבלנו, שערב רב לא שמעו עשרת הדברות, וכן הוא אומר "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" דוקא, וכן "אתם ראיתם" ולא ערב רב, וכן הוא אומר "ואשא אתכם על כנפי נשרים" שהם ענני כבוד, וערב רב לא היה חופה עליהם ענני כבוד, וכן הוא אומר הנני בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם שמיעה לבד בלא הבנה, ולזה אמר והגבלת את ההר, עשה להם גבול שלא יתערבו בתוך ישראל אלא חוץ למחנה, ובשמחתו לא יתערב זר, [ועליהם נאמר "ויוצא משה את העם ויתיצבו בתחתית ההר", אבל לישראל נאמר והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כי תשמעו בקול ה', ונדבקה נפשם עם הקב"ה שנא' נפשי יצאה בדברו, ובערב רב נאמר וכל העם רואים ראה לבד. ובזוהר (ח"ב קצא) אמרו, דערב רב ועאנין ותורין הוו אזלי לבר ממשריתא לברתייתא, וכל מ' שנה דאזלי ישראל במדברא שום לכלוכא וטנופא לא הוו גו ענני לגו, ועל דא עאני ותורי דהוו אכלי עשב לבר הוו וכל אינון דנטרי לון. אמר רבי אלעזר אי הכי אינון ערב רב לא הוו אכלי ממנא, אמר ליה דאי הכי הוא אלא מאי דיהבו לון ישראל כמאן דיהיב לעבדא, ומה הוו אכלי מתמצית, ממה דאשתאר מבתר ריחיא פסולת, וקרא אכריזו ואמר ובני ישראל אכלו את המן, בני ישראל ולא אחרא, ויראו בני ישראל ויאמרו מן הוא, ולא שאר ערב רב ועאני ותורין דהוו בינייהו. דימה אותם לעאני ותורי, ועליהם נאמר גם הצאן והבקר אל ידעו אל מול ההר ההוא]. ע"כ.

ומהרח"ו בס' עץ הדעת טוב (פ' יתרו) כתב שהיו שם ג' מדרגות: כל העולם, הערב רב, ועם ישראל לבדם. ולישראל לבד נאמר וידבר אלקים וכו' אנכי וגו', אבל לגבי ערב רב כתיב "וכל העם רואים את הקולות", שלא שמעו חיתוך אותיות, אלא ראו את הקולות והלפידים וכו' אשר נשמעו ביום הג' בהיות הבוקר כו', ושמא שמעו גם את קול עשר הדברות עצמן, רק ששמעו קל הברה לבד ולא הדיבור ממש שהוא חיתוך האותיות. [ובהגהות היעב"ץ (ברכות נד) כתב דהערב רב לא נתפאו במתן תורה. וכע"ז כתב בדברי יואל מסטמאר (תזריע עמ' שנד) שהערב רב לא נתפאו במעשה העגל. ומאידיך ע' בשפתי כהן (בראשית א, א) דלפי שזכו הערב רב לראות מעלתן של ישראל שעמדו על הר סיני וראו כבוד

(עקר עזות), דש"מ דמערב רב קאתי, (פי' שנשמתו היא מאנשי ע"ה). ע"כ. וכבר כתב כן הרשב"ץ בס' מגן אבות (אבות ה, ט), שמי שאינו מרחם, הוא מערב רב, וכן הדין למי שאינו בוש פנים. ובזוה"ק (פ' פנחס דף רל) איתא, דשפחה בישא היא חצופה אימן של ערב רב.

האם רבים מעם ישראל לא אמרו דבר אתה עמנו נשמעה

איתא בזוה"ק (בראשית דף כח), וישמעו את קול ה' אלהים וגו', כד קריבו לטורא דסיני, הה"ד השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש וגו', וערב רב מיתו, ואינון הוו דאמרו למשה (שמות ט) ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות, ואשכחו אורייתא, ואלין אנון עמי הארץ דאתמר בהון ארור שוכב עם כל בהמה, בגין דאנן מסטרא דההוא חויה דאתמר ביה ארור אתה מכל הבהמה, והא כמה ערבובין אנון בישין בעירן וחיוון, אבל אית ערבוביא מסטרא דנחש, ואית ערבוביא מסטרא דאומי עעכו"ם דדמו לחיוון ובעירן דחקלא, ואית ערבוביא מסטרא דמזיקין דנשמתן דחייביא אנון מזיקין דעלמא ממש, ואית ערבוביא דשדים ורוחין ולילין וכלא מעורבבין בישראל ולא אית בכלהו לטייא כעמלק דאיהו חיויא בישא אל אחר. ע"כ. ומבואר שיש כמה סוגים בערב רב.

עדותו של בעל הבני יששכר שהרבה מוחזקים בתורה הם ערב רב

דבר נורא כתב בספר דרך פקודך (מצוה ב חלק הדבור אות ט): הנה בכל מצות התורה, המוסרים והאפיקורסים דינם כמומרים לכל התורה, ומוסר הוא אפי' בגורם למסור פרוטה אחת ממון ישראל ביד גוי, ואפיקורס הוא כשאינו מאמין בתורה שבע"פ אפילו על אחד מדברי חז"ל, ועוד הרבה ענייני אפיקורס מבוארים ברמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ח). ולכן מוסר והאפיקורס שמלו צריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית. ובעוה"ר שכיח הזיקא בדורות הללו, דאינהו נפשי מינן וקיימו עלן כי כסלא לאוגיא, והן המה לרישי עמא בקיומא סגיא, ומרבית העם נושאים להם פנים ומכבדים אותם בכיבודא דמצוה זו, ואין איש שם על לב

שמעשיהם במצוה זו כמעשה קוף בעלמא, וגרע ביותר, ולכן הנימולים על ידם ח"ו גידולם בעוון בני בלי שם, כי אינם חתומים בטבעת המלך, ושומר נפשו ירחק מזה ולא יכבד בכיבודא דמצוה זו לכת הארורה הזאת, וכן לא יכבד במצוה זו להמוסרים ולהמוכסים שבדורותינו נעשה כהיתר והן המה המיוחסים שבדור, ובזוים ומלעיבים בת"ח ומתעתעים בדברי חז"ל ודוחקים את דלת העם דוחקא בתר דוחקא באכזריות באף ובחמה ובקצף גדול, הן המה כתות הערב רב המבוארים בזוהר הקדוש, ותהי זאת נחמתינו בהתוודע לנו שאין להם חלק ונחלה באלקי ישראל ובתורתו ואינם בכלל ערבותינו, וכל בית ישראל יהיו נקיים לפני ד' עד עולם, ובמהרה יגלה כבוד מלכותו ית"ש עלינו ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו, וכהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלקים וצדיקים ישמחו ויעצלו לפני אלקים. ע"כ. ומבואר בדבריו חידוש גדול, שאותם ראשי עם התורה, שהם ערב רב, אין לנו ערבות עליהם, וממילא אין חיוב מחאה עליהם.

כיצד ידעו כל העולם שהשי"ת נותן תורה לישראל

א. ע"י שכל העולם נחרד וחשבו שעומד העולם להחרב. כדאיתא במכילתא (ר"פ יתרו): ר' אלעזר המודעי אומר, מתן תורה שמע (יתרו) ובא, שבשעה שנתנה תורה לישראל זעו כל מלכי האדמה בהיכליהם, באותה שעה נתקבצו כל מלכי אומות העולם אצל בלעם הרשע. אמרו לו, בלעם שמא המקום עושה לנו כמו שעשה לדור המבול וכו', אלא תורה נותן הקב"ה לעמו ולידידיו. כיון ששמעו כולם מפיו הדבר הזה, ענו כולם ואמרו, ה' יברך את עמו בשלום, ופנו והלכו איש למקומו. [ויש לפרש שזהו החסרון, שפנו למקומם ולא בקשו את התורה. ואולי לזאת כוונת רז"ל שנגלה הקב"ה על שעיר ופראן. שקולות והברקים היו קודם מתן תורה. וקצ"ע מהיכן ידע בלעם כל זה. וכבר הבאנו לעיל פ' וירא ממזרש, שבלעם הרשע היה סבור שעל ידו תינתן תורה, ועל ידו יצאו ישראל ממצרים]. וראה בסמוך.

הקולות הקדושים של מתן תורה הלכו בכל העולם, וכל אומה מע' לשון שמעה בלשון שלה

ב. אכן אפשר ששמעו ממש את י' הדברות, ולא

בנבואה כמו עמ"י, אלא כעין הד ובבת קול. או ששמעו אותם מתוך קולו של משה. וכן מפורש בשמו"ר (ה, ט), היה הקול יוצא ומחזיר בכל העולם, ישראל שומעין את הקול בא עליהם מן הדרום ורצים לדרום לקבל את הקול, ומדרום נהפך להם לצפון וכו'. אריו"ח היה הקול יוצא ונחלק לע' קולות לע' לשון, "כדי שישמעו כל האומות", וכל אומה ואומה שומעת קול בלשון האומה ונפשותיהן יוצאות, אבל ישראל היו שומעין ולא היו ניזוקין. שדו פרצופין היה, יוצא והורג לגויים שלא קבלוה (שהיו שומעים ומתים), ונותן חיים לישראל שקבלו את התורה. ע"כ.

חייב אדם לראות את עצמו כאלו עמד על הר סיני

איתא במדרש (הובא באוצר המדרשים אייזנש' פסיקתא עמ' תפח): כתיב ביום הזה באו מדבר סיני (שמות ט), ושם הוא אומר וישע ה' ביום ההוא (שמות יד) ללמדך שבכל שנה ושנה חייב אדם לראות את עצמו כאילו עומד על הר סיני, לכך נכתב ביום הזה גבי מתן תורה. ע"כ.

הדברים שדיבר השי"ת לישראל אחרי מתן תורה

"ויאמר ה' אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם לא תעשוני אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשוני לכם. מזבח אבנים תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך וגו'. בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך". צריך ביאור א. מה ענין אזהרת עבודה זרה לאתם ראיתם כי וגו'. ועוד שכבר הוזהרו על ע"ז וכל פרטיה בי' הדברות. ורש"י הרגיש בזה, וביאר דקאי על עשיית הכרובים, שיעשו אותם של זהב ולא של כסף שאם יעשו של כסף הרי הן כאלהות ח"ו, וגם שיעשו ב' ולא ד' [וצריך ביאור מה"ת לשנות מזהב לכסף ומשנים לארבעה] וצריך ביאור מה ענין מצוות הכרובים לכאן. ג. וכך מה ענין מצוות המזבח לכאן.

ונראה בס"ד, דמה שנאמר כה תאמר אל בני ישראל [ולא דבר אל בני, כמו בכל מקום], יש לפרשו כמו שבארנו לעיל גבי מתן תורה כה תאמר לבני ישראל וגו', שקודם מתן תורה צווה השי"ת למשה

שידבר איתם בלשון נוכח, כאילו השי"ת מדבר עמהם. וגם כאן ציווה שלא יאמר להם: ה' אמר שראיתם שמן השמים דיבר עמכם, אלא אתם ראיתם כי מן השמים וגו', וכל זה מטעם חיבה. ומה שאמר השי"ת אתם ראיתם, יש לבאר על פי מה שכתב הרמב"ן, שהשראת השכינה במשכן הוא המשך של מעמד הר סיני. ויש לפרש שהוא כדי להמשיך את אותו מעמד עד לדורות. ומשום כך הקדים להם השי"ת שכיוון שזכו לנבואה כה גבוהה, שראו את כל שמי השמים וכו', עתה יצווים לעשות דברים שימשיכו להם את הקדושה והם: א. הארון והכרובים. ב. המזבח. שהארון הוא ממש מקום השראת השכינה, והמזבח הוא מקום שיקריבו את קרבנותיהם וישלח השי"ת את שלוחו לקבל את הקרבן בדרגות אש היורדת מן השמים, ושם יהא מעמד של השראת השכינה הק'. ולפי פשוטו יש ליישב עוד, שקודם חטא העגל לא הוצרכו למשכן אלא שארון הקודש יכל להיות בכל מקום ואין צורך בצינעה כ"כ. שהעולם קדוש למאד מאד ואין תועלת ביחוד מקום מקודש יותר. [והמהר"ל כתב, שקודם חטא אדה"ר היה העולם כולו קדוש כקדושת בית קה"ק. ולכא"ו גם קודם חטא העגל היה העולם קרוב למצב זה בקדושתו, ועכ"פ לא לגמרי ולכן הוצרך ארון]. וי"ל שזהו מש"כ, בכל המקום אשר אזכיר וגו', שקודם חטא העגל לא הוצרכו למקדש ומשכן, אלא כל מקום שקוראים בשם ה' (ומקריבים קרבן) יהא גילוי השכינה הק'. ועיין ברמב"ן ובספורנו.

מיני מטעמים בחטה, ועוד חמש מאות וכו'), לחם שירד מן השמים על אחת כמה וכמה. ע"כ. ואיתא במדרש תהילים, שירד ליתרו מן כנגד ס' רבוא.

איך משה רבינו החזיר את צפורה, והרי כהן אסור בגרושה. "אחר שלוחיה". החיד"א (פני דוד יתרו ד) הביא מנימוקי רבינו ישעיה הראשון, שהקשה, ותימה, היאך החזירה, והלא כהן היה, והגט פוסל בכהונה, וי"ל שעל תנאי גרשה. ע"כ. אמנם בחנוכת התורה (ר"פ יתרו) כתב, שיתרו שמע שנלקחה הכהונה ממשה וניתנה לאהרן, ולכן החזיר לו את גרושתו.

אבא ובת באותו שם זה בזכר וזה בנקיבה. [מי היה צפור אבא של צפורה]. החיד"א בחומת אנך (בלק אות א) הביא מהרמ"ז שבלק בן צפור, היינו בן יתרו. שיתרו נקרא צפור בגינותו. ומה שלא חשבוהו רז"ל בשבע שמות שלו, כיון שנקרא כן בגינותו. והחיד"א הביא שרבינו האר"י בשער הפסוקים כתב, שהיה מבני בניו של יתרו, ויתרו נקרא צפור טהור.

למי מפרשת יתרו קראו בשם פנינה. במדרש פתרון תורה (פ' בעלותך) איתא, וכי כושית שמה, והלוא צפורה שמה, וכי צפורה שמה, והלוא פנינה שמה, ולמה נקראת שמה צפורה, שרצה אחר משה כצפור, ולמה נקרא שמה כושית, שמשונה במראיתה מכל הנשים.

מי נתגייר בב' שלבים, גר תושב וגר צדק. כתב בפענח רזא (ר"פ יתרו), בשם ר' משה הדרשן, כבר פירש מע"ז כאשר הגיע משה אליו, כדפרש"י בפ' שמות, שלכן גרשו הרועים את בנותיו, ועדיין גר תושב אוכל נבילות היה. ועכשיו נתגייר לגמרי. [ד"א כבר פירש מע"ז של מדין, ועתה מכל ע"ז שבעולם שזוהו מכל האלהים. שם].

איך ידע משה רבינו שיתרו נתגייר מלב ונפש. כתב בשפתי כהן (יה, ז), ויבוא האוהלה, לבודקו אם נתגייר מלב ומנפש. כמו שהיה אברהם אבינו עושה, מאכיל ומשקה ומושיבם תחת העץ לבודקו, וכל מי שענפיו של אילן חופים עליו, היה יודע שהוא גר צדק. וכן עשה משה, הכניסו האוהלה לבודקו אם האוהלה קולטו. ושאל מהקב"ה שנקרא ריע, שיקבלהו.

כיצד שמע וראה וידע יתרו על קריעת ים סוף. במכילתא (מסכתא דעמלק פרשה א), ר' אליעזר אומר, קריעת ים סוף שמע ובא, שבשעה שנקרע ים סוף נשמע מסוף העולם ועד סופו, שנא' (יהושע ה א) ויהי כשמוע כל מלכי האמורי.

כיצד הודיע יתרו למשה שהוא בא אליו. "אני חותנך יתרו בא אליך". בתורת המנחה (ר"פ יתרו) כתב, שהש"ת הצניעם בענני כבוד והסתירם מעין כל בריה, והיו האומות באים להזדווג להם, וכשראו שהם שרוים בחדרי ענני כבוד היו נרתעים וחוזרים לאחוריהם. עד שבא עמלק בן בנו של עשו הרשע בעזות פנים ובקלות ראש וברוע מוסר ונכנס עליהם תחת הענן, אבל יתרו לא עשה כן, אלא בא בדרך מוסר ועמד לו רחוק מן המחנה, ושגר לו ע"י פתקאות שזרק במחנה, וכתב לו אני חותנך יתרו בא אליך. [וע' בתנחומא (יתרו ו), לא היה יכול לבוא אצל משה, מה עשה כתב איגרת, וקשרה בחץ, וירה ובא החץ אצל משה וקרא אותה משה ויצא אצלו].

מיהו חבירו של יתרו שנהרג על ידי נער. חבירו של יתרו, הוא עמלק ישו"ז. וכתב בשפתי כהן, "וישמע יתרו", וכי לא שמע אלא יתרו והלא כל העולם שמעו שנא' (שמות טו, יד) שמעו עמים וגו', אלא יתרו ועמלק היו בעצה עם פרעה, כשראה סופו של עמלק שלא הועיל בכל מה שעשה מכל מיני כישוף, ונער אחד מנערי בני ישראל קם עליו והרגו, אמר וי אין לי אלא להתגייר ולקבל עלי עול מלכות שמים. ובמדרש (ע' שמו"ר כז, ו) אמרו, כשראה יתרו שאמר הקב"ה להכרית את עמלק מעוה"ז ומעוה"ב, תהה ועשה תשובה. ע"כ. ושמה הכוונה לעמלק ממש, בנו של אליפז, ושהוא נהרג ע"י יהושע. וראה לעיל בס"פ בשלח.

מי נתאוה לאכול מן המן ואחרי כן זכה שירד לו מן פי- 600,000 יתרו. בפסיקתא זוטרתא (פ' יתרו), ויחד יתרו, אמרו ליתרו, המן שאנו אוכלין, אנו טועמין בו טעם פת, בשר, דגים, וחגבים, טעם כל המטעמים שבעולם. שהיה המן מתהפך לכמה מטעמים, ק"ו מלחם, ומה לחם היוצא מן הארץ מתקנין אותו אלף מיני מאכלות (כמו שמפורש בהגדת איכה, האשה שנתנה בנה ללמדו מיני תבשילין ולמד לו חמשה מאות

מלמד שנעשה בשרו כחרב חדה].

מדוע אם יהודי אחד היה נופל, לא היה מתן תורה כלל. כתב בשפתי כהן (יט, כא), ונפל ממנו רב, שאפי' אחד שנפל הוא חשוב לפני רב (מכילתא), והטעם, שאין שכינה שורה פחות מס' ריבוא, וישראל היו ס' ריבוא חסר אחד, והקב"ה כביכול נכנס עמהם כדי להשלים [כביכול מטעם שאף השי"ת היה עמם בגלות], כמו"ש (פרד"א לח). ואם יחסר, אין שכינה שורה. ומכאן תבין חיבתו של הקב"ה עם כל אחד מישראל.

היכן היו הערב רב במתן תורה. כתב בשפתי כהן: כתיב 'ויצא משה את העם ויתיצבו בתחתית ההר', אבל לישראל נאמר (דברים כח) והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כי תשמע בקול ה', ונדבקה נפשם עם הקב"ה שנא' (שה"ש ג) נפשי יצאה בדברו. ובערב רב נאמר וכל העם רואים ראייה לבד. ובזוה"ק (ח"ב קצא) אמר, וערב רב ועאינן ותורין הוו אזלי לבר ממשריתא לברתרייתא, ות"ח כל אינון ארבעין שנין דקא אזלי ישראל במדברא, שום לכלוכא וטנופא לא הוו גו עניי לגו, ועל דא עאני ותורי דהוו אכלי עשב, לבר הוו, וכל אינון דנטרי לון. א"ר אלעזר, אי הכי אינון ערב רב לא הוו אכלי ממנא, אמר ליה ודאי הכי הוא, אלא מאי דיהבו לון ישראל כמאן דיהיב לעבדא, ומה הוו אכלי מתמצית, ממה דאשתאר מבתר ריחיא פסולת, וקרא אכרזי ואמרו ובני ישראל אכלו את המן, בני ישראל ולא אחרא. ויראו בני ישראל ויאמרו מן הוא, ולא שאר ערב רב ועאינן ותורין דהוו בינייהו. ע"כ. דימה אותם לעאני ותורי, ועליהם נאמר גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא. ואם כן לישב יתרו עם ערב רב אינו מן הראוי, ולישב עם ישראל אינו כדאי, לזה וישלח משה את חותנו. ע"כ.

באיזה יום משה העמיד חמה, והיה ארוך כמו ג' ימים ויותר, ומה ההוכחה לזה. בספר חנוכת התורה (פ' יתרו) כתב עה"פ "היו נכונים לשלשת ימים". דקאי על יום מתן תורה, דהנה איתא במדרש שמשה העמיד חמה ביום מתן תורה. ובע"ז (כה) איתא, דהעמדת החמה היה משך שלשה ימים. [וכיון שעמדה לו חמה גם ביום של יציא"מ, לכן הלכו מרעמסס לסוכות ק"כ מיל, כיון שאותו יום היה ארוך כמו ג' ימים, ומהלך אדם בינוני ^ה פרסאות ביום אחד]. וכיון שביל' הדברות חזרו י"ב מיל על כל דיבור, א"כ צריכים ג' ימים שהם שיעור מהלך ק"כ מיל, כדי ללכת כ"כ.

כיצד ביום אחד כל ישראל נצרכו לבא לדון בבית דין. כתב בפענח רזא, "וישב משה לשפוט", שהיו מדיינים הרבה בביזת הים, שהראשונים לקחו המשובח והרוב, והאחרונים טענו לחלוק עמהם, וכן כיוצא בזה.

האם משה שאל לשלום יתרו תיכף אחרי שהשתחוה לו ונישק אותו, או רק אחרי זמן. בת"י: ויאמר למשה אני חמיך יתרו באתי אליך להתגייר, ואם לא תקבל אותי בעבורי, תקבל בעבור אשתך ושני בניה שעמה. ויצא משה מתחת ענן הכבוד לקראת חמיו, ויקוד וישק לו, ויגיירו, וישאלו איש לחברו לשלום, ויבואו לאהל בית המדרש. ע"כ. ולכאורה משמע שלא שאל לשלומו עד שנתגייר.

כיצד הקב"ה איבד את המצרים ע"י טביעה במים, והרי נשבע שלא יביא מבול. ואולי בכלל השבועה אפי' על אומה אחת, פי' לפי מחשבתם של המצרים. כתב הרשב"ץ בפירוש ההגדה: הקב"ה נשבע שלא יביא מבול לעולם, אבל לא נשבע שכאשר יכנסו הם במים, לא יטבעו במים. וזהו שאמר יתרו, עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם. ע"כ. וזה מהגמ' (סוטה יא.). וזו היתה ההתפעלות של יתרו, שהקב"ה ידע מחשבתם, וסיבב להם תשובה ניצחת. **ממי קיבל יתרו מתנות רבות.** במכילתא (מסכתא דעלמק פ"ב), וישלח משה את חותנו, ר' יהושע אומר, שלחו בכבודו של עולם. ר' אלעזר המודעי אומר, נתן לו מתנות רבות.

מי מזרעה של קטורה זכה להתגייר עם בניו, ונשתרש בישראל. כתב רבינו עובדיה מברטנורא בספרו עמר נקא (ר"פ יתרו), ויחד יתרו, מדרשו נעשית בשרו חדודין חדודין. נוכל לפרש, שיתרו היה מצר על איבוד מצרים, לפי שהיה ממדין, ומדין היה מבני בניה של הגר, שהיא קטורה כמו שדרשו רז"ל, והגר היתה מצרית, שנא' ולה שפחה מצרית. והיינו דאמר' גיורא עד עשרה דרי. מהר"ר. ע"כ. [וע' במדרש אגדה כאן, ויחד יתרו,

המאמר "שאלות לשלחן שבת"

יעמוד לזכות **צביה חפציבה בת שושנה** תחיל' לדיווג הגון, בקרוב ממש. ויזכו לכל הברכות ולכל הישועות, ויזכו לבית של תורה וקדושה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידיים קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אמן נצח סלה ועד

נקודות דרך

להבין רצונו ית'

מכח התבטלות הדעת בחיפוש מצוותיו שמזמן לנו לפי המצב

שיש לפניו שליחות מאת השי"ת, אשר שם בפיו של יתרו, וזימן לו לדעת את רצונו ית', דרך הנסיון הזה שבא לפניו כעת.

ולכן אע"פ שנמלך בהשי"ת, וכמו שאמר לו יתרו "וצווך אלקים", מ"מ התשובה שהשיב השי"ת היתה 'שישמע לקול חותנו'. פי' שהשיב לו השי"ת, שאכן מחשבתו הנ"ל אמת היא, שיש כאן שליחות מאת השי"ת, וכיון שיתרו נתגייר, וקידש שם שמים, והודה להשי"ת, ואחרי סעודה שנהנו נזיו השכינה, ונימול באותו היום, לכן שרתה עליו רוח הקודש. ואכן זהו רצון השי"ת, שלא יחוש משה לא לכבוד מלכות ולא לכבוד תורה, אלא ילמד את כולם לעשות את רצון השי"ת, בהתבטלות ובענוה. וגם ילמד שיש מצוה לכבד את חמיו, ולראות בכך את רצון השי"ת, ולא שהוא מתבטל לאביו, אלא למי שצוה על כבוד אביו וחמיו, ובזה זוכה לטוב מאת השי"ת.

וממילא, לא רק שלא היה פחיתות למשה, אלא היה כבוד גדול למשה. שלקח בתו של אדם גדול שזכה לרוח הקודש ולייתר פרשה בתורה.

וז"ל צרור המור כאן: ויעש כל אשר אמר, בלי תוספת ומגרעת, לפי שדבריו היו ברוח הקדש. וזה יורה על ענותנותו של משה שקבל האמת ממי שאמרו ועשאו בלי שנוי. ויורה על חכמתו של יתרו שראתה עינו מה שלא ראה עינו של משה. וכל זה זכה יתרו, בזכות וישמע יתרו. ולכן כתב במקומו וישמע משה לקול חותנו. ולא רצה השם יתברך לומר פרשה זו למשה אלא שיבא יתרו לחדשה. כדי שיכירו ישראל חכמתו של יתרו. כי לא לחנם הלך משה לישא

ו"ישמע משה לקול חותנו ויעש כל אשר אמר". לכאור' הרי אין לעשות שום דבר רק ע"פ רצון השי"ת, ואם כן אין זה קשור כלל ליתרו, שלא היה רק מעורר בעלמא לשאול דבר ה', ואחרי שגילה השי"ת שזהו רצונו ית', א"כ שמע לקול ה' ולא חלילה לקול יתרו. ועד צריך ביאור מהו ויעש 'כל' אשר אמר, דמה בא 'כל' לרבות.

ובס' לקוטי מהרי"ל עה"ת כתב שאף שיתרו נתכוין לטובת משה, כמ"ש נבל תבול וכו', מ"מ משה רבינו ע"ה לא נתכוין בזה לטובת עצמו רק מטעם שחייב אדם בכבוד חמיו (ש"ע י"ד סי' רמס כ"ד), ולכן לא אמר הכתוב בסתם ויעש משה כן, משום שעשה כן לשם מצות כיבוד חמיו, ולא בגלל טובת עצמו. ע"כ. וכ"כ באילת השחר עה"ת, שנתכוין בזה גם לכבד את חותנו. אך יש לשאול, דמ"מ חלילה לשמוע לאביו או חמיו בדברים שהם סדרי מחנות צבא השי"ת, וכ"ש אצל משה רבינו שכל תנועה היא אך ורק ע"פ רצון השי"ת. וא"כ שוב כל השמיעה כאן היתה אך ורק לדברי השי"ת ולא חלילה לדברי יתרו.

וצ"ל דהנה לחרפה גדולה תחשב למשה רבינו לשמוע לקול מי שרק עתה נתגייר, ובא להוכיחו לעין כל שטועה במה שהוא עושה. והיה מן הראוי שבדוקא לא ישמע לו, או שישנה קצת מדבריו, הן משום כבוד מלכות, והן משום כבוד התורה. אך משה רבינו ראה כאן רמז של רצון השי"ת, שכיון שהשי"ת צוה אותנו על כבוד חמיו. א"כ יש כאן גם תועלת אם ישמע וילמד את כולם, הן ענוה, והן שיש מצוה של כבוד חמיו. ואמר משה בדעתו הקדושה, שכיון שיש מצוה בדבר, מסתמא

בתו. אלא מפני שהוא מינו וחכם כמותו. ולכן עשה מאמרו בכח אל, ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל. ע"כ.

ובפרי צדיק (יתרו) ביאר, דזהו שאמר יתרו עתה שמע בקולי וגו', שהרגיש בעצמו שאף שאומר מלה דהדיוטא שמיעץ למשה רבינו ע"ה, מ"מ הרגיש שהשי"ת נתן בו דיבורים שהם דברי תורה, (זהו 'שמע בקולי', בחיות הדיבור שלי שהוא מהשי"ת). וכתב 'וישמע משה לקול חותנו, ותיבת 'לקולי

מיותר, גם כ"ז לכאו' מיותר, דדי שיאמר ויעש כל אשר אמר. ולפי האמור המכוון בזה ששמע משה לקול חיות הדיבור של חותנו, שידע שהם דבר ה' אשר שם בפיו, ויעש כל אשר אמר, שידע שהם שייכים לדברי תורה ואמירה. שע"י תורה ומילה ושבת שנאמר בהם ברית, זוכים ישראל לפעמים שיופיע בהם דבר ה' שהוא תושבע"פ. וע"ד שאמרו (פסחים סו.) אם אין נביאים הן בני נביאים הן. ע"כ.

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שמאמר זה "מתוקים מדבש" יעמוד לזכות לברכה וישועה ובריאות ושמחה ואור פני השי"ת, וכל טוב סלה - למו"א מאיר בן מרגלית, ומ"א שושנה בת חפציבה וב"ב, ולרבי מאיר בן רענה - ה' ישמרם וינצדם, אמן נצח סלה ועד.

המאמר "באר מים החיים"
יעמוד לזכות **רועי בן בת שבע ואסתר בת עליזה וב"ב**
וכן לזכות **דניאל בן נטלי מרים ורעייתו וב"ב** [שיינע וטורה הרבה בהפנת השיעורים ובהפנת הליון ועוד]
ושיזכו לכל הישועות, וליישוב הדעת, ולבריאות שלימה ואיתנה, ושיזכו לתורה וקדושה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידים קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אנס"ו.

המאמר "במסילות החיים"
יעמוד לזכות **שמואל בן ציונית שרה ה"ו** שיזכה לכל הגאולות ולכל הישועות, ויזכה לתורה וקדושה, ולהצלחה אמיתית בתורה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידים קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אנס"ו.

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שהמאמר "**נקודות דרך ממעשה האבות**" יעמוד לזכות לברכה וישועה ובריאות ושמחה ואור פני השי"ת, וכל טוב סלה - ליעקב ישראל חיים יהודה אפרים בן שרה גולנרה ה"ן.

המאמר "דגל מחנה יהודה"
יעמוד לזכות **אברהם בן שמחה, יוסף בן שמחה וכל ב"ב ה"ו**, ושיזכו לתורה וקדושה, וליך תמיד בדרך ה' מתוך שמחה וטוב לבב ואור פני השי"ת, ויזכו לזיווגים טובים ומוצלחים ומבורכים לכל ילדיהם, ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולבריאות איתנה ונהורא מעליא. וכן רפואה שלימה וברכה וישועה **לשמחה בת חנה** תחי'. אנס"ו.

המאמר שמירת הבריאות
יעמוד **לרפואת כל חולי עמו ישראל** [ובכללם: יצחק בן גויל, ואליהו בן טובה, ומאיר חיים בן דבורה, אליהו בן מרסוס, שמואל בן רענה, ציון בן אסתר, ויצחק בן מיכל ואסתר בת יפה. ומאיר בן תמו תמור, וזינה זילפה בת נקאם, ומאיר בן לדיה שילת, רפאל יצחק אייזיק בן רבקה, ישראל יעקב בן בלה, חיים יעקב בן חיה פינא ציפורה, אהרן בן לאה פערל, ירימיהו אהרן בן אסתר], שיזכו לרפואות וישועות, ומזון טוב ומועיל, ולנסים ונפלאות, ולהודות להשי"ת על רוב טובותיו וחסדיו לאין קץ. בזכות צדיקי כל הדורות. אנס"ו.

לרפואת בנימין בן זילפה
אל נא רפא לא לו, אנס"ו.

עצות טובות לשמירת הבריאות

נדמה, שכיום מוטל עלינו להקפיד יותר במצוות שמירת הבריאות, בכובד ראש ובתשומת לב מלאה. ולבקש מזון זך ונקי יותר, ולהשתדל בחיזוק כללי ויסודי של מערכת החיסון. - עם שמירת הפה מלשון הרע וקטרוג ח"ו, יחד עם שמירת כבוד התורה וצלם אלקים.

א. חיזוק כללי של מערכת החיסון מפני כל מיני וירוסים - בעבר בהווה ובעתיד

ישנם כמה דברים שטוב לכל אדם ליקח במשך כמה חדשים דברים מינימלים שמוכרחים בשביל מערכת החיסון לכל אדם מקטן ועד גדול.

הם: 1. ויטמין די D. 2. אבץ. 3. לבונה. 4. ולהחזיק בבית אנטיביוטיקה טיבעית שמותאמת ומותרת גם ללא מרשם רפואי. כמו שמן אורגנו, או סמיפונוס. 5. ולאנשים מבוגרים או חלולים וכו', גם פרוביוטיקה. וכן אפשר לקחת כל סוגי תוספי תזונה של חיסונית לחורף, או איירפרו (תוצרת נייצ'רספרו) שמותאם במיוחד למניעת הוירוסים הללו, וכן כמה וכמה תוספים כיוצא בזה שיוצרו לאחרונה בס"ד, של כמה חברות ייצור המנוסות לטובה.

ויטמין די: אין כיום כמעט מי שלא חסר לו בגוף הרבה ויטמין די D, ומחקרים ברורים הראו, שרוב האנשים שהיה להם ויטמין די כראוי, ואחרי כן נדבקו בכל מיני וירוסים, לא הגיעו לכלל סכנה!

אבץ: נחוץ מאוד למניעת התפשטות וירוסים בתוך הגוף. האבץ מונע מהוירוס להשתכפל בתוך התאים, אך כדי להחדיר את האבץ לתוך התאים חשוב מאוד לקחת קוורציטין, 10 דקות לפני נטילת האבץ (בתוך הארוחה).

אנטיביוטיקה: כאשר יש וירוס, אם לוקחים מיד אנטיביוטיקה קלה (מה שאפשר בלי מרשם רופא), זה הצלת נפשות, כל רגע יותר מוקדם, הריפוי תועלתו וקל פי כמה וכמה. ובשביל קטילת וירוסים מיידי יש 5 אופנים קלים של אנטיביוטיקה טבעית הידועים כתרופת סבתא, והם: שום. לימון. ג'ינג'ר (במיץ, או בתה). (אפשר אפילו חליטת כמה גרגירים בתה). **שמן אורגנו.**

שום: לקחת שום טרי, לחתוך בסכין פלסטיק, ולערוות עליו מים רותחים, ואחרי שעה לשתות. וכן לשתות לימון. או מיץ ג'ינג'ר סחוט. זה הורג את כל הוירוסים. ויפה שעה אחת קודם, לפני שיתפשט ח"ו.

לבונה (רק מסוג: בוסוליה): זו תרופת סבתא ידועה 500 שנה, לקטילת כל מיני וירוסים כמו שפעת וכו'. **שמן אורגנו:** אנשים שנדבקו בוירוסים חמורים למיניהם, סיפרו שלקחו שמן אורגנו, והועיל להם מאוד, רק שחובה להמשיך טיפול לפחות שבוע ואפילו שבועיים, כדי למגר לגמרי את הוירוסים. פירוט יותר של תוספי תזונה אלו, ראה בעמוד הבא.

וכן חשוב לעסוק בפעילות כמו הליכה וכדומה, שיש בזה כמה וכמה תועלות לבריאות בס"ד, ובפרט למערכת העיכול ומערכת החיסון.

ב. פשפוש במעשים

חובה עלינו לתקן את ענין שמירת הלשון, וכבוד התורה וכבוד לכל יהודי ויהודי, וכל צלם אלהי"ם. אין יסורים בלי עוון! ומובא בזהר הקדוש ביאור ענין חומרת לשון הרע יותר מכל העבירות כולם, משום שאין פתחון פה למקטרג מבלי שאדם בעל בחירה מדבר לשון הרע, ונמצא שקודם שאדם דיבר לשון הרע, לא ראו בשמים שום עבירות, כי אפשר לחשוב את החוטאים שהם אנוסים גמורים, ורק החוטא שדיבר לשון הרע, הפך את כל המעשים לעבירות, ונתן פתחון פה למקטרג, והוא גרוע מרוצח, כי זה גורם לאיבוד נפשות רבים.

על כבוד התורה, אמרו רז"ל שהמבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו. והכבוד האמיתי לכל גדולי ישראל בלי שום חילוקים ותואנות, הוא הוא עמוד היהדות!

ושמירת הכבוד של כל יהודי, ואפילו כל צלם אלהי"ם, זה מה ששומר על הכבוד שלנו, שגם אחרי כשלונות רח"ל, בשמים יבוטל כל הגזירות, כי סוף סוף יהודי הוא בן יחיד של מלך מלכי המלכים, וכאשר מזלזל בחבירו, גורם לאיבוד הכבוד למעלה, ורק אז מתאפשרים גזירות וצרות ומצוקות רח"ל, וכך צריך לזהר אפילו בכבודו של גוי שאינו שונא ישראל ושונא ה'. ושמירת הכבוד הזה ממשיכה את האור הגנוז על האדם שממנו נמשכים כל הרפואות וכל השמירות.

למניעה ושיקום מכל מיני וירוסים רח"ל - אני ה' רופאיך

אזהרה - מידע על אינו רפואי כלל, ואין בו שום אחריות, ומיועד למניעה, ושיקום, ולא נכתב על פי רופא מוסמך. וגם הדבר פשוט ומפורסם - שחולים, ונטולי תרופות מרשם, והריון - תמיד צריכים יעוץ פרטי מוסמך.

יהודי יקר וצדיק הי"ו - מניו יורק, שהשקיע שם 8 חדשים בעזרה לאנשים שחלו בוירוס, ללא שום ריוח, והקדיש את זמנו הפנוי ימים ולילות, ועשה שם חסד עם המונים מאחינו בית ישראל הי"ו. והוא פירסם סיכום שעלה לו מתוך הנסיון (כי אין חכם כבעל הנסיון, ואף שאינו מבין כלל בענייני רפואה, קיים בעצמו יתשועה ברוב יעוץ", ששאל וחקר, וקרא כל מאמר רפואי שיכל להשיג), עצות טובות ונחוצות לכל אדם - גם למניעה, וגם לשיקום, כי יש שהתרפאו, ועדיין סבלו חולשות קשות, ואפילו במשך כמה חדשים אחרי (ומי שמרגיש כך, לא יבהל, אלא ידע שרבים מרגישים כאלו חולשות וכאבי שרירים וכדו', ויודרו לחזק את גופו כפי מצוות "ונשמרתם", ויועיל לו בעזרת השי"ת. וחשוב מאד להשקיע בהליכה חצי שעה ביום, כפי כח הגוף, כל אחד באופן שלא מכביד על הלב, כי הפעילות הזו, נחוצה לרפוי הגוף ולחזוק מערכת החיסון), ולכן כדאי לכל אדם לקחת במשך כמה חדשים חיזוקים נכונים, וכן תזונה מתאימה (ומאד חשוב להוריד סוכר, הסוכר זה האוכל של החיידקים הלא טובים, וכן שמן), בכדי לרפא את הגוף לגמרי, ושלא יגיע לחשש פגיעה באיברים פנימיים ח"ו. ואמר אותו יהודי הי"ו, שמי שלקח חיזוקים ואחרי כן נדבק, קיבל את הוירוס בקלות מאד לעומת אחרים, [כמו שהוא עצמו נדבק אחרי שהקפיד כמה שבועות לקחת ויטמין די, ואבץ, ולבונה, ורק היה לו חום 3 ימים, אך ב"ה בלי שום השלכות, והוא עדיין מקפיד על מה שמיעץ אחרים, ולא הגיע מזה לתשישות כרונית או חולשה כרונית, ופגיעה בכליות או בכבד ח"ו].

ולא ריפאה אותו, ולכן אלו שיש להם אחריות מזהירים שחובה לקחת לפחות שבוע ברצף, ועדיף שבועיים, ואפילו חודש ימים לחיזוק. [וגם צריך לדעת שיש הרבה סוגי לבונה, והסוג שהוכח שכיעיל, זה רק "בוסוליה קריטריי", ולא סוגים אחרים שמזכרים בכמה מקומות].

מסקנה: שה"לבונה" המתאימה, הועילה להרבה אנשים, אבל אין להתעסק איתה רק באזהרה ברורה שימשיכו לקחת במשך שבוע (או שבועיים) לפחות.

ג. פרוביוטיקה במינון גבוה. - הוכח כיעיל מאד בחיסון הגוף כנגד הוירוס הזה, וגם לשיקום כללי. ומועשה באחת מקהילות הקודש, שהאדמו"ר שלהם התווה להם דרך ע"פ דרכו בקודש בכל ענייני זהירות, וגם מינה מומחה מטעמו שיתן הוראות למי שיש לו חשש, והדבר החזק ביותר שהרופא הציע להם זה פרוביוטיקה - 50 מ"ליארד (עדיף 2 ליום). ואמר להם שבמשך שנים רבות הוא משתמש בפרוביוטיקה (במינון גבוה מאד) במצבים מסויימים במקום אנטיביוטיקה (אכן למעשה ודאי שאלו דברים שצריכים יעוץ מוסמך), כי במקום גלרוג את החיידקים הלא טובים, ועל הדרך לחסל את החיידקים הטובים ואת מערכת העיכול וכו', עדיף לחזק את החיידקים הטובים, שהם לבד יתגברו על החיידקים הלא טובים.

ד. שמן דגים אמיתי וטרי - הוכח כמועיל מאד לחיזוק הגוף גם בהתמודדות בוירוסים, זה נותן הרבה כח וחוזק להתרפא, ומכיל גם ויטמין D. [אלא שרוב הקפסולות שמוכרים בחנויות על המדפים, זה כבר ישן ומחומצן ולא יעיל. ויש רק 3 סוגים שמועילים, ואחד מהם זה "אומגה גליל", שמן דגים שמגיע בקירור, זה עולה הרבה כסף, אך זה שוה. וכן שמן ציה פורטה (שמגיע בקירור), או שמן מרוזה המרושתת]. ועודו גם למניעת כרישי דם שנוצרים לפעמים ע"י הוירוס הזה. [ועוד יש לדעת,

א. ג'ינג'ר [זנגוויל], הוא הדבר הכי מועיל שהוכח. ובכל צורה מועיל, אבל הכי טוב לקחת שורש טרי (מחנות תבלינים ופיצוחים) ולסחוט אותו, ולקחת 28 גרם מיץ, מדולל היטב במים] זה חריף מאד יש לקחת באמצע או אחרי ארוחה], וכך 3 פעמים ביום (בכל פעם מנה של 28 גרם). ויש שטוענים שגם קוביות ג'ינג'ר מופחת סוכר, שמזכרים בחנויות פיצוחים, עוזר מאד, למצוץ בפה במשך 10 דקות (ולא ללעוס ולבלוע מיד), ואחרי כן לבלוע, שזה לא חריף אבל החומר הפעיל קיים בזה. וגם זנגוויל יבש, כמו חצי כפית בתוך כוס שתיה מועיל. אך מה שהוכח כממגר את הוירוס, זה באופן הנ"ל. גם אפשר לחלוט אותו, לקחת שורש זנגוויל ולחתוך חתיכה, ולקצוץ, ולהניח בכוס זכוכית, ושופכים עליה מים רותחים, ואחרי 10 דקות זה ראוי לשתייה כמו תה, להוסיף דבש. ולבדוק שלא חריף מידי, ואם חריף, אפשר לקחת אחרי אוכל, או לדלל עוד. [קעת פרסמו שיש קו לביורר אודות הג'ינג'ר ועוד, וגם לקבל בינים, או לפתוח מוקד חלוקה בינים בלבד: 0723982355. 0583268992].

ב. לבונה (בוסוליה קריטריי) - היא תוסף תזונה ידוע (מאות שנים) לכל סוגי וירוס, וגם לשפעת, והוכח גם לוירוס זה, (בכל גיל, וגם במצבים כבר קשים מאד. אפשר בדיעבד לקחת בתוך כוס תה, וכן לתינוקים ע"י חליטה, רק שצריך יעוץ עם מומחה מוסמך גם לגבי המינון המדוייק), אך צריך שתהיה בזה אחריות, כי מי שלקח יומיים שלשה, ומיד הרגיש טוב ופסקו התסמינים, בהרבה פעמים אחרי שבועיים או חודש, הוירוס חזר חזק ואלים יותר, כיון שהלבונה רק דיכאה אותו,

שלפעמים יש כאבי ראש וחולשות מחמת חוסר מגנזיום שגורם הירוס הזה].

ה. שום טרי, בלי מגע מתכת - זו התרופה הכי נגישה והכי קלה, שמחסלת וירוסים ומעלה את הנוגדי חמצון ועוד דברים טובים. -לקצוץ כמה שינים של שום בסכין פלסטיק או ביד, ולהניח בכוס, ולערות מים רותחים, ואחרי שעה לשתות כפי היכולת. במשך 3 ימים לפחות.

ו. וירומיזון - עשב ידוע שריפא רבים ממחלת ה"מלריה", ולפי טענת רבים הועיל להם גם לשאר וירוסים, מבוססת על צמח לענת יהודה. ומי שרגיש לחץ דם, צריך לעקוב, כי זה מוריד לחץ דם]. והם כתבו שבמשך 5 ימים לקחת 8 כדורים ליום, ואחרי 5 ימים להוריד למספר קטן יותר של כדורים ליום. אמנם אפילו במינון קטן יותר הועיל. [מוכרים בחנויות טבע בין 100 ל-150 ש"ח].

ז. לימון - מועיל הרבה. ואפשר לאכול לימון אחד ליום, במשך כמה ימים. והכי טוב לסחוט לימון טרי, לערב עם דבש, ואפשר לדלל במים, ולשתות עם קש, שלא יגע בשיניים, כי יש בלימון חומר שהורס את הציפוי של השיניים].

ח. אבץ - אבץ חשוב לחיזוק מערכת החיסון. וצריך שתהיה לו ספיגה טובה, ולכן לא לקנות אבץ זול, רק מיוחד עם ספיגה מוכחת. אפשר לשלב עם ויטמין C

מותאם. והכי טוב לקחת עם קוורציטין, שזה נחוץ לספיגת האבץ, וגם מחזק את מערכת החיסון כמו ויטמין C ואפילו יותר ממנו. [ביום הראשון אבץ אחד בבוקר עם 8 כדורי קוורציטין, ועבר גם אבץ אחד עם 8 קוורציטין, ואחרי יומים אפשר להוריד ל-6 קוורציטין בכל מנה. ואחרי כן ל-4].

ט. ויטמין D - מציל נפשות ממש בס"ד, למי שמתמיד בו (מחזק מערכת החיסון), אנשים שלקחו בקביעות עברו את הוירוס בקלות גם זקנים וישישים. וכן ויטמין סי, יכול להועיל הרבה, אך רק מסוג מסויים שבאמת נספג טוב, ולא מתחמצן בתוך הגוף.

י. חומץ תפוחים [איכותי מחנות טבע. ורק למי שאין לו בעיות של חומציות בקיבה וכדו], חשוב מאוד, זה תרופת סבתא ישנה, מוצר אנטי דלקתי, שמועיל נגד כל וירוס ודלקת. ואסור לקחת יותר מ-2 כפות ליום. וחובה לדלל הרבה במים אם זה לבלעיה. (ובשביל לחיטוי מערכת הנשימה, פשוט לנשום את הבקבוק. או לקחת שליש כוס חומץ תפוחים ושתי שליש מים, ולשים במכשיר אידים, ולנשום).

יא. טיפול מסודר - עוד סיפר, שקרוב משפחה שלו רופא יהודי בקופת חולים בחו"ל, נותן טיפול מסודר (ובמצבים קשים- בהזרקה לתוך הווריד), על ידי 3 או 4 דברים: 1. ויטמין D בכמות מוגברת. 2. אבץ (עם קוורציטין, או עם הידרוסקי. כדי להחזיר את האבץ לתוך התא). 3. פרובייטיקה. 4. אנטיבייטיקה.

סיכום למעשה:

נוכל לקיים מצות "ונשמרתם" בהידור, ולהקפיד כל אחד ואחד לקחת במשך כמה חדשים, כמה תוספי תזונה לחיזוק מערכת החיסון: א. ויטמין די במינון מוגבר. [הכל לפי הגיל (גם לתינוקים, לשאלו רופא המינון), כעת יש מפרסמים שמותר לתקופה מסויימת אפילו מינון גדול, ולאנשים עד 10,000 יחב"ל ליום. ואחרי חדישים להוריד ל-5,000, ואחרי כן ל-3,000. שהרי חשיפה לשמש (רוב הגוף, כמו בים), של רבע שעה שווה ל-10,000 יחב"ל. כך שריבוי לזמן קצר לא אמור להזיק, וכיום כמעט לכולם חסר הרבה ויטמין די שהוא אחראי ביותר על כל מערכת החיסון ומניעת מחלות]. ב. אבץ. ג. לבונה (ב"כ אסור בהריון, ומ"מ במקרה של הדבקה, יש דרך כיצד לקחת אותה, ויש שיוודעים לייצע בזה, ואומרים מהנסיון שלהם שמחודש שבעי אין חשש) ה. המוותאמת, למניעה 2 מנות ליום [גרגיר אחד לפי כל 10 ק"ג משקל הגוף, ולאנשים זה 8 גרגירים]. ד. מעט ינג'ר. ה. 2 אגוזי ברזיל ליום (ולא יותר. מכילים "סלניום" שנוחץ למערכת החיסון). ו. ולהקפיד על אכילת חלבונים טובים. ומי שרגיש בקיבה וכדו', גם פרובייטיקה. וכן כל סוג של חיסונית, מועיל. [כמובן שאנשים עם תרופות מרשם, והריון וכו', צריך בכל דבר יעוץ רפואי מוסמך]. בעזהש"ת.

ועצה טובה - להחזיק בבית כמה בקבוקי שמן אורגנו (אפשר להשיג בבתי טבע בטיפות ובכדורים), שזה טיפול ראשוני לכל וירוס, וכיון שלא שייך לקחת אנטיבייטיקה בלי הוראת רופא מדוייקת, לכן טוב לקחת שמן אורגנו (תרופה טבעית ללא מרשם), שזו אנטיבייטיקה קלה ועדינה, שמותאמת מאוד נגד וירוס זה, אנטיבייטיקה לא חזקה כל כך, שהצילה חיים לפי הניסיון שלהם. [ונוטלי תרופות מרשם וכו', צריך יעוץ מוסמך].

ולהיות בשמחה גדולה (ואפשר בסיוע ניגוני קודש), בלב נאמן לאבינו שבשמים, אבינו רועינו, הרופא הרחמן והשומר הנאמן בכל עת ורגע, ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם. אמן נצח סלה ועד.

כעת יש שפרסמו קו יעוץ מנסיון של אנשים פשוטים ש"לא מוסמכים" - 02-5795098

הערה: אין לראות בכל עצות אלו תרופה כל שהיא, או תחליף ליעוץ רפואי מוסמך.

שמענו בע"פ מהקלטות. ואנחנו שומעים וקוראים - ובוכים מהתרגשות דקדושה, לקבל כזו דעת טהורה זכה ותמה, מים חיים המביאים הרפואות, ומדשנים העצמות, ומצמיחים הטהרות, לרפא כל גוף ונפש, כלשון רבינו הרמב"ם (מקוואות יא, יב) שהמביא נפשו במי הדעת הטהור, הרי הוא נטהר, ונאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו', ומכל גלוליתם אטהר אתכם".

וכמה יש להודות לאבינו שבשמים, שחנן אותנו במתנה כזו, שאין יקר בעולם כמו הדעת הטהור, כי דעת קנית מה חסרת (קה"ר ז, א), ומי שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו (ברכות לג). זו דעת התורה הטהורה, שממנה קדושת המקדש ע"י הלוחות שבתוך ארון הברית, שעליהם שרתה השכינה, ומשם לכל העולם. וכן בכל דור דעת תורה של חכמי הדורות שכולליו כל התורה, ומהם קיום העולם כולו וקדושתו וטהרתו וברכתו.

וכתבים אלו, המה "דעת אלקים" אשר בכתם טהור לא תסולה (איוב כח), תורת חיים שיכולה להאיר חייו של כל יהודי ויהודי באשר הוא, ולהעלותו על דרך המלך בכל נושא וענין, הן בתורת ה', והן בעבודתו יתברך, וגם בענייני שלום עצמו, ושלום ביתו, וחינוך ילדיו, וקדושת ישראל. ודרך אמת בלימוד התורה הקדושה, וכיצד תהיה תורתו משתמרת בקרבו, ויתחבר לנשמת תורתנו הקדושה, ולמצוא את חובתו בעולמו, עד דרך עץ החיים.

והאמת שלא עת לחשות, וישראל קדושים יקרים וחביבים, צמאים מאד לשמוע דבר ה', שהוא יקר מאד (שמואל א, ג, א). וכיצד נוכל לראות את האור הגדול הזה, ולשמוח בו לנפשינו וב"ב, ולמנוע טוב מכלל אחינו בית ישראל. ועל כך תפלותינו לאבינו שבשמים - שנזכה שיסודרו הדברים כראוי, ויוכלו להביא אותם בפני אחינו בית ישראל, למען ייעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אנס"ו.

אמר המלקט: אודה ה' בכל לבב, אשר זיכנו ברוב רחמיו וחסדיו, ללקט ולקבץ פניני אמרים ששמענו מכל רבותינו הגדולים מימי נעורינו וכו', וקבצנו בכמה מהדורות "פלאות מתורתך", ו"אוצרות מתורתך", ו"שמן תורק". ומכל אלו ליקטנו כעת בגליון שבועי. וכיון שספרים הנ"ל הם ליקוטי ביאורים וחיידושים מרבותינו, קראנו שמו "באר מים החיים", כי מבאר מים החיים של רבותינו, ישקו העדרים.

והנה לפני כשנתיים ימים זכינו להתקרב אצל המאור הגדול, קודש הקדשים, חכם הרוזים בכל חדרי פרד"ס תורתנו הקדושה, צדיק יסוד עולם, החכם השלם, כליל תפארת, בכל מעלה, ובכל קדושה וטהרה, ובכל קנייני התוה"ק, גאון ישראל רבינו שלמה יהודה שליט"א.

אשר אין שיעור וערך - לענוותו, וליראתו, ולאהבתו, וליוקר מידותיו, ולעוצם אהבת ישראל לכל יחיד ויחיד. ובמשך 15 שנים מסר נפשו להעמיד תלמידים הגונים, והחיה נפשות ישראל, והאיר בהם תקוה ושמחה עידוד וכח עצום בגוף ובנפש, והרבה ת"ח שזכו להתקרב אל הקודש, קבלו כח ושמחה ואון וחיל להמשיך להגביר חיילים לתורה, כמשאת נפשו, להאיר נשמות ישראל, ולהחזיר את הכבוד לזקני הדור, גדולי התורה, ולאחד בין מחנות ישראל הקדושים.

ודברי קדשו שזכינו לשמוע בשיעורים מידי שבוע בשבוע, המה מאירי עינים, דרך ה' סולת נקיה תמצית מכל תורת רבותינו לדורותיהם, דרך עץ החיים אמת לאמיתה, הלכה למעשה, בתכלית חובת האדם בעולמו של כל אחד ואחד. והרבה מוגליות ששמענו מפ"ק ומה שהחכמנו בהם, הכנסנו בכ"י של ספר זה, ביאורים נפלאים ופניני דרך ה'. ובמהדורא זו קיצרנו יותר, כדי שירוץ בהם הקורא.

וגם זכינו שהגיעו לידינו כמה מכתבי הקודש של מו"ר גאון ישראל שליט"א, שנמסרו במשך השנים תשס"ח - תש"פ, ורבים מהם

דגל מחנה יהודה

כמה פניני דרך בפרשת השבוע שנערכו על פי הספר דגל מחנה יהודה, ועל פי שיעוריו של גאון ישראל הינוקא שליט"א

הקדמה

"גדול ה' ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר" (תהילים קמה, ג). לנו בני האדם אין שום תפיסה בקב"ה, וכדי להשיג ולידע משהו מעט מהנהגותיו הבורא ולהידבק במחשבה כראוי בה' יתברך ובתורה הקדושה, היה צריך האדם עבודה של מאות שנים, לפרוש מדעות עולם לגמרי ולהזדכך מאוד כדי שיוכל להתהלך לפני אדון השמים והארץ ולעבוד אותו. אלא שמאחר שניתנה התורה והציווי לדבוק בו יתברך לבני אדם ולא למלאכים, נתן לנו ה' ברוך הוא את מידת האמונה הקדושה בירושה מאבותינו הקדושים, שעל ידה לבד יש לנו את האפשרות להתפלל לפניו לדבוק בו ולקיים מצוותיו, ובה יהיה תלוי כל קרבת האדם לתורה ודרך ה', וכן כל הרמזים שמגלים לאדם מן השמים סובבים כדי לקרבו אל דרך האמונה.

(ע"פ שיעור פרשת יתרו תשע"ט)

"וישמע יתרו..." (שמות יח, א). ופירש רש"י: "מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". הנה **קריעת ים סוף** מרמז לאמונה, כמו שכתוב: "ויט משה את ידו על הים ויולך ד' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים" (שמות יד, כא). הידיים הם סוד האמונה, כמו שכתוב: "ויהי ידיו אמונה" (שמות יז, יב). וזה מה שכתוב "ויט משה ידו..." , שהוא קריעת ים סוף שהוא ענין האמונה.

ומלחמת עמלק היא המלחמה לביטול הכפירה והאפיקורסות מן העולם. כי כל ענין עמלק הוא קרירות באמונה, כמו שכתוב "אשר קרך בדרך" (דברים כה, יח), וה"דרך" מרמז לאמונה, כמו שכתוב: "דרך אמונה בחרתי" (תהלים קיט, ל), שכל ענין עמלק זה להכניס קרירות בדרך האמונה הקדושה. ועל כן לאחר כל האותות והמופתים וקריעת ים סוף וכו' שהם ענין האמונה, התגבר עמלק להלחם בישראל, - וכשהגיעו לשלמות האמונה והבינו כולם שד' יתברך מלך ומלכותו בכל משלה - נכנס עמלק לנסות לקרר את האמונה.

וזה מה ששמע יתרו ובא, **קריעת ים סוף** - ששמע על דבר האמונה מה נעשה לעם ישראל בכח האמונה, ומה זוכין ע"י האמונה והדבקות בה' יתברך, שמחדירים בעצמנו את הדבקות בד' יתברך, ולאהוב אותו יתברך, ולהאמין בה' יתברך שהוא אור הגדול שדוחה כל חושך ואפלה. ואת **מלחמת עמלק** - הם כל הקולות הקדושים שצועקים על האמונה בה' יתברך ועל ביטול האפיקורסות מן העולם, וזאת ראה יתרו, שעם ישראל דבקים בה' יתברך, ושמע את כל

הקולות קוראים אל ה' יתברך - שהיא האמונה בו יתברך, שהיא עיקר הכל ויסוד הכל ושורש הכל.

וזהו אור האמונה הקדושה שנרמז במילים **וישמע יתרו**. כי **וישמע** רומז שע"י שאדם מאמין באמונה הקדושה כנ"ל, ומתבונן בכל מה **ששומע** ולוקח מזה יתרון - לשון **יתרו** - לעבודת ה' יתברך, ולהבין הרמזים איך להתקרב אל ה' יתברך, בזה שמחשב בה' יתברך ומבקש ממנו יתברך באמת ובלב שלם שיקרבהו אליו יתברך באמת ובתמים, ושיעזור לו להבין כל הרמזים איך להתקרב אליו יתברך מכל מה ששומע - כמו שכתוב: "אוזן שומעת תוכחת חיים" (משלי טו, לא), "**אוזן שומעת**" שמטה תמיד את אזנו להבין הרמזים איך להתקרב אל ד' יתברך, "**תוכחת**" זה הרמזים שגילה והבין, מה עליו לעשות ולפעול, היינו "וישמע יתרו", "**חיים**" היינו שמכניס בחייו בפועל את ההתקרבות אל ד' יתברך.

וזה הרמז במה שפירש רש"י מה שמע יתרו ובא: "קריעת ים סוף" - סוד האמונה. "ומלחמת עמלק" - ביטול האפיקורסות. וזה ע"י השמיעה להבין הרמזים כנ"ל.

דברים אלו עמוקים ונפלאים איך להתקרב אל ד' יתברך ולדבוק בו לנצח, אמן ואמן!!!

ביאורים וחידושים בספר דגל מחנה יהודה (מתוך שיעורי מו"ר)

להבין בשכלו את תכלית הבריאה והנהגת ה' יתברך. אלא שבאמת לגדולת הקב"ה אין חקר, והנהגת הקב"ה בעולם סתומה מלהבינה על ידי בשר ודם שימיו כצל עובר מלהבין מעט מזעיר כטיפה מים מדרכי הנהגת הקב"ה.

ולכן עשה איתנו הקב"ה חסד עצום ונורא והוא שקיבלנו ירושה מהאבות הקדושים את האמונה הקדושה שהשיגו האבות. שאי אפשר לזכות ללכת לפני הקב"ה ולקיים את התורה, אלא על ידי שלוקחים את האמונה כהשקפה והתפיסה העיקרית בדרך ה', כמו שכתוב (בראשית טו, ו) "ויאמין בה' ויחשבה לו צדקה" שאחרי שהתייגעו האבות הקדושים להשיג את האמונה בשלמות עשה איתם הקב"ה צדקה שנעשה הדבר ירושה בטבע ותולדותם לכל זרע ישראל עד

אמרו חז"ל (תנחומא, ז) על הפסוק "כי עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים" (שמות יח, יא) שעבד יתרו כל עבודות זרות שבעולם וחקר בחקירות גדולות אחרי הכח העליון שאותו צריך לעבוד. והנה אחר כל השנים שהיה משה רבנו בביתו של יתרו וגם ראה כל אשר עשה ה' במצרים, עדין לא הגיע להתחבר עם עם ישראל. אבל לאחר ששמע מקריעת ים סוף ומלחמת עמלק בא והתחבר לעם ישראל. ויש להבין מה מיוחד היה בקריעת ים סוף ומלחמת עמלק שעל ידי זה בא יתרו והתחבר לעם ישראל.

אלא שכן היא כמיהת כל הנבראים, להבין ולחנות אחר סיבת בריאתם ותכלית מעשיהם בעולם, ובזה כל אחד ואחד נחשב הוא כיתרו, שמחפש אחר התכלית בעולם. וכך האדם חותר וחוקר

היום. כמו שאמר הקב"ה למשה (שבת צז). "שבני ישראל הם מאמינים בני מאמינים", שאפילו כשהם בגלות והחושך יש בהם בטבעם שורש וזרע של האמונה ירושה מאבותיהם שיכול תמיד לצאת ולהתגלות בפועל במוחם וליבם.

אלא שכל שאין האמונה בהתגלות אצל האדם נחשב הוא כישן, וכשמתפלל ולומד ואין האמונה אצלו בגילוי כל תפילתו ותורתו הם כמו חלומות, שאין תורתו ועבודתו מקרבים אותו באמת לה' יתברך ויש לו בהם הרבה בלבול ומקפץ ומדלג מדבר לדבר ואין דעתו מיושבת. אבל כשמגלה האמונה נעשה אצלו הכל בחיות ובהתעוררות, ומרגיש שתורתו ותפילתו פועלים בו קרבה לה' יתברך ודעתו מיושבת עליו.

והנה כל אדם שמתבונן ומחפש איך להתקרב לה' יתברך נקרא "וישמע יתרו", על שם שמחפש ומנסה להקשיב לכל רמז ויתרון דעת איך להתקרב אליו יתברך. ועליו מרמזת לנו התורה הקדושה, שאותו אחד שמחפש אותו יתברך צריך לידע שמה שיביא אותו לדבוק בקב"ה ובתורה הקדושה, אינו בדרך שיחקור וינסה להבין בשכלו את תכלית הבריאה והנהגת קוב"ה, אלא צריך הוא לשמוע ולהקשיב לב' דברים. והם, כמו שפירש רש"י הקדוש: קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.

קריעת ים סוף הוא ענין האמונה, שהיא התעוררות מהשינה להאמין בכל י"ג עיקרי התורה הקדושה ללא חקירה והבנה, שאפילו אבותינו הקדושים שהיו חכמים עצומים וידעו כל סוד שבבריאה, הבינו שהדרך לדבוק בקב"ה היא להאמין בתמימות בכל י"ג עיקרי התורה בכללותם ופרטיהם. וכמה שאדם רחוק מהקב"ה הוא מחמת שרחוק מהאמונה בי"ג העיקרים של

התורה הקדושה. וכמה שמאמין בהם יותר עד שמרגיש אמיתתם בבירור, כך הוא דבק בקב"ה בתפילה ובקיום המצוות.

וקריעת ים סוף זכו לה מכח האמונה, כמו שאמר במדרש (שמו"ר פכ"א, ח) על הפסוק "מה תצעק אלי וגו'" - "כדאי היא האמונה שהאמינו בי ישראל שאקרע להם את הים", וזה "ויט משה את ידו" כי הידים הם ענין האמונה, שניגש למעשה בפועל בעבודת ה' יתברך מכח אמונתו בתורה ובכל דברי חכמים, כמ"ש (שמות יז, יב) "ויהי ידיו אמונה".

כי יש ענין שנכנס בעבודת ה' מכח השגתו והבנתו מאמיתות התורה ודרך ה' ועל ידי זה נתחזק גם אמונתו בה' ותורתו. אבל יש ענין שמתחזק ומחדיר בעצמו ענין האמונה הקדושה כל כך עד שכל השגתו והבנתו מאמיתות התורה וגדולת ה' היא מכח האמונה, כמו שכתוב (שם יא) "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל" שהידיים שהם ענין האמונה מרימים את המוחין כמו שכתוב (שם יד, ח) "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" שעל ידי "ביד רמה" - שידיו למעלה, מגיע גם להבנה עצומה וידיעה בגדולת ה' כפי שתרגם אונקלוס "ביד רמה" - 'בריש גלי' שהוא ענין של התגלות המוח והראש, וקריעת ים סוף הוא ענין התגלות תוקף האמונה במדרגה הכי גבוהה שמאמין כמו שרואה את הדבר בעיניו ממש וכמ"ש (שם יד, לא) "ויראו העם את ה'", וראו את כח האמונה כמ"ש "וירא ישראל את היד הגדולה" שכל מה שראו היה על ידי האמונה ולא מכח חכמה, כמ"ש אח"כ "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". ונרמז במה שאמר דוד המלך (תהילים כח, י) "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני", שהתייגע בדרך האמונה עד שעזבוהו ההתבוננות מצד חכמתו ובינתו (שכידוע אב ואם הם כנגד חכמה

ובינה), ועי"ז וה' יאספני שמקרבו הקב"ה לדבוק בו יתברך.

ומלחמת עמלק ענינה היא שידע ויאמין במציאות כוחות הטומאה ומלאכים שרי אומות העולם, שעומדים תמיד להחטיא את היהודי כל אחד כפי ענינו, שיש שרוצה להחטיא את האדם בביטול תורה ויש בלשון הרע וכן כל דבר ודבר. ויש מלאך קליפה וכח טומאה נורא מאוד שנקרא 'אל אחר', והוא עמלק (בגימטריה - אל אחר), ולקח לעצמו להלחם בכל תוקף על ישראל ובעיקר להשכיחם מיסוד הכל שהוא האמונה, שידוע ברשעתו שעל ידי זה כבר יפלו מהכל ח"ו. ועל כן חשוב הדבר לפני ה' ברוך הוא, כמו שנלחם בו יתברך כמו שכתוב "מלחמה לה' בעמלק".

כי אם היה האדם מאמין במציאות יצרו הרע שהוא מציאות ממש, היה לוחם בו בכל תוקף. דרך משל אם היה עומד כנגדו אדם בשר ודם שמנסה להניאו מלהתפלל או שמפריעו בלימודו היה גוער בו, אבל בכוחות הרע שרוצים להרחיקו מעבודת ה' אינו עומד כנגדם להלחם בהם, וזאת כי אינו מאמין במציאות קיומם, ותולה כל ריחוקו בטבע שהוא חלש ושאינו לו כח להתגבר על תאוות גופו וכו'. ומי שמרחיקו מהאמונה לתלות במקרה הגוף והטבע הוא עמלק שנלחם בישראל לתלות ניסים ומופתים עצומים במקרה. והוא עז פנים מאוד מאוד שאפילו כשאדם נושע יתן עמלק בליבו לומר מקרה הוא, והוא ניגש אל האדם יום יום לבדוק ולוודאות שאינו מתחיל בדרך האמונה. ומיד כשיגש האדם להחזיר בעצמו אמונה בה' יתברך, יבוא עמלק וינסה לקררו על ידי גאווה שאין ראוי לכבודו להיות מאמין תמים ופשוט וצריך הוא להיות חכם גדול וכו', וכל זה כדי לרחקו מהתפילה והדבקות, שהדרך היחידה להיות רגיל בתפילה בכל עת היא על ידי שיהיה חדור באמונה בו יתברך, שעל ידה האדם מרים את הידים אליו יתברך, ויודע שכל חייו תלויים בידיים שלו יתברך, כמו שכתוב (משלי טו, לא) "אוזן שומעת תוכחת חיים" ששומע הרמזים איך להתקרב אליו יתברך בכל

מקום בחייו, שהוא ענין קריעת ים סוף כמו שאמר יתרו (שמות יח, יא) "בדבר אשר זדו עליהם", שהיא הנהגת ה' יתברך עם האדם מידה כנגד מידה שהיא התערבות הקב"ה בחיי האדם בפרטי פרטות.

ותחת יד עמלק יש מלאך וקליפה הנקרא 'ריב' (במ"ח וישלח לג, ט) והוא מלאך הממונה על השכחה ויש עימו שש מאות וחמש חיילות. וכך כל אחד מישראל שגילה את האמונה הקדושה וזכה על ידה להתקרב לתורה ולתפילה, ולאחר זמן מועט הלך ונתרחק ואינו אוהב להתפלל וללמוד, הוא משום שהקליפה הנ"ל משכיחתו מהאמונה, כי כדי לבוא לקנות את דרך האמונה, מוכרח שעמלק יבוא יחד איתו ויפריעו מלהשיגה, משום שעל ידה יגיע לכל הטובות שבעולם. כי בכל יום יורדת האמונה מעט מעט אל האדם כמו המן שהיה יורד בכל יום, לכך גם עמלק מתחדש להלחם בו בכל יום.

לכן כשאינו מרגיש קשר לתפילה ואינו שמח בתורה והמצוות, ידע שהוא משום שחושב שהוא כבר יודע מה הוא טעם של תפילה ותורה, אבל באמת כבר עזב את האמונה והרפה ממנה, ולכן כתוב (שם יז, יא) "וכאשר יניח ידו" שהוא האמונה "וגבר עמלק". ומחמת שבכל יום שוכח ממלחמת עמלק ציונו הקב"ה (דברים כה, יז) "זכור את אשר עשה לך עמלק" שבכל יום בא עליך למלחמה לנעול בפניך השער להכל שהיא האמונה והיא והמידה הכי נעלה, ואין זכירה אלא בדבר המשתכח (רש"י ביצה טו, ב). ולכן אמר משה ליהושע (שמות יז, ט) "צא הלחם עמלק מחר" לרמוז בזה שיבין שגם אחר שניצח את עמלק יש לו ללחום בו גם מחר כי מתגבר עליו בכל יום ויום, ועל כן אמרו חז"ל (אבות ב, ד) "אל תאמין בעצמך עד יום מותך", ואמרו "אל תאמין" לרמוז בזה שלא יאמין בעצמו שהוא כבר מאמין. כי מאחר שמלאך הממונה על השכחה נמצא תחת יד עמלק והוא משתמש בו תמיד להשכיח מהאדם את המלחמה בו, על כן אמר דוד (תהלים לה, א) "ריבה ה' את יריבי, לחם את לוחמי" "ריבה" אותיות ריב-ה שמשכיח ממנו את ה' שהתפלל

אלא שגם בזה צריך לבקש מהקב"ה שילמדו דרך המלחמה בעמלק כמו שכתוב (תהילים יח, לה) "מלמד ידי למלחמה", שהוא מלחמה על ענין הידיים שרומזים לאמונה, ועל כן שמע יתרו גם מלחמת עמלק שצריך האדם לשמוע גם הדבר הזה כמ"ש (שמות יז, יד) "ושים באזני יהושע".

ולכן קודם שהבין יתרו וידע על מתנת האמונה, אע"פ שידע כבר מאמיתת מציאותו יתברך, על ידי משה רבנו שהיה בביתו ומהמופתים שעשה ה' במצרים, חשב שיוכל לעבוד את ה' יתברך ממקום שכלו וחכמתו והשגת הבנתו, אבל כששמע על המתנה של אמונת ישראל והמעלות שאפשר להגיע על ידה, וגם שאי אפשר להשיגה אלא על ידי מלחמת עמלק, ובעמלק אין יכולים ללחום אלא על ידי משה ויהושע (שלכן כתוב "ויבוא יתרו... אל משה"), מיד היה לו התעוררות השינה ורצה להתחבר עם עם ישראל כדי שגם הוא יזכה לירושת האבות הקדושים ולעבוד ה' יתברך על ידי האמונה הקדושה, וכך זכה יתרו להתחבר בעם ישראל וללמוד דרכי אמונת ישראל ממשה רבנו כמו שכתוב (שם יח, ה) "ויספר משה לחותנו... על אודות ישראל... אשר מצאתם בדרך וכו'", ודרך היא האמונה כמ"ש (תהילים קיט, ל) "דרך אמונה בחרתי".

(מתוך שיעורים מיום ה' נצבים וילך תש"ע, ויום ה' כי תבוא תש"ע, ויום ב' ויקרא תשע"ט)

להינצל מקליפת השכחה הנקראת 'ריב', לחם את לוחמי כנגד מלחמת עמלק.

ולכן מצד אחד צריך האדם להיות מאמין ותמים, ומאידך צריך להיות חכם גדול מאוד. אלא שלפני הקב"ה ובעבודת ה' והתפילה צריך להיות תמים ולהאמין בפשיטות בכל דברי רבותינו, ואין לבוא לפני ה' עם חכמות ותחבולות. אבל כנגד יצר הרע ועמלק צריך להיות חכם גדול ביותר ולקיים "בתחבולות תעשה לך מלחמה" שמנסה בכל יום להטעות את האדם ולייבש אצלו את התורה והתפילה ולהפילו לשינה. ולכן כמו שאדם טורח להשיג פרנסתו בכל יום, כך צריך הוא ללכת בכל יום ולקט את המן הוא האמונה.

על כן אומר רש"י שיתרו שמע לא רק את קריעת ים סוף - שהוא עניין האמונה, אלא שמע גם את מלחמת עמלק, שבזה אין להמתין שהקב"ה יעשה מלחמתו כמו עם המצרים, אלא צריך לצאת וללחום בעצמו כמו שכתוב (שמות יז, ט) "צא הלחם בעמלק", והוא שצריך לצאת מהתפיסה שלו שהוא חלש ופגום ואין בכוחו לעשות מאומה וכל מחשבות לא טובות מעין אלו, אלא לצאת למלחמה על דרך שאמר שכתוב באברהם (בראשית טו, ה) "ויוצא אותו החוצה", שפירש רש"י שאמר לו הקב"ה צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, עכ"ל, שצריך לצאת מהמחשבות שמגיעות מעמלק ולהכניעו, ולקיים "צא הלחם בעמלק".

ספר דברי שלמה

כמה גדלה מעלתו. כך כל אדם צריך להבין שהבורא יכול לעשות מהבלתי אפשרי שלך את האפשרי. **ולכן** הגאולה זה הדבר שאין למעלה מהטבע ממנו, שהיא התגלות שאין לשום אדם תפיסה שדבר כזה יתרחש, שהמתים יקומו, בית המקדש השלישי יבנה, וה' יתברך ימלוך בגילוי על כל הנבראים בכל העולם.

כתוב וישמע יתרו, ופירש רש"י ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. והוא משום שיתרו הבין שהדבר שנדמה כאינו מציאותי בשום פנים והכי בלתי אפשרי - יכול להתרחש, והבין שכשהולכים עם ה' יתברך אין גבולות למה שהבורא יכול לעשות. ואם עמלק נלחמים על אמונתם של ישראל עד סוף הדורות, רואים בזה מעלתם, שדבר שנלחמים עליו זה מראה

באמת שמח בה' ב"ה תורתו וקיום מצוותיו. וכל אחד צריך להתבונן אם באמת הוא בשמחה ובתקוה או שהוא מלא באפיקורסות, שאם יבדוק האדם בעצמו ויפשפש היטב ימצא שהוא מלא באפיקורסות, שעמלק נכנס בו ומראה לו רק שלא יאמין בעצמו ושהכל הוא בלתי אפשרי ושאינן שום פתח לתקוה וישועה, וצריך לבטלו ולהכניעו על ידי שיאמין שה' לא עוזב אותו, הוא יודע מה שקורה איתו ומבין את הקושי שלו, ויודע כמה הוא רוצה לעבוד אותו ולהתפלל אליו. ולא יתן לעמלק לשבור אותו ולשכנעו שהוא רשע ומרוחק, אלא יהיה בשמחה ויאמין שיש לו תקווה טובה.

כי כשהאדם אינו מאמין בעצמו זה נחשב פגם באמונה. שאם הוא מאמין בה' יתברך ובתורה הקדושה, הוא צריך להאמין שברא אותו ה' יתברך עם כל הכוחות כדי שיוכל להגיע לכל המעלות, ולהיזהר מעמלק שמפילו בדבר קטן כדי להעלים ולהחשיך ממנו את כל המעלות העצומות שיש בו. וכשיש לו אמונה בה', עמלק מקררו שאין לו אמונה. וכשמאמין באמיתות התורה, מקררו עמלק שאין לו אמונה. והמאמין בתמימות אין הפירוש שאינו בר דעת, אלא התמים הוא חכם גדול מאוד "שקורא את המפה היטב", ומבין ששכלם של הקדמונים וכל החכמים והצדיקים גדול משכלו ובודאי היה להם מוח עצום יותר משכלו הקטן, ולכן אינו מסתכל לפי שכלו הדל אלא קודם מתבטל בפני כל דבריהם והולך אחרי ה' יתברך. ומי שהולך אחריו יתברך לגמרי אין גבול במה שה' יכול להושיענו. (משיעור פרשת יתרו תשע"ה).

כי טעות גדולה היא לחשוב שמי שברא את השמים והארץ וכל העולם, יישאר בהסתרה כזו, שהרי רואים שה' יתברך מכין את ביאתו לעולם בגילוי, להראות לברואי עולם שהוא זה שעומד מאחורי הכל, ולא יישאר מאומה מכל הרשעים ובעלי תאוות הממון, שכל הכתות שיש היום בעולם מראים עצמם שהם כביכול חפצים בבניין העולם אך בפועל הם מגלים דרך של השחתה, ודרכם להטות את האדם מהאמת, ולומר שצריך לילך כפי דרך העולם ולראות את המציאות כפי השכל של העולם, עד שגם באנשים כשרים נכנסה אפיקורסות. אבל בקריעת ים סוף יתרו למד שאינו הדרך הנכון, אלא התפיסה של האדם צריכה להיות תמיד, שהבלתי אפשרי יכול להיות אפשרי. גם אם הוא דבר שחוץ לטבע לגמרי.

ולכן צריך להתבונן ולהבין שהבלתי אפשרי יכול להתרחש, שזה אמונה במה שלא יכול להיות. שהרי ה' יתברך יכול באין סוף אפשרויות להוליכם ביציאה ממצרים, ולמה הוליכם דווקא על ידי מרדף, ופחד, וחיות רעות, וסגר עליהם המדבר, עד שהוצרך לקרוע להם את הים, אלא שרצה הקב"ה לגלות לנו לדורות "תאמינו בבלתי אפשרי", ולכן הושיעם דווקא בדבר שלא יכלו להעלותו בדעתם, להראות להם שאצל ה' יתברך אין מושג כזה בלתי אפשרי ואצלו יתברך הכל אפשרי, ללמד שיהודי אמיתי צריך להאמין בבלתי אפשרי במה שלא יכול להתרחש שיתרחש.

וצריך האדם לבדוק בעצמו הוא איך הוא חי בעולם, בהמתנה לגאולה שלו, אם הוא

כרם שלמה - עצות והנהגות

שעושה תנועות של יראת ה' ושמרגיש דברים עליונים וכו' אזי עושה רושם אצל העולם, וצריך להתרחק מזה וליראה את השם הנכבד והנורא בפנימיות בתוך הלב.

כשאדם נמצא למטה במקום שפל, ואינו מרגיש חיות משום דבר, ויצרו משכנעו שאינו רצוי לפני ה' משום שמעד והתרחק מה' ב"ה, צריך להזהר מאוד בשום אופן לא להחלש בדעתו, ויתבונן ויחשוב, וכי אף פעם לא עשיתי איזה לימוד או מצוה שנעשה בזה שמחה לפני הקב"ה, וכך יחפש כל דרך להינצל מכל עצב וחשכות שהוא סכנה הכי גדולה לאדם.

ה' יתברך ברא כל אחד כדי שישגי מה שצריך כפי ענינו ולא שיהיה כאדם אחר. ולכן צריך להתרחק מאוד מלחקות שום אדם. כי כשעושה כן מתרחק מהאמת שצריך לילך בה, ומסופר על רבי פנחס מקוריץ זי"ע, שבאו אצלו שני תלמידי המגיד הקדוש ממעזריטש וחיקו את המגיד בתפילתם. וכשראה זאת רבי פנחס הרחיקם מעליו. כי אדם שאינו מנסה להיות 'הוא' וכ"ש שמנסה לדמות עצמו לאחרים, הוא רחוק מהאמת. כי התנועות וקולות בני האדם לא מגלות את היראה מה' שיש לאדם בלב, ורוב העולם מלא בתנועות וחיקויים של שקר ושטות, שכשרואים מי

ספר תפארת ישראל

אדם שיש לו לב נקי יוכל להיות מודרך על ידי שישמע את ליבו, כמו שהצדיקים ליבם ברשותם, שאינם חוששים לילך עם הרגשת הלב, כי ליבם נקי לגמרי. ואפשר לזכות לזה על ידי שלא יהיה בליבו שום טינה על שום בר ישראל ויאהב כל יהודי בתכלית, והוא הסימן על נקיות הלב, שיראה אם ח"ו יש בליבו מחשבה רעה על יהודי - ידע שליבו אינו נקי, ואם חושב טוב על כל יהודי - ידע שליבו מזדכך ומתנקה.

נקיות הלב מכל צער, הוא על ידי שיסיר מליבו כל טינה וקפיצה על יהודי. ועל ידי מחילה ינצל מכל מחלה, ולכן טוב שיהיה רגיל בנוסח "הריני מוחל וסולח וכו'". ואע"פ שנדמה לו שאין בו קפידות וטינה על אחרים צריך לפשפש בליבו שיסלק ממנו כל אשמה וכעס על חברו שאינו סובר כדעתו. וכן כשאדם נפגע מחברו אע"פ שאוהב את חברו, אינו טוב שיהיה בליבו עלבון ושמירת טינה, וצריך שיסיר מליבו כל אבק של עלבון מחלוקת והתנצחות.

תפילה לשלמה שער אהבת ישראל

רבוננו של עולם, אבי אב הרחמן, מלא רחמים, רחם עלי ותזכני להתקרב אליך ולהבין כל הרמזים שאתה ד' יתברך מרמז לי להתקרב אליך בכל עת ורגע, ולזכות לשמוע את כל הקולות והברקים של זמן מתן תורה, ויוחדרו בעצמותיי הקולות הללו ויקרבוני אליך לנצח, ועשה ברחמיך שימחה זכר עמלק, ותעקור טומאתו של בלעם מן העולם, ותחדיר בנו אמונה בך יתברך בשלמות, ותזכני לשלמות האמונה. אמן נצח סלה ועד.

רבוננו של עולם, אבי אב הרחמן. זכני להרבות בעשית חסד, ולאהב כל יהודי בעמך ישראל, וזכני לאהבת ישראל אמתית. וזכני להרבות בתורה ומצוות ולברא מלאכים קדושים, וזכני ליחד הוי"ה אדנו"ת בכל עת ורגע. וזכה את כל הדור להיות זכאי, ולזכות לשער החמשים של הקדשה, באופן שתמשיך טהרה בכל העולם כלו, ותכלה ותבטל את קלפת עמלק מן העולם.

אנא אל רחמן, תשמע את קול זעקתנו אליך יתברך, ותיחד את כל הלבבות כולם אליך יתברך, ועשה שאיש את רעהו יעזרו, ותטע בלב כלם את מדת הרחמנות, שלא יצערו איש את רעהו - בין בדבור, בין במחשבה, ובין במעשה, באופן שהמלאכים שנברא ילמדו עלינו זכות; וזכנו לגאולה השלמה בקרוב. אמן נצח סלה ועד.

פיקוח נפש!!!

לאחר שארגונינו עזר לאלפי חולי קורונה להשתקם בתוך הקהילה, ואחרי שראינו את הליך ההחלמה המתרחש בתוך הבתים, אנו ממליצים על טיפול מקדים היכול לעזור בהליך ההחלמה והשיקום. מניסיוננו, אנו רואים שימן הוא פקטור מרכזי **וכדאי לא להתמהמה ולטפל ברגע שמתאפשר**, אפילו בזמן ההמתנה לבדיקה, גם אם הסימפטומים אינם מפריעים להמשך אורח חיים תקין וגם אם לא נעשתה בדיקה כלל.

פרוטוקול הקורונה שאנו ממליצים עליו הוכח ע"י מחקרים רבים כיעיל ביותר, ורופאים מכל רחבי העולם נותנים אותו כטיפול לחולייהם.

הפרוטוקול היומי הוא כדלקהלן:

טיפול רפואי (לטיפול בזמן המחלה) - במשך 7 ימים	טיפול מחזק לפני קורונה במשך חמישה ימים רצוף, ולאחר מכן פעם בשבוע	
4 פעמים ביום לקחת 250 מ"ג	250 מ"ג פעמיים ביום	קורוצטין
25 מ"ג 4 פעמים ביום, עשרים דקות אחרי הקורוצטין	25 מ"ג פעמיים ביום, עשרים דקות אחרי הקורוצטין	אבץ
1000 מ"ג ארבע פעמיים ביום לפחות (4000 מ"ג סה"כ)	1000 מ"ג	ויטמין C (עדיף ליפוזמלי)
3000 IU	5000 IU (מעל גיל 70 יש להתייעץ עם רופא לגבי הכמות)	ויטמין D
לשתות כל שעה כוס אחת, 150 כוסות ביום		כוס מים חמים עם 2 כפות מיץ לימון, כף דבש וחצי כפית מיץ ג'ינג'ר

פעולות נוספות שאנו ממליצים עליהם: לנח, לשתות, לא להתאמץ. מלטונין- רק אם יש קשיים להרדם. במקרה ומתחילים תסמינים של חום גוף גבוה, חשוב להיות בקשר עם הרופא לגבי לקיחת **אנטיביוטיקה**. במקרה ויש קשיי נשימה, לברר עם הרופא לגבי **סטריאואידים**. אנחנו מיעצים לקחת את הויטמינים גם אם לא נדבקתם (טיפול מחזק). במקרה של אנשים הנמצאו חיוביים לקורונה, **מומלץ להתחיל מיד** את הטיפול עם הויטמינים, ולא לחכות.

לאחר החלמה מקורונה (פוסט- קורונה), במידה ועדיין יש חולשה, אנו ממליצים לקחת: **NAC** (רק לאחר ההחלמה, לא בזמן שהנגיף פעיל) **Pharmaton (פארמטין)**- במשך העשרה הימים הראשונים לקחת פעמיים ביום, ואז לחודש הבא פעם ביום. לא לקחת על בטן ריקה.

חולים מעל גיל 60, או חולים הסובלים ממחלות רקע כמו סכרת, סרטן, מחלות לב, ל"ד נמוך, אסטמה או השמנת יתר וכו', מוזמנים להתקשר לקו העמותה, ועזרה ויעוץ ינתנו בכל שעה.

במידה ואין בבית הטבע הקרוב אליכם את הויטמינים האלו, או מיץ ג'ינג'ר, ניתן לצלצל לטלפון 0587683468. עדיף ב-

בברכת רפואה שלמה ומהירה לכל עם ישראל

CHASDEI AMRAM

חסדי עמרם
מכניסים חיות, כדי לחיות

02-5399415 073-367-8781
chasdei.amram@gmail.com

